

zeruko **ARGIA**

1977-Urtarrila-16 - XL garren urtea 721 - 35 peza

**EUZKADIN
berri garestiak**

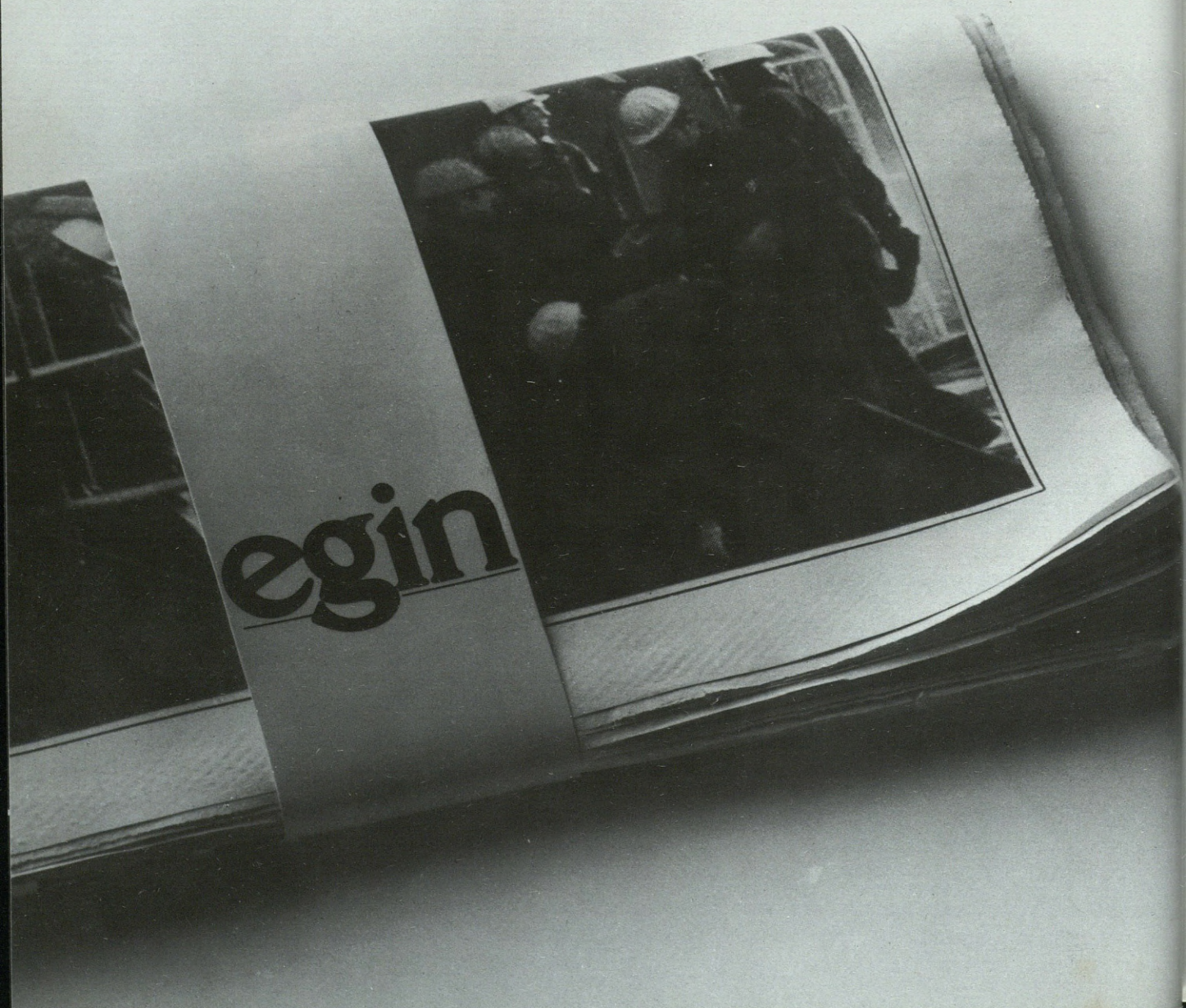

DONOSTIARA

ETXARRI-ARANAZA

LASTER EGIN EGINGO DUGU.

EUSKA- DIN BERRI GARES- TIAK

non zer

Gipuzkoa eta Estatuaren arteko di- ru harremanak.....	4-5
Txina atzeraka.....	9
Referenduma Gipuzkoan....	12-14
Alkateen orduan.....	16-17
Manifestazioa euskaren alde ..	24-27
Gau-eskolan Euskal Herrian. .	27-31

Azken asteotan euskal aldizkariak jasan duten erasoaz Euskal Herria ohar dadin, "Anaitasuna", "Berriak", "Enbata", "Garaia", "Goiz Argi", "Herria", "Punto y Hora" eta "Zeruko Argia" k, denek batera, editorial hau egitea erabaki dute.

Euskadin gertatzen denaren ispilu izan nahi lukete aldizkariok. Gertatzen denaren berri ematea beste asmorik ez dugu. Bakoitza, duen ikuspegiz eta dituen iturriez baliaturik noski, baina askatasunik ezaz; Euskal Herria jasatera behartzen duten tirabirez oharturik denok ere. Bere lanari ez dagozkion eta haundiegiak diren arriskuen erantzuna eskatzen zaio kazetariari egoera honetan.

Jauntxoan eta agintarien erasoak, hauzitegien kontu-eskatzeak, eta eskuindar itsuen mehatxu eta triskantzak egunetik egunera gogortzen ari dira mugaren bi aldeetan.

Aldizkariaren ateak irakurleei zabaltzagatik giltzapean sartu duten eta sei urtetako gartzela izan dezakeen Mirentxu Purroy-en egoerak larritzen gaitu bereziki editorial hau egiten ari garen une honetan. Berriak-i su emateak, Enbata epaitzeak, Garaia militarren hauzitegira eramateak, Goiz Argi bahitzeak eta abarrek ere kezkatzen gaitu.

Suarezen Gobernuaren erreforma hotsen kontra aldizkariak eta beroietan diharduten langileek, ezeren babesik gabe eta arrisku handiz diraute: administrazioaren, herriko hauzitegien eta militarren zigorpean gerta bait daitezke, noiznahi eta nolanahi.

Bakoitzak bere iritzia agertzea eta gertatutakoaren berri ematea gizonaren eta herrien oinarriko eskubidea da. Askatasunik, bakerik, elkar-bizitzarik eta demokraziarik ez da Euskadin izango; epaile askoren aginpidez eta lege-muga garbirik gabeko hauziz; aldizkariak eta kazetariak egin erasoz, berri-emaleei, aldizkariak etxeei, liburudendei eta saltokiei egin mehatxu eta triskantzez; eta gartzela-bideak eta "Consejo de Guerra" k gogortuz eskubide hori ukatzen den bitartean. Ezta Euskal Herriak dituen eskubide eta askatasun mota guztiak errespetatzen ez diren bitartean ere.●

zeruko ARGIA

Lehendakari:
Kaetano Ezeiza.

Buruzagi:
M. Atxaga, Elixabete Garmendia.

Zuzendari:
Gorka Reizabal.

Zuzendari-ordeko:
Pilar Iparraguirre.

Berri-emale orokorrak
L. A. Aranberri "Amatiño", Gexan Lantziri, Mikel Bujanda, Herrialde, Estepan Aldamiz-etxebarría.

Idazleak:

Alkiza, Arostegi, Amunsa, Ansola, I. Bujanda, Bakaikoa, Larresoro, Leta, Lertxundi, Lizarralde, Karlos Santamaría, Martín Ugalde, Mikel Ugalde, Joxe Azurmendi...

Herrietako berri-emaleak:

Odile Kruzeta (Eibar), L. Baraizarra (Markina), Axari (Idiazabal), Idiakez (Deva), Alix Trueba (Karrantza), Etzetxukoak (Herrera), Sistiaganeko Pello (Lezo), M. Izeta (Baztan), Mendiaga (Arrasate), Erxin-Harri (Zestoa), Murumendi (Beasain), Katzuri (Durango), Barrenetxea (Oizartzun), Anatsan (Azpeitia), Iñalurreta (Pasai Donibane), Uria (Hernani), Giro (Zaldibia), Mahasti (Errenteria), Metal-Ilturri (Lazkao), Azpiroz (Berastegi).

Marrazkilaria: Antton Olariaga.

Argazkilaria: Arturo Delgado-Loubet

Fotolitoak: Ernio S. L.

Jabea: Nafarroako, Kantauri eta Aragoiko Koputxinoak.
Burlada, Kale Nagusia, 50-1.
Donostia, Okendo 22
Telf.: 41-95-88.

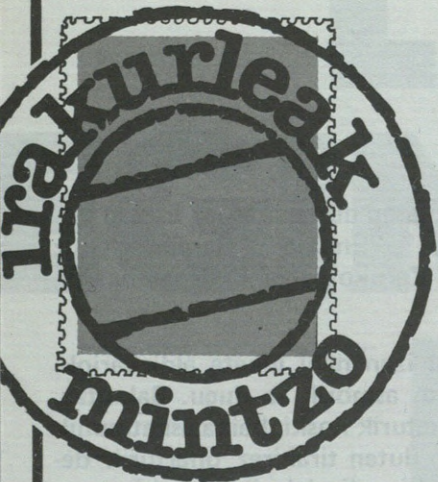
Moldiztegia eta Idazkola:

"Gráficas Semi"
Plaza Lasala, 3
Donostia
D. L.: 80-1963

HARPIDE SARIA:

Barruan	1100	ptz.
Korreo batasuneko herrietan	1300	ptz.
Atzerrietako beste herrietan	1600	ptz.
Airez	2500	ptz.
Salmenta (ale bakoitza)	35	ptz.

PRESOAK KALERA

Gertakizun polit bat izan dut, eta hemen agertzen dizut zabaldu nahi baduzu:

Astelen arratsaldean hamaika urteko bost mutiko etxera etorri zitzaizkigun; irten nintzen atera eta galdegin nien. Zer duzue?. Eta haiek:

Presoentzat dirurik hartzen al duzue?

— Bai, Gabon egunean kantari eskean atera giñen, eta bildu genuena presoentzat izan dadila nahi genuke.

— Eta zuek bostok al ziñaten abestera ala gehiago ziñeten?

— Gu bostok eta beste bi; haiek ez dira etorri.

— Eta bildu zenuten guztia al dakarzu?

— Ez, den dena ez. Hogeita bostna duro hartu ditugu, baiña ia hiru mila peseta bildu genituen, eta diru hori presoentzat izatea nahi genuke.

— Eskerrik asko ba, mutilok. Zuek egin duzuen presoek jakiten dutenean poz handia hartuko dute. Datorren urtean ez al da presoentzat diru-bildutzen ibili beharrik izango.

— Bai; hori hobe izango da, bai.

— Eskerrik asko, ba. Agur.

Astelen arratsaldean gertatu zitzaidan hau, hamaika urteko bost mutilekin.

PATXI AUZMENDI

E.S.B.-koei ESKUTITZ IRIKIA

Jende askok uste du, gauza zikina dela politika eta ekintza hortik urruti ibili behar dela. Nik uste dut berriz, gizon eta emakumeen ekintzarik ederrenetakoa dela, behar bezala jokatu ezker, baina, zorritzarez, politiko zikinek hondatzen dute maiz aski.

Honelako zerbait gertatu zen Anoeta-ko zuen mitinean. Oraindik hiru hilabete besterik ez dela, urriaren 6an, arrazoi hauekin gaitzetsi zenuten Araluzeren hilketa: "Constituye una expresión extrema de las exasperación existente en algunos sectores abertzales" "Es una usurpación al protagonismo de las masas en su lucha por la amnistía, el autogobierno y la democracia", "Por todo ello, E.S.B... rechaza sin equívocos este tipo de actos, así como la estrategia de lucha armada en la que se enmarcan..." Eta orain berriz, Txikia eta beste hildako batzuen izenak erabili dituzue entzuleen txalok lapurtzeko.

"Gure hillak" esaten zenuten mitinean, eta ongi esana dateke, abertzaleak bazarete, abertzale guztiengatik eman bai zuten beren bizia. Haiek hasitako ekintzari esker aldatu da hemengo egoera eta horregatik egin ahal izan duzue mitina. Haiek ere, zuen ustez, esasperatu eta usurpadore batzuk ziren, borroka hartua zuten beren denborako eta gerorako bide beharrezkoa. Eta haien jokabidea zuentzat, gaitzesteko modukoa bada, nolaz erabili daitezke beren izenak txalo batzuen truke? Hori ez da politiko zikina izatea bakarrik baizik, gainera, gure hilda-koei kaka egitea.

KOLDO URANGA.

HAURRAK ETA LIBURUAK

"HAURRAK ETA LIBURUAK": Horra "LE MONDE DE L'EDUCATION" frantses hilabetekariak, joan den abenduan, emandako alearen gai nagusia. Esan beharrik ez: frantsesa den aldetik Frantziar jasotako esperientziak eta frantsesez agerturiko liburuak eta, aipatzen dizkigu bereziki. Halaz guztiz, badu interesik guretzat. Mundu hertsi, mehar batean sarturik, geurea baino esperientzia zabalagoak, aberatsagoak —diruz batez ere—, aurrerakoiagoak —teknikaz bederen— eza-gutzea, berri jakitea, behar beharrezko zaigu. In situ ezagutzea ere ez litzateke alferreko.

Gure haurrentzako liburugintzaren, (eta liburugintzarekin batera komikigintza, filma, e.a.), eskasia kezkarri larria zaigu hortan gabiltzan. Bestalde, itzulpenen partea ez da nolanahikoa. Auto-produzioaren urritasuna eta mixeria nabarmenegiak dira egoera hau salatu gabe uzteko. Gaien hautamena, itzulpenen kalitatea eta teknika bera, itzultzaileek darabiltzen hizkuntza, hiztegia... hutsune larriak azaltzen dituzte. Gure atzerapena handia, oso handia da. Hontan ere, beste-

tan bezala, anarkia eta deskoordinazioa dira gurean dominante. Soluzio premia, eta premia hauen larria aipatu badira ere, ez dirudi gehiegi arduratzen garenik. Arazo honek azterketa sakon bat merezi du, plangintza sendo baten oinarri datekeen inkesta bat. Bestalde haurraren liburuak badu bere teknika; haurraren hizkuntzak badu berezitasunik...

Pentsa dezakegunez, ale honetan ez dugu geure arazo eta problemen erantzunik eta soluzio biderik jasoko. Hori horrela, esperientzia batzuen berri aurkituko dugu, eta hori beti ere aberasgarri dateke gure ikusmira labur eta hertsi horik nolabait heda, zabal eta luza ahal izateko.

Beste gai askoren artean hauk dira aipagarrien ikusi ditugun gaiak:

1— Frantziako zenbait HAUR BIBLIOTEKAREN eraketa eta barne giroa.

Gure artean ere bada horrelako asmorik, eta asmoak errealitate mamitzen ez badira, denok dakigu zein den arrazoin nagusia: DIRUA. Hala ere interesgarri da besteren berri jakitea, eta zer nola egin duten ezagutzea.

2— Horretaz gain, frantsez idazle ezagun ta ospetsu batzuen HAURTZAROKO LIBURU GOGOKOENEN berri ematen zaigu. Interesgarria da gaur idazle emankor bilakatu direnek zer zuten gustokoen eta irakurgarrien bere lehen urratsetan.

3— Eta beharrezko zena, haurrentzako liburu eta disken hautamen eta selezio bat eskaintzen digute, xeheki gainera, frantsesez agerturikoen artean, eta adinaz mailakatuak.

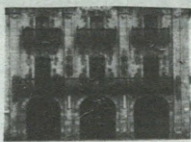
Beste berri jakingarri eta txosten interesgarriak topa daiteke ale honetan: liburuak, informeak, inkestak, esperientziak... Horien artean bada bat aipagarri: Frantses ikasle baten esperientzia Txinan "Un an dans une université chinoise".

LE MONDE DE L'EDUCATION informatzaile egokia da irakasleontzat eta irakaskuntzaz arduratzen den edonorentzat. Hala ere beste kezka bat datorkit orain burura: Ez ote gara gehiegi arduratzen kanpoko kontuez? Ez ote genuke hobe etxekoaz gehiago saiatzea?

Hori horrela bada ere, problemaren sustraiari heldu behar zaio... Dakigunez, kanpotiko informazioak ez du etxekoa, barnekoa, ukatzea. Gure arteko informazioa gaizki badago, biderik ez duelako edo, hori ez dugu konponduko kanpokoari atea itxiz. Kanpokoak lagunduko digu, agian, atxekoa moldatzen, indartzen. Behar beharrezkoa dugu, bai, geure arteko esperientziak, berri, ideia, asmo, eritzi eta... azalduko, kontrastatuko, zehaztuko dituen agerkari bat, informabide bat. Hori ez dute kanpoko aldizkariak inoiz inola betekio. Hori gure eginkizuna da eta beste asko bezala.

H.

herriko plaza

Gorputzez lotuta gaude, baina izpiritua libre dugu.

Gizon librearen lehengo eskubidea eta egitekoa, kritika egitea dela uste dugulako, ezin egon gara isilik, geure irizpidea agertu beharrean aurkitzen gara, eta hor doakizue.

Geure amaitugabeko azken gerratean askok eskaini zuen bere bizia, borroka lantzen eta bestelako moldetan. Aipa ditzagun, beste guztien gogoangarri, hiruok: Saseta, Lauaxeta, Aitzol. Euskal Herriak, itxuraz, gudua galdu egin zuen. Itxuraz, diogu. Egiaz ez baitzen horrela gertatu.

Haien ondoko gudari berriak sortu ziren, herriko semeak hauk ere. Gazte multzo harek ez zuen orduko elkargo eta egituretan behar zuen kemena aurkitu. Aitzitik, P.N.V.-ren ekintza praktikoa ezak bultzatu zuen beste jokabideetara, eta borrokari ekin zion indar guztiz, ahalmen osoz, beren aurrekoen modura bizia eskainiz.

Gazte hauen ideiak, asmoak, burubideak eta gogoetak helduz joan ziren, zoritzen eta osatzen. Euskal Herriaren xedea, askatasun xedea, abertzele xedea sozialismarekin batu egin zen, zeren Euskal Herriari eman geniezaiokeen irtenbide orokorra, osoa, erabatekoa euskal herrikoi masak bakarrik -langileria buru dela- lor lezake.

Euskal Herriak eraman, jasan, sufritzen duen zapalketa bi motatakoa da: nazional zapalketa eta sozial (klase) zapalketa. Sozialismo euskaldun batek bakarrik aska gaitzake, osoki aska. Burgesiak, kapitalismoak, ez. Abertzaleen helburua erdiestea ala ez, herrikoi masak abertzale borroka eramatea, langileria abanguardia dela, du irtenbide bakarra, osoa, bete. Sozial eta nazional arazoa bat egin: batuketa hori da geure benetako askatasuna, estatu sozialista, libre, batu, euskalduna.

Belaunaldi berriko gazte horiek erortzen hasi ziren polizi politikoen eskuetan, zaurituta batzuk, hilda beste batzuk: Txiki, Pertur, Montxo, Andoni, zenbait izendatzearen, ezin zenbatuzkoak, ezin ahaztuzkoak. Eta ez batera ez bestera erorigabeak, torturatuak izan ziren (dira), luza-rorako espetxeratuak (han zigorrak, gose grebak...).

Horiek ez P.N.V.-ko kideak, honen ideologiarekin hautsi egin bait zuten, esandako alderdi horren interesak, pertsonal mailan ez beharrik, burges interesak direnez baizik. Honek ez du esan nahi bere partaide guztiak burgesak direnik, baina baieztatzen dugu, eskuindar interesak defenditzen ari direla, nahiz jakinaren gai-

Preso talde baten agiria

nean nahiz ez, elkartasun den aldetik, egitura den aldetik. Gudari gazte haiek ordea, langileen interesak, langile abertzaleen interesak bultzarazi zituzten.

Harrigarria! Orain, aldiz, hizlariren batek esanduenek, P.N.V. sozialista "bihurtu" omen zaigu. Eta, harrigarriagoa dena, batera "euskal eskuindar" delarik. Dene-tan harrigarriena, gu abertzale presoak hartzen omen gaituzte bandera bezala, proklama engainagarri bezala, beroiek, legeak babesturik, mitin ederrak antolatzen dituztenean.

Euskal Herria gatazka ikaragarriaren su-jetoa da. Nork, zerk mugierazten ditu gatazka bortitz hauk, herri-manifestazioak, modu askotako grebak, e.a.? Herri politi-zazioak ala herri senbibilizazioak? Ez bait dira gauza berdinak.

Sensibilizazio bat dela medio, P.N.V. herri masak bereganatuz ari liteke, gu preso abertzaleok (Euskal Herriak jasaten zuen eta duen nazio zapalketa eta sozial zapalketaren kontra altxa ginenok, ez pa-silloko politika eginez, baizik eta harmak eskuratuaz askotan) bandera bezala har-turik.

Nola uler daiteke zenbait abertzalek gar-tzelan egon beharra izatea, beste zenbait Espainiako Gobernuarekin elkar hizketan ari diren bitartean? Euskaldun abertzaleak Madrilen: batzuk Ministroekin bilduta, beste batzuk Carabanchelen lotuta. Euskaldun abertzaleak Bilbon: batzuk Ministroekin hizketan, beste batzuk Ba-saurin sartuta. Badago alderik! Ministroek askatasun apurrak eskaintzen omen dituz-te. Apur batzuk gorabehera, ez gara ezer-txoaren truke preso euskal abertzaleok salduko. Herriak, herriaren ekintzak, herriaren borondateak ezin garaituzkoak askatuko gaitu, ez nolahalako harreman batzuek.

Gure egoera dela eta, P.N.V.k gu bande-ratzat harturik jende senbibilizatu (ez polizatu) bereganatu nahi izatea gaitzes-ten dugu, bortizki gaitzesten dugu, ozenki gaitzesten dugu. Zenbat partaide du P.N.V.k espetxeetan? Uzta bildu nahi de-zanak erein beza aurrez aldetik, lant beza bere baratza.

P.N.V. sozialista? Eskuindarra? Madri-len? Gure bandera? Gure sufrimenduz eta katez baliatuz?

Sekula santan onartuko ez dugun joko bikoitza, hirukoitza, anizkoitza.

Euskal Herriak besterik merezi duela-koan gaude.

PRESO EUSKALDUN SOZIALISTA TALDE BAT

GIPUZKOA ETA ESTATUAREN ARTEKO DIRU HARREMANAK

Dakigunez, estatu baten gastuak, berau osatzen duten probintzia edo eskualdeek eginiko aportazioak betetzen dira. Biztanleok ordainduriko zergak hortara zuzendurik daude, estatuaren diru-iturri bikainenak direlarik.

Zegarik gabe ez legoke estatuaren aparatua mantentzerik. Estatuak ezingo luke iraun.

Estatu deszentralizatu batetan, eskualde bakoitza da bere administrazioak arduratzen dena. Administrazio zentralari kantidad bat ordaintzea nahikoa izaten da; gainontzekoaren jaun eta jabe eskualdeari dagokion erakunde propioa diruaren erabilkera. Era hontara, herriak demokratikoki aukeraturiko erakundea bada hori, eskualdearen interesen eta beharren zain-tzen eta betetzen saiatzen da.

Baina erakunde administrazioaile hau ez da beti herriak aukeraturikoa izan, estatu zentralak ezarritakoa baizik. Hor ditugu egungo Diputazioak. Herriaren erre-presentatzaile ez direnez gero, nekez joka dezakete haren interesen alde, eta bai, ordea, errepresentaturiko klasearen alde. Egoera orokor hontan, Gobernuak eginiko konkezioak ez dira herriaren zerbitzutan jartzen, erakunde hori manejatzen duen klasearen zerbitzutan baizik, oligarkien eskuetan hain zuzen.

Kontzertu ekonomikoen kasua dugu hau, eta nere ustez, ikuspegi hontatik aztertutako behar lirateke. Ez dira inongo arazoren soluziobide eta, hortaz gainera, ez dira herriaren ardurapean ipintzen. Baina aipamen hauek baztertuz, jarrai gaitezen.

Euskal Foruak iraun zuen bitartean, Euskal Herria bere buruaren jabe izan zen, eta beraz, baita bere ondasunen administrazioa ere. Duela ehun urte, Foruen galtzearekin, estatu zentralizatzaile baten eskualde izatera behartua izan zen.

Egun, egoera honek dirau. Eta zentralizapen honen ondorioak, hego Euskal Herriari dagokionez, Bizkaia eta Gipuzkoak beste inor baino gogorkiago jasan dituzte.

Egoera hontan, diru harremanak administrazio zentralarekin mantentzen dira. Estatuak badu bere interesak ondo baino hobeto zaintzeko erakundea: Hazienda. Ordainduriko zerga guztiak jasotzen ahalgintzen da. Beraz, ordaintzeko orduan bederen, probintzia bakoitzeko harremanak Haziendarekikoak dira.

Edozein ekonomiatan, estatuarekin mantentzen diren diru harremanak oso kontutan hartzekoak dira, zergen bidez lorturiko dirua benetan estimagarria izaten bait da. Are gehiago Gipuzkoaren kasuan, probintzia aurreratua bait da eta, beraz, hartan jasotako dirua beste probintzia askotan lorturikoa baino ugariagoa.

Gainera, denoi interesatzen zaigun gaia dugu hau, azken finean gure dirua bait da. Nork ez dio bere buruari arazo hontaz inoiz galdegin? Badira, bai, beste galdera asko sarri egiten direnak baina, "erantzun zail eta konplexuak" izateagatik bere hortan geratzen direnak, galderatan alegia.

Jakin denok jakin nahi genuke diru guzti hau zertan erabiltzen den. Estatuak eskeintzen digun zenbait zerbitzuren berri badugu bai, baina beste askorena ez, ordea. Dena dela, herriaren interes eta beharrek inork baino hobekiago ezagutzen omen dituelarik, diruaren erabilkera zuzena eginen duelakoan gaude.

Guk, Haziendak Gipuzkoan jasotako diruaz zenbait datu ditugularik, honi lotuko gaitzaizkio. Gipuzkoako Merkatal Ganbarak argitaraturiko "Economía Guipuzcoana 1975" liburutik hartutako datuak ditugu. Hona hemen azken bost urteotako zifrak. Dena dela, inork interesik balu, jakin beza, 1965etik orain arteko datuak dakartzela.

Aurrenik aipatu behar duguna, zera da: "Dirección General del Tesoro" deritzan erakundearen bitartez lorturiko irabaziak ez direla koadro hontan azaltzen.

Hontaz aparte, "Tasak eta beste kontzeptuak"-en haunditzea ikustekoa da,

rreo eta Telekomunikazioak, zozketa eta apostuak, transferentzia arruntak, kapital transferentziak eta abarrak.

Bestalde, zeharkako zergak zuzenak baino ugariago izanik ere, bien arteko diferentzia azken urteotan beheruntz doa.

Zerga zuzenak, dakigunez, pertsona edo sozietate jakin batzuei zuzendurik daude, beren irabazi, ondasun edo existentzia soilaren medioz. Era hontakoak dira R.T.P. eta enpresetako irabazien kuota.

Zeharkako zergak, aldiz, aktibitate eta produktu batzuei dagozkie. Kasu hontan, kontsumatzaileak ordaintzen ditu azken finean. Sail hontan, "Tráfico de empresas" (I.G.T.E.z ezagutzen duguna) eta "lujo"arena sar ditzakegu. Konponketa-aren bat ordaintzen dugunean, I.G.T.E.a ere fakturan azaltzen delarik, guk ordaintzen dugu. Eta baita, lujokotzat harturik dagoen artikulurik erosten badugu ere, haren salneurria zergaren eraginez handituri-k bait dago.

Ikus dezakegunez, I.G.T.E. delako hori era berdinean ordaintzen du dirudunak eta langileak, azken honentzat astunago bilakatzen delarik: zeharkako zerga guz-tiekin gertatzen da hau. Beraz, zerga mo-ta hau langilearentzat askoz kaltegarria-go bilakatzen dira. Eta dakigunez, zerga zuzenak baino ugariago dira azken hauek. Sistema honen justiziarik ez nabaria da.

Baina, 1975 urtera arte, aduanan ezarri-tako zergak sortu dituzte irabazirik haun-dienak. Gipuzkoarrok ordainduriko zerg-ek, azken urte hontan bakar-bakarrik gaintu dituzte aduanaren bitartez lortu-rikoak. Gainontzekoetan, azken hauk izan dira Haziendari irabazi oparoenak eman dizkietenak. Ikus daitekeenez, 1975-1974 garrenarekiko sail honi dagoz-kion irabaziak gutxitu egin dira. Azken urteotako krisialdiak badu honekin zeri-kisurik; inportazioak ahuldu egin direla-rik, urritu egin dira hauen bitartez lortu-riko irabaziak ere.

Baina, dena dela, diru-iturri inportantea izaten jarraitzen du Aduana sailak.

1974 urteari dagokionez, Haziendak Gi-puzkoan jasotako irabaziak honela banatzen ziren:

zerga zuzenak... ehuneko 19'5 zeharka-koak... ehuneko 22'6 aduanak... ehuneko 57'4 eta Tasak eta beste kontzeptuak... ehuneko 0'5.

Beraz, 1974ean gipuzkoarrok ordaindu-takoa 10827 milioi pezeta zelarik (Adua-naren bitartez lorturikoa ez da sartzen), biztanle bakoitzari 16.676 pezeta dago-kio.

Baina, ez uste honekin bukatzen dugu-nik! Zifra hau estatuari ordaindutakoa besterik ez da. Udaletxeek eta Diputa-zioak ere badituzte beren gastuak, noski, eta gastu hau ere, bizilagunok ordain-tzen ditugu.

Estatuarentzat Gipuzkoako lurraldeak errentagarritakoak direla bildurrik gabe esan dezakegu. Etekin onak baino hobea-1975ean 1974eko zifra doblatu egin bait da. Apartatu hontan, beste kontzeptu ba-tzuen artean, honakoak sartzen dira: Ko-

goak ateratzen dizkio. Ikus dezagun: Estatuak 1975ean lorturiko 27.076'9 milioi pezetak eta Gipuzkoako 2000 km. zatitzen baditugu, Km 2 bakoitzek 13.538.500 pezeta sortzen dute. Ez dago, ez, bat ere gaizki! Eta ez dezagun mugaren inguruetako lurrez hitzegun. Lur haiek bakar-bakarrik, 13281'3 milioi pezeta sortzen dute. M2 eskas batzurekin edonor konformatuko litzatekeela uste dut eta baita egundoko negozioa egin ere.

Beraz, Gipuzkoako lurrek produzitzen duten errentabilitatea ez dago ukatzerik. Baina, etekin hauek estatuak bereganatzen ditu eta ez gipuzkoarrok, beraz... jarrai dezagun aurrera.

1974 urteari lotuko gatzazkio, datu batzuen gonbaraketa egin ahal izateko.

Haziendak lorturiko irabaziak, dakigunez, 25431'3 milioi pezetara iristen diren, eta gipuzkoar bakoitzari zegokion zifra 16676 pezetakoa zen. Honuntzaino ordaindurikoa. Baina, ez dezagun uste ordaindu bakarrik egiten dugunik! Itzuli ere, Estatuak itzultzen digu zer edo zer gure arazoak konpon ahal izan ditzagun. Lehen esan dugunez, administrazio zentralak probintzia bati dagozkion beharrrak bertako biztanleak baino hobeto ezagutzen omen dituelarik, behar horien arabera inbertsio eta gastu batzuk egiten ditu. Eskualde hortako egiazko arazoei erantzun ematen saiatzen zaie, hain zuzen.

Hona 1974 urtean Gipuzkoan egin zituzten gastu eta inbertsioak: denetara 4484'4 milioi pezeta. Beraz, bada zertxobait. Alde batetik 25431'3 milioi pezeta lortu eta bestetik 4484'4 milioi pezeta gastatu. Eta biztanleriari dagokionez, bizilagun bakoitzeko 16676 pezeta jaso eta 6800 pezeta gasta. Ohar zaitez, azken zifra hauek komentario beharrik dutenik.

Bestaldek, 25431'3 milioi horien jabe eta administratzaileak izatea ez litzazuke batere kaltegarri. Baina hortarako, herriak aukeraturiko errepresentanteak behar gaituzke, ez gobernua ezarritakoak. Gai-nontzekoa, bide berdinetik jarraitzea litzateke.

Dena dela, bakoitzeko 6800 pezeta hoik ikastola, unibertsitate, diru-laguntza eta euskal kulturak dituen hainbat beharri erantzuteko, adibidez, erabili izan balitu, ba, ondo erabilia legoke. Baina, hara nondik! ez ditu horrela erabili. Beraz, aipaturiko arazoak ALEGIAZKOAK direla pentsatu beharra dago, SASI ARAZOAK direla. Bestela, kontraesan nabaria legoke. Are gehiago, gastuen banaketa ikusten badugu.⁽¹⁾

Beste batzuen artean Industriak, Nakazaritzak eta Merkatalgoak hartzen duten laguntza oso adierazgarria dela ezin uka. Eta portzentaia hauen arabera atera dezakegun ondorioa hau da: dirudienez ez omen dute inongo problemarik eta, beraz, laguntzarik ere ia ez dute jaso. Hontaz, zer pentsatuko ote dute nekazari eta arrantzaleek?

Eta "Gobernu Lehendakaritza"ren mailan sorturiko arazoak larriagoak omen di-

relarik, bertan beste hiruretan bezalako doblea gastatu ohi da. Beraz, benetazko arazoak hemen omen daude eta inolaz ere industria eta nekazaritzan, alegia. Dirudienez, egiazko eta alegiazko problemak bereizten ikasi beharra dugu gipuzkoarrok.

Bestalde, egungo irakaskuntzan eta kulturaren planteaturik dauden problemak ez dira Gobernaziokoaren neurrikoak. Datuen arabera, dudarik gabe baieztatu dezakegu esandakoa. Eta datuek inoiz engainatzen ez gaituztenez gero, onartu beharra omen dugu haiek adierazten digutena.

"Lana" (Trabajo) eta "Etxe-bizitza" (Vivienda)ko arazoak arintzen enplegarikoa ere eskertzekoa da, hamar duro horiek ia problema denak konpondu bait ditzute.

Inoiz entzun ohi dugu Gipuzkoaren hazkuntza edo desarrolloa desorekatua dabilkigula eta planifikazio beharra nabari zaiola. Dirudienez, hori ere ez omen da egia, zeren "Planifikazio" eta gure interesen "zaintzaileak" ez dute 100.000 pezetak besterik erabili, hau da ehuneko 0'002a!!! Zein oker genbiltzan!

Ikus daitekeenez, gipuzkoar bakoitzari dagozkion 6800 pezetak banaketa oso harriagarria ukan dute. Zatirik haundiena GOBERNAZIOARI dagokio: 1768 pezetak. IRAKASKUNTZAN erabilitakoa, aldiz, ez da 1500 pezetara iristen. Eta zifra hauekin, gaur egun, ez dugu batuketa eta kenketa baino askoz gehiago ikas daitekeenik. Dena dela, konsola gaitzen, aritmetikaren oinarriko operazioetarako bi ikasteko aukera bait dugu, bederen.

Nekazaritzan erabilitako 34 pezetak eta Industrian gastaturiko 20'4ak ere oso adierazgarriak zaizkigu. Are gehiago, etxebizitzaren arazoa konpontzen laguntzera

zuzendurik doazen 13'6 pezetak. Egungo pisuak bost duro besterik balio ez omen dutelarik, bi urteetan pisu eder baten jabe bilaka gaitzake.

Azkenik, zorioneko 6800 pezetan banaketa ikusiaz, iritziz aldatu beharrean ote gaude? Datuek behintzat, honoko hau onartzerat bultzatzen gaituzte: gipuzkoar-ron problema larrienak GOBERNAZIO mailakoak dira eta horien artean, behin baino gehiago entzun dugunez, "ordena"-rena. Eta oso baketsu eta zintzoak garen ez gero, protekzioa ere beharrezkoa dugu. Hortik omen datorkigu hainbat "ordenaren zaintzailearen" ugaritasuna.

Heziketa eta irakaskuntzaren alorreko arazoak, aldiz, ez dira hain larriak. Izanez, zertarako euskal kultura bizkortu, euskara ez bada, Suarez jaunaren iritziz, zientzi alorreko hizkuntza? Eta, zertarako eraiki unibertsitate bat, ikasleak kanpora joaten badira? Eta, zertarako eraiki unibertsitate bat, ikasleak kanpora joaten badira? Beraz, daramaten jokabidea ez esan logikoa ez denik. Bestalde, nekazaritzak, industriak, langileriak eta abarrek planteaturik dauzkan arazoak ez omen dira egiazkoak, alegiazkoak baizik.

Ekonomiak ez omen du planifikazioaren beharrik eta beraz, bere hazkuntza oreka onean aurreruntz doakigu. Hauxe omen da egia bakarra. Gai-nontzekoa gure imajinazioaren fruitu besterik ez omen da, gipuzkoarrok kreatibitate haundia bait dugu.

Beraz, benetazko arazoak eta sasi arazoak bereizten ikas dezagun lehenbait lehen, ordua bait da. Ireki ditzagun oso ondo begiak, bestela edonor engaina gaitzake.●

J. M. LASA

(1)

ESTATUAK GIPUZKOAN EGINIKO GASTU ETA INBERTSIOAK

ESTATUAREN OBLIGAZIO OROKORRAK MINISTERIOEN OBLIGAZIOAK DEPARTAMENTU ADMINISTRATZAILEAK

- Gobernu Lehendakaritza
- Atzerriko arazoak
- Informazio eta turismoa
- Justizia
- Gobernazioa

DEPARTAMENTU MILITARRAK DEPARTAMENTU EKONOMIKOAK

- Hazienda
- Lan publikoak
- Industria
- Nekazaritza
- Merkatalgoa

DEPARTAMENTU SOZIALAK

- Lana
- Heziketa eta Zientzia
- Etxe-bizitza

MINISTERIOEN GASTUAK DENETARA

1974
ehuneko

BIZTANLE BAKOITZ
DAGOKION ZIFRA (pezetak)

11'6 788'8

2'6 176'8

0'4 27'2

3 204

26 1768

8'5 578

2'5 170

5'1 346'8

0'3 20'4

0'5 34

0'5 34

0'5 34

21'1 1434,8

0,2 13'6

17'2 1169'6

6800 pezeta

Euskal apaizen koordinaketaren III Biltzarra

Lehengo biltzarrei jarraituz, abenduaren 29an bildu zen Donostiako Seminarioan, Euskal Apaizen koordinaketaren deia erantzunaz, 250 apaiz talde handi bat. Azken ordura arte ez zuten jakin ahal izan non egin Biltzarre hau. Azkenean Seminarioan egiteko baimena eman zieten eta han egin zuten.

ZERTAN DEN KOORDINADORA

Gertakizun nabarmen batzuek eraginda sortutako mugimendua duzue gau. Igaz, 1975go urtean alegia, Gasteizen eta beste zenbait lekutan gertaturiko astakerien erantzun bila sortu zen. Momentuko arrazoi hori zelarik ere, bazen alere beste behar bat apaizen artean: Euskadiko ebangelizatze lanetan ari direnen mugimendu bizi eta arin bat sortu.

- Oinarriak Deustun eginiko II Biltzarrean onartuak izan ziren (25-9-75). Bi eratako oinarri ideologiko-estrategikoak atera ziren:

1.- Euskal elizarekiko iritzi eta joera: honela zioten oinarriek.

"Nazarethko Jesusi leiala, bere baitan inor zapalduko eta norrierarik izango ez duen Eliza, politik eta ekonomik botereetatik askaturik izango den Eliza, elizakide orik eskuhartuko duten kristau taldeak sortuko dituen Eliza".

2.- Euskal gizartearekiko iritzi eta joera:

a) "Egungo klasist-kapitalist gizarte gairituko duen gizarte berria sortu, erabat demokratikoa ekonomik, politik eta kultur alorrean, explotazioa eta zapalketarik gabeko gizarte bat, pertsonaren eta taldearen osotasunari tokia emango dion gizarte bat..."

- Koordinaketa lan hauen berri Hego Euskadiko Apezpikuei garaiz eta zuzen eman zaie. Beroien partetik, apezpikuen partetik alegia, ondo eta patxaran entzunak izan dira gehienbat, eta haserrikerik ez da sortu. Eragozpenik eta erreserbarik ba omen dute zeharoko baiezkua emateko. Bestalde, eta hau ere esan behar da, koordinaketa lanetan ari direnak ez ziren joan apezpikuengana onspen bila, berri ematera eta hitzegitera baizik.

- Deustuko Biltzarrean gertatu ez zena gertatu da oraingo Biltzarre honetan: Setienek, Donostiako Apezpiku Laguntzaileak agerpenaldi motz bat egin zuen Biltzarre honetara. Lanean jarraitzeko animatu ondoren, bere kontzientziari leial izateko "erreserbarik" bazuela esan zuen apaiz mugimendu honi buruz

ZER EGIN DEN BILTZARRE HONETAN

Bi gai izan dira Biltzarrearen ardatz: bata, Euskal Elizari buruz Koordinadoraren Biltzar tipiak eratu zuen aurre-proiektua, eta bigarrena, Euskal Elizaren arazoa. Estatutuak diru laguntza altxatzea agindu duen une honetan.

- Abenduaren lehen egunez Bilboko eta Donostiako Apezpikuek Erroman izanak dira. Euskal Eliz-Probintzia baten eskea egin omen zuten, eta aurrera aterako den esperantzarik ba omen da. Koordinadoraren aurre-proiektua aurreraxeago zihoan. Ez bakarrik Eliz probintzia bat eskatu, baizik eta Euskal Elizaren kontzilio bideak urreratzen hasi. Bestalde aurreproiektu honetan Iparraldeko Baionako Diozesa ere kontutan hartzen zen. Baliteke Apezpikuen porposamenduetan arazo hau ez hain larkari agertzea.

Aurre-proiektu hau arras kritikatu izan zen eta azkenik erretiratu egin behar izan zen. Teknokrazi eklesiastikoaren arauetara eginga zegoela esan zen, eta etzela nabaitzen Elizaren benetako albertatibarik. Alternatiba benetakoa etzela sartzen Apezpiku euskaldunak eginaz, ezta Euskal Probintzia bat sortuaz ere. Denen botoa kontuan harturik, bizkaitarren esku gelditu

zen beste aurre-proiektu, alternatibako aurreproiektua eratzekeko mandatua.

- Elizaren ekonomik egoera izan zen oinarriko beste arazo bat. Egunkariet eta Telebistak esan dutenez, Estatutuak aurtendak Elizarri emango dion diru laguntza apaizen soldatari bagagozkio, honelatsu izango da:

orain arte Estatutuak apaiz bakoitzari 5.000 ptko nomina esmaten dio. Parroki lanetan ari direnei, ez besteei. Aurtendik, berriz, 15.000 ptkoa izango da nomina hori.

Arazo hau dela eta, kritika asko jaso da. Apaiz asko dago altxaketa honen kontra. Elizaren eta ebangelioaren dinamika eta askatasuna hipoteka lezakeela eta, azkenik Eliza lotu.

Ezezkua ematea, ahoz, ez da gauza zaila. Irtenbide indibidualak sortzea ere ere ez da zaila, apaiza gaztea bada behintzat. Hemen eztabaidatu zena alternatiba orokorra, globala izan zen, Euskal Elizak gaur har dezakeen bide realista eta erosoena.

Alternatiba honen atzetik dabilta Euskadiko bi diozesa gutxienez: Donostia eta Bilbo.

Ekonomik aurre-proiektuaren ardatzak bi ziren:

1.- Epe jakin bat jarri Estatutuaren laguntza zeharo uzteko: 5-8 urte.

2.- Elizaren autofinantziamenduen atzetik jo.

Hortarako hiru diur iturri jartzen dira:

a) Eliztarren diru laguntza oparoa

b) Apaizen esku lana

c) Eliz-balioen, elizaren propietateen rentabilizatzea.

Aurreproiektu hau apiatz eta sekularren artean aztertzeke utzi zen. Dena dela, presako gauza zela pausoak azkar ematen hasi behar zela esan zen.

Beste zenbait puntu eta gai ukitu eta eztabaidatu zen Biltzarre honetan. Lau ordu eta erdiko Biltzar luze eta neketsu baten ondoren bukatu zen. Datorren biltzarre iparraldean egingo ote zen eztabaidatu ondoren, Iruñean egitea erabaki zen Udaberri inguruan.

Eta azkenik: euskaraz ez zekitenentzat, une bereko itzulketa erabili zen.

J.J. GOENAGA

ORMAZABAL DAR DUNIXI

ETXEGINTZA TA ETXE - TXUKUNKETARAKOAK
URALITA ORDEZKARIA

TOLOSA

Urrutizkiñak:

Etxeak: 65 19 60

Landolakoa: 65 19 33

URRETXUA

Urrutizkiña:

Landolakoa: 67 17 84

ERAKUSTOKIA: Tolosa'n - Zumalakarregi, 7'gn

ELIZ EUSKALDUNA

AROSTEGI

Gaurko Eliz erakundeetatik ihes egin digu gazteriak. Politika eta Gizarte arazoe-tan oso ezkertiar egin zaigu. Bere ustetan, Elizak goi-goitik dagi bere jokoa, goiko maletan (prinzpiotan) oinarriturik bere erakutsiak; gazteek, ordea, erantzun kon-kretuak nahi eta hori ezin du arki Eliz instituzioan.

Berez da radikala gaztea. Gaurko eus-kandun gaztea, behin ere baino radikala-goia dela, uste dut. Politika aldetik, burruka bizia darama Aberriaren askatasunerako. Euskera aldetik, ofizialki, ikastetxe guz-tietan Bulego Ofizinatzen eta Euskadiko alderdi guztietan, gure hizkuntza onartua, eta erderaren maila berdiñean edo gora-koan kokatua ikusi nahi dute. Gizarte arazo aldetik, guztiz dugu ezkertiar gaz-tea; kontsumoko gizarteak galdu nahi du, kapitalismoari ostiko eman, berdintasun haundiago batean, Sozialismo bikain bat jarri gure Herrian.

Pentsakera eta jokaera hauek, inolaz ezin daitezke baztertu, gaitezetsi eta kon-dena Kristoren izenean, Ebanjeliarekin bat ez datozelako. Gure Elizak hōrrelako pentsakera dutenen aurka ez du zer esa-nik. Hala eta guztiz ere Eliz intituzionalak beren harremanak galdurik ditu gaurko gazteriarekin.

Euskal Herriaren zerbitzari behar duen Elizak ezin ditzazke zokora gazte hauek; ezin inolaz utzi bide bazterrean, Eliz Erakundeetatik ihes egin digun euskal-dun gazte maitea. ZER EGIN, ORDEA? NOLA JOKA? Horra hor koska.

Gaurko egunez, Parroki haundiak Eliz talde koskorretan banatzen ari dira. El-karte hauetako bat izan daiteke "ELIZ EUSKALDUN RADIKALIZATUA". Po-litikan eta Gizarte-arazoetan radikalizatu-tako "euskaldun gazte fededunak" izango lirateke. Eliz talde horren batzarkide. Per-tsonalki, behin baino gehiagotan beren jo-kabideaz izututa gelditu naiteke neroni ere. Eliz Agintari berek ere senti dezakete bu-ruko min eta larritasuna arrisku haundiko jokoa dihardutelako. Arrisku handiko jokoa dagitelako, ezin esan ordea, Ebanje-lio barnean ez dabilzanik. Urtetan aurrera goazenok, ziurtasunezko ta zuhurtasu-nezko (prudenzizko) kristautasuna nahi dugu; gazteari, ordea, guztiz zaila zaio arriskurik gabeko jokoa egitea; txoriak ai-rean, arrainak ur barnean du bizia; gaztea, berriz, arrisku batean.

Goitik bere eginiko Euskal Eliz radikali-

zatu bat, ez daiteke, nereko indar han-dikoa izan. Betik gora, Herri xeheak oina-rritu eta tajutua beharko luke izan. Ez na-torkizue horrelako Eliza altxatzeko kon-tseilu emanaz; Kontseiluak alferrekoak di-rela uste dut; edonorgan arkitzen den Kristoren Izpirituak eraginda bakarrik, gerta daiteke Euskal Eliz radikalizatuaren jaiotza.

Egunen batez "Eliz euskaldun radikali-zatua" sortuko balitz, guztiz iraultzailea izango litzateke; Diplomazia, Estatu eta gauza guztien gainera Ebanjeliaren zu-zentasun- justizia behar dela oihu egingo lukete; hemengo lau probintziekin ez ezik, beste aldeko euskal Probintziak ere beharrezkoak direla Euskal Eliz oso bat egiteko; Ebanjeliaren justiziak ez duela ezertarako haintzakotzat hartu beharrik

Frantzia eta Espainiako Estaduek euskal-dunekin egiten duten zampaketa eus-kaldun guztiekin Euskal eliza egiteko euskerarik gabeko Ikastetxe guztiei, uti-kan, muzin egingo lieke, batipat eliz Ikas-tetxeei, "ez zarete Ebanjeliaren kutsuz ari" esango lieke; taldekoak, beren eliz-kizun eta Batzarreetan, euskara baizik ez lukete mintzabide izango; Kristau talde "demokratikoa", apaiz kutsurik gabekoa, aldi baterako behar dituzten apaizak au-keratu eta erabaki eta erantzunkizunak be-ren artean hartu ondoren, Gotzaiaren oni-ritzia jasoko dutenak; Kapitalismoaren etsai gogorak eta berdintasun hobe baten atzetik Sozialismo batera jo nahi izango lukeen taldea.

Burutik nahastu naizela ote, diozu? Hau guztia "demagogia" dela? Galderatxo bat doakizu nere aldetik: ausartuko ahal zi-nake esaten, Kristorekin eta bere Beri Onarekin haserre daudenik aurrez-aurre agertu zaizkitzun pentsakizun hoiek? Ez datozela bat gaurko politiko realitateare-kin eta hainbat gutiengo gizarte bizitzare-kin? Eta, zer? Horregatik Ebanjeliari be-giraturaz, kondenagarri ote?

- Elizak orokorra (unibersala) dela, nola agertu?. Zergatik ez? Txinatarak beren Elizak eta Afrikarrak heurenak antolatzen dituzte beren Herri aldetan. Zergatik ez euskaldunok? Afrikarrak, Txinarrak beza-laxe, mamitu eta antolatu gure Eliza gure hizkuntza, ohitura eta izaeran, zer dela eta ez gara elkartuko mundu guztiko kris-tauekin sinismenean, itxaropen eta maita-sunean, Aita Santua Buru dugula aitortu-rik?.

- Euskal Herriko gizarte realitate bati ez lioke erantzungo Euskal Eliz radikal ba-tek. Ez noski. Eliz honen ondoan behar-ko lirateke beste Eliz talde batzuek euskaraz ez dakitenei erantzuteko; beste ba-tzuk, beste pentsakerazkoak izanik, ho-rren redikalak ez diren taldeak ere zaitu beharko lirateke. Ainiztasun (pluralismo) eder batean, Eliz talde batzuk sor daitezke Euskal Herrian. Guztiak egon daitezke elkaturik Gotzaiagan, hau talde guztien Buru izanaz, suspertzaile, Argi eta Gatz. Gotzaiak beharko luke izan talde guztien batasunaren Buru ezaugarri eta Seinale.

Amets direla gauza hauek guztiok? Ho-rrelako Eliza urrun dagola? Guk ez du-gula ezagutuko? Arrazoi duzu, noski. Gu bagoaz. Eliza hemen geldituko da eta gaurko ametsa, bihar egia gerta daiteke.

**kirolzaleen
zerbitzutan**

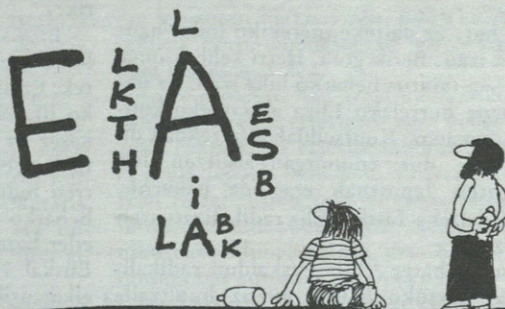
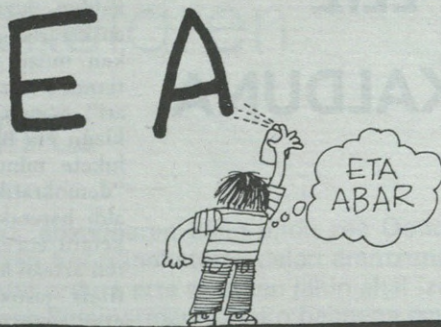

**miner
donostia**

☎ 41 22 72

hormasprayko

OLBAGAKO

TXINA ATZERA

Azken denbora hauetan zenbait aldiz ikusi dugu Txina politika benetan atzerakoia egiten. Gogoan ditugu, oraindik, Bangla Desheko egun gogor haiek Txinak Pakistanen aldeko jokaera hartu zuenean. Berdin Angolako gerran, Holden Roberto eta Hego Afrikako gobernu reaktionariok eusten zuen harmada defenditu zuenean. Benetan, atzerriko politika reaktionarioa eginez joatu zuen.

Halaz eta guztiz, bazirudien barruko politika nahiko progresista zela Txinako agintariek zeramatena, batipat kultural iraultza egin ondoren.

Kultural iraultza hau alderdi komunista barruan zeuden kontraesanengatik sortua izan zen, kontraesan hauek kanpoan zeuden baldintza objetibo batzuen isla zirelarik. Orduan, alderdian zeuden elementu burjes edo burokratak alderditik boteak izan ziren jendetzaren eraginen ondorena bezala. Jendetzak benetako protagonistak izan ziren purgazio hauek egiteko orduan; ez ziren erabiliak izan nahiz jende askok hala uste izan.

Orduan, Maok benetako posizio antiburokratiko hartu zuen eta krisia erabat gaindua izan zen, burjes elementu gehienak marjinauak geratu zirelarik.

Bainan, nahiz belarra lur gainetaik kendua izan, zainak lurpean geratu ziren eta gaitza, berriz ere, agertu egin da. Mao hil ondoren, bere jarraitzailek, badiudi, antzinako burokraten bidetik ekin diotela.

Txu En-lai hil ondoren, Teng Hsiao-pink bilakatu zen gobernuaren buru bezala bainan igazko Otsailean zuzendaritzatik alderdiko basera jaitxi zuten "kapitalismoaren bidea hartu" zuelako. Hua Kuo-feng gobernuaren zuzendari bilakatu zen geroago Maoren baimenarekin. Maoren agintea: zeuden helburuei jarraitzea eta alderdiko burjeskeria gatazkatzeta, orain "Txang-haiko lauen bandak" defendatu duen bidea.

Hua Kue-fengek ez du politika hau eraman eta horregatik "Txang-haiko lauen bandak" salatu egin du, hauei laguntzeko probintzia askotako jendetzak altxa direlarik, burjes burokrazia horren aurka.

Dirudienez, alderdi barruan bi postura nagusi zeuden: a) alderdi barruan tensioak gordetzea nahi zutenek aburjesamenduaren aurka, bai politikoa bai militarrena izan; b) Teng Hsiao-pingek zeraman bidea, "estabilizazio politikoa eta produkzioari eragintzea" nahi ziotenena alegia. Ikusi denez Hua Kuo-fengek bigarren bide pragmatiko hau, "lauek bandak" proposatzen zuen lehenbiziko bide hori persegituz eta bere burokratik arrestatuz..

Jendetzak, Maok orain arte proposatu

zuen bidea onartu zuen, bainan egun badiudi jendetzak hau manipulatu izan delarik antzinako helburu ta biak gaitzestu egin dituztela. Zergatik hau? Pertsona batuzk agererrazi nahi digute Txinatarren politizazioa handia eta sakona dela bainan holakorik ez dirudi gertaera hauen aurrean, gainera kontuan eduki behar da oraindik herri behartsu eta ondo eskolatu gabea dela. Orduan Maoren esperientzia aurrera eramateko oztopo askorekin aurkitzen dira falta handiena jendetzaren politizazio eza delarik.

Egun, Txian Txing - Maoren alarguna - eta "Txang-haiko taldea" izkutatzen direla-

la konprenituko zioten edo diote alderdi hauek konbenziturik baitaude beren baitan "egia absolutoa" dutelako edo "alderdiak beti arrazoia duelako". Nola zalantzan jarri alderdiak betidanik egia absolutoz dauzkan konzepto batzuk?

Alderdi komunista guztiak 1957 urtean arte egia absolutoz zeuzkaten konzeptu hauek Maok zalantzan jarri zituen eta ordutik dator komunisten arteko zisma. Bainan, orain, aintzinako bideetara itzuliko direnez, "Eurokomunista" eta beste alderdi estalinistak, Txinako esperientzia erabat abentureros eta idealista izango da; berriro egitea pentsa ez daitekeena. Era horitan, alderdi hauek harma bat gehigorekin aurkitzen dira beren ezkerrean dauden mugimenduen aurkako kruzadan, bitartean Txina eta Rusiako alderdi komunistak ho-

rik, kultural iraultzaren azken aztarrenak izkutatzen dira, hots: iraultza bat gelditzea Thermidor berri bat agertu delarik. Rusia eta bere inguruko alderdi komunistek inoiz onartu ez zuten esperientzia izkutatuta egingo da.

Mao, 1957 urtera Europako alderdi komunisten aldetik maitatua zen, bainan bere baitan zenbait galdera kritiko sortzen direnean alderdiaren infabilitateari burua, adibidez: desarroila ditzagun indar produktiboak, gero demokrazia etorriko da eta; politikaren dialiektika ezar dezagun, gero, goiz edo berandua, boterea herriarengana jaitxiko da eta., e.a.. Mao konbenziturik zegoen hau dena egite ez zela posible eta iraultza kulturali ekin zion.

Ekinza berri honengatik alderdi komunista ortodoxoek ez zioten konprenitu, no-

bito konpotzen hasiko direlarik.

Maok, burruka hori aurrera eramateko, jendetzak protagonista bezala erabili nahi zituen. Ez duen onartzen jendetzaren mogimendua kanalizatzea, alderdiaren interesei serbitzeko eta honen helburua jendetzei eragitea besterik ez zuen izan behar. Nola igaro hemendik gure alderdi komunistak! Egun, gure arteko Maozale alderdiak ere eragile izan beharrean protagonista izatea nahi dute eta.

Maoren esperientzia interesantea izan da bainan, azkenean, berak sortu zuen alderdiaren zepoan erori da. Haagatik, alderdiaren konpezioa are zalantzan jarri behar genuelakoan nago iraultza egiterakoan, zeren esperientzi guztiak frakaso frakaso gainean baitoaz.●

B. BAKAIKOA

Galiziako nekazaritzaren zenbat alderdi

Madriden ateratzen den nekazaritzari buruzko aldizkari batek, Galiziara bidali du bere ordezkari bat. Hango zenbait pertsona mahai baten inguruan bildurik, galderak egin dizkie, erantzunak jaso eta argitaratu egin ditu. Agertu diren zenbait puntu adierazi nahi nituzke; ez denak, luzeegi joango litzaidaketa, baina bai batzuk, gure arazoan antza handia hartzen baitiet. Behar bada hauzoan zer dioten entzutean, etxean zer gertatzen zaigun, hobeto ohartuko gara.

Galdera: Espainia guztian aipatzen diren eta ezagunak diren arazoez gainera, ze problema dauka Galiziako nekazaritzak?

Erantzuna: Nere ustez bi. Galiziak ez dauka, oraindik behintzat, lurralde honen interesak aurrera ateratzeko "grupo de presión" delakorik, arrazoia entzunerazi eta duenean emanerazi egiteko hanbat indar duen talderik. Eta bigarrena, Madriden egiten direla legeak lurralde honen bereizitasuna kontuan izan gabe. Zeharo desberdina den beste lurralde batean pentsatuz emandako legeak eta ezarritako neurriak, hemen ondo etortzea oso zaila da. Problema honek garrantzia handia du, eta ez da oraingoa, aspalditik datorrena baizik.

Galdera: Askotan esan ohi da jende gehiegi ari dela nekazaritzan. Oraindik orain irakurri dudanez, 667.000 pertsona dira Galizian nekazaritzan lanean ari direnak. Galiziako langileetatik ehuneko 54. Nahikoa omen lirateke 125.000. Zer egin behar dute sobre dauden milloi erdi hoiek?

Erantzuna: Dato hori teoriaz egia izango da, baina, gertatzen dena zera da: nekazaritzan ari diren gehienak zaharrak direla, 55 urtetik gorakoak. Gainera dato hori ateratzeko, enpadronatuta dauden tokian kontatu dira langileak; baina denok dakigu, herri txikietan bizi diren asko industriara joaten direla lanera. Ez, Ez. Nekazaritzan ez da ari zaharrez, emakumez eta umez besterik. Gazterik gehienak 16-18 urte bitartekoak dira. Hortatik kontuak atera Galiziako nekazaritza ze jenderen eskutan dagoen...

Galdera: Aipa dezagun ganaderitza. Ze arazo ditu Galiziako ganaduzaleak?

Erantzuna: Hasteko, esango dizut nekazari guztiak gaizki badaude, denak baitaude baztertua, nekazarien artean ganaduzaleak, behietatik bizimodua ateratzen dutenak daudela okerreana. Hemen baserriarrak behiek ematen diotenarekin bizi baitira, beste lurraldetakoak baino ere okerrago daude.

Esnea eta haragia sortzeko, belarra, pentsua, ganadua eta lana behar dira. Galiziak belardiak, behiak eta eskulana jartzen di-

tu; beste lurraldeek alea jartzen dute. Beste lurralde hoiek, edo hobeto esateko alezale hoiek, beren eskabideak egin eta lortu egiten dituzte; baina ganaduzaleen bizkarretik. Ez baitira konforme, esnea eta haragia garestitu adina, alea garestia tzearekin; gehiago eskatzen dute, eta askotan lortu egiten dute ganaduzaleen galaran. Joan den martxoan ezarri ziren prezio ofizialak bai aleentzat, bai esnearentzat. Harrezkero aleak nabarmen garestitu dira, esneak bere hartantse segitzen du...

Horra hor artoarekin zer gertatu den. Prezioa ezartzerakoan artozaleak eta pentsu fabrikak bildu dira; ganaduzaleen bizkar ari dira egiten. Artoa sor dadin hemengoari eta kanpokoari prezioa igotzen zaio. Hemengo artoa ehuneko 10 bakarrik da; baina ganaduzaleok, kanpotik ekartzen den artoa ere, gastatzen dugunaren ehuneko 90 izanik, kanpoko merkatuetan salgai dagoena baino ere askoz gehiago pagatzen dugu.

Gaizki dago beraz Galiziako nekazaria, ganaderitza bizi baita.

Galdera: Eta etorkizuna nola ikusten duzue? Galiziako ganaderitzarako lurralde egokia baita!

Erantzuna: Egia da bai, Galiziak ganaderitza hazteko eta aurrera eramateko beste edozeinek baino kondizio hobekak dituela, giroz eta abarrez; baina ahalmen hoiek esplotatu egin behar dira, eta oraingoz oso

LURGINTZA

Nekazarien Elkartea

BASERRITARREN ZERBITZUTAN

Zona Residencial Paulo VI - 7
Urrutizkila, 81 14 31
Aldia 7, 1.º
Urrutizkila, 65 16 33

AZPEITIA

TOLOSA

MEDIDAS ECONOMICAS PARA UN PROGRAMA DE GOBERNO PROVISORIO GALEGO

Consello de Forzas Políticas Galegas - C.F.P.G.

PGSD - Partido Galego Social-Demócrata

PSG - Partido Socialista Galego

UPG - Unión do Pobo Galego

bases constitucionáis

zaila ikusten dut hori. Eta horren arrazoia garbi dago. Behitegi handi eta egoki bat antolatzeko, 25 milloi bota behar dira, eta nork jarriko ditu 25 milloi, zorra besterik ematen ez duen negozioan?

Galizian baserriak oso txikiak diren arren, 100 baino gehiago badira, 200 behi eran elkartuak, aurrerapen guztiekin jarriak... baina haiek ere urtearen azkenean ez dute irabazirik ateratzen. Lanerako erosotasunak bai lortu dituzte, irabazirik ez, ordea.

Galdera: Azkenik aipa dezagun hainbeste eztabaida atera duen beste gai bat: nekazarien seguru soziala pagatzeko ezarri diren "peonada teórica" hoiek. Zer gertatzen da hemen Galizian? Gehitxo al dira?

Erantzuna: Gertatzen dena, zera da: lan hori ere Madridetik egin zela eta lurraldeen bereizitasunak ezagutu eta kontuan hartu gabe ezarri zela legea. Eta horrela, erregariatu gabeko lurtean, Castilla la nueva-n hektareako 5,50 peonada dira, bost eta eredi; Galizian, berriz, 50, berrogei eta hamar. Mahastietan ere Galizian beste tokietan halako hiru dira, eta beste edozein landare dagoen lurtekin ere, berdintsu gertatzen da.

Hemen uzten ditugu galdera-erantzun hoiek, baina "peonadak" atera direnez gero eta seguru soziala pagatzeko kontua, joan den azaroan "La Voz de Galicia" periodikuak ekarri zuena esango dizuegu:

"Hamabost egunen barruan, 12 behien subasta anuntziatu da, seguru sozialeko kuota pagatu ez dutelako bahitu zaizkie behi hoiek baserriarrei. Nakazari hoiek pobreak izango dira seguruko kuota pagatu ezin dutenerako. Gaur berriz, 84.000 peztan baloratzen diren bi behi eta 30.000 peztan balio duten bi txahal, aza roaren 26an subastatuko direla anuntziatzen da. Behi eta txahalok bahitzeko arrazoiak, lehengoa bera da, seguruko kuota pagatu gabe dauzkala eta bahitu dizkiona "Mutualidad nacional Agraria" da".

Horixe bakarrik falta genian!!!

REFERENDUM GIPUZKOAN

Telebista, irratia eta egunkarietan, referendum delako hori nahiko astindua izan da, berriz ere gai bera aztertzen hasteko. Neroni ere horretan nauzue, egia esan. Hala ere, sakontasun piska batekin aztertzea merezi duela pentsatzen dugu. Ez noski, inor esnatu eta bide onera ekartzearen. Lehenago ere ohitua dago euskalduna, Francoren garaiak erakutsita, ikusi, entzun eta irakurtzen duen guztia kritika-galbahean pasatzen zerbait onartu aurretik. Oraingoan ere horrelako zerbait gertatuko zen, dudarik gabe.

Dena dela, argitasun batzuk ematen saia gaitezen, batetik, jendea pentsatzen laguntzeko asmoz eta, batez ere, gure Herriaren politika-joerak ezagutzen eta neur-tzen ikas dezagun. Hitz haundiekin esanez, gure politologian, politika-jakintza alegia, lehen urratsak eman ditzagun lehen urratsak baiña orain arte ez ahal da horrelako azterketarik egin gure artean?

Bai, lehenago ere alderdi hau aztertua izan da eta azkenaldi hontan unibert-sitate maillan ere lan garrantzitsuak argitaratu dira. Nola nahi ere, azterketa hoiek gerra-aurreko garaia besterik ez dute har-tzen. Besterik gabe oso urruti gelditzen zaizkigu bai aspaldikoak direlako eta, ba-tez ere, orduko eta gaurko Euskal Herria eta euskal jendea oso desberdiñak ditugu-lako. Politikagintzaren urrats berriak ditugu eraz, eta era berean, politologiarenak.

ESTATU OSOAREN MAILLAN

Nahiko harridura sortu du guregan referendum honek. Harridura horren kausa guregan zegoen behar bada. Izan ere beste estatuetako aukeraketak ikusteko eta segitzeko okasioa izan dugunontzat, gauza harrigarri askorekin topo egin dugu azkeneko hortan, batez ere gure arteko politika-jokoaren etapa berri baten hasera bezala presentatu nahi izan dutela ikusi-rik. Frankismo-garaiko jokabide gehiegi azaldu dira bide berri baten egun sentia nabaritzeko. Ikusi besterik ez dago, izan ere.

Harrigarria izan zen, besteak-beste, egunaren aurretik eta egunean bertan komunikabideen erabilketa matraka baten antzera. Ezer bada demokrazi-giroko Herrietan serioski hartzen denik, estatua-ren eskuetan dauden komunikabideko propaganda izan ohi da. Ikusirik gaude alderdi desberdiñeko pertsonen arteko ez-tabaida, apostu baten antzera, erlojua esku-an dutela neurtzen. Alderdi eta joera desberdiñentzat toki egiten da, alde aurretik egindako reglamentu baten barruan hortarako izendatzen den talde baten a-gindupean. Referendum hontan demokra-zi-itxurarik ere ez dugu ikusi. Hitzegin du-ten guztiak baieztokoaren aldekoak ziren, ezezkoren bat tartean sartuz itxurak egi-teko, eta hori baiña okerragoa dena asten-zioaren aldekoek, hitzegiteko eskubidea-ren orde, zigorra eman zaic. Bazirudien

Gobernuaren asmo bakarra, nola edo ala irabaztea zela. Referendum hau frankis-moaren azken egintza zela esan duenak, ez du gezur haundirik esan.

Erantzunaren aurrean, Gobernuak lot-sa gehixeago azaldu du, "Herriak irabazi duela" esanez. Hala ere egunkarietan eta, matraka berriz ere gogor astindu da. Ezez-koak hain gutxi izanik, kezka haundirik ez zuten sortu. Beraz hauen kontra ihar-dutea alferriko lana billakatu zen. Botorik eman ez zutenek, astenzionistek alegia, buruhauste gehiago eman dute: "ez omen zela legezko jokaera", baiña ze legetan? "joko zikiña zela, gaixoak eta alferriak ere astenzionista taldean sartuz zergatik da zikin gure artean beste herrietan hartu ohi den jokaera? "demokraziaren kontra jar-tzea", zela baiña zer-nolako demokrazia?

Iritziak-iritzi, eta hauetan bat etor-tzea zailla dela aitorturik, numeroez ere baliatu dira. Pyresa prensa-agentziak za-baldu zuena nabarmena izan zen gai hone-tan. Nahaspilla ikaragarri batean, Frantzia, Irlanda, Dinamarka, Grezia eta Italiako referendum batzuetako astentzio-neurriak ematen ditu. Guk iritzi bat ematearren Frantziakoei begiratu bat eman deigu. Referendum hoienguna besterik ez du e-maten zertaz izan zirenik aipatu gabe, guztiak herriaren aurrean indar berdiña balute bezala, tartean oposizioak asten-tzio-jokaera hartu zuenak ere sartuz. He-rri hortako berri ez dakitenentzat numero hoiek ez dezateke nahaspilla sortu beste-rik egin. Saltsa hortan argitasun pixka bat emateko Frantziako bi hauteskundeetako

numeroak ikus ditzagun. De Gaulle-k konstituzio berria presentatu zuenean; 1958an, astenzionistak ehuneko 15,06 izan ziren. Numero gogoangarritzat jo zen garai hartan. Baiña azkenengoz Lendaka-ria aukeratu zenean, lehenengo al-dian, ehuneko 15,13 ziren eta, bigarren-gan, Giscard eta Mitterrand aurrez-aurre arkitu zirenean, ehuneko 12,63. Beraz ehuneko 5 hori ere atzean gelditu liteke jendeak in-teresa haundia hartzen badu. Azkeneko re-ferendum horrek interesik ez ote zeukan jendearentzat? Ehuneko 15 normaltzat jotzen badugu honelako kasuetan, asten-zionisten ehuneko garbia, ehuneko 7an jar-ri liteke zalantza haundirik gabe. Gutxi dela? asko dela? Ezezkoeen ehuneko 2 baiña gehiago dela, beintzat, garbi dago.

GIPUZKOA-MAILLAN

Hemen ere estatu guztian bezala eta gehiago ere bai, propagandak bere matra-ka ondo erabili zuen. Hemen ere frankis-moaren azterrenak inon baino indartsua-go azaldu dira.

Astentzioaren indarra eta honen esan nahia ukatzerik ez zegoenez, beste bide bat hartu beharrean arkitu zen propagan-da. Boto-emaleen kopuruak usterik opti-mistenak ere superatu ditu, idatzi zen Donostian, botazioaren esan nahi garran-tzitsuena isilduz. Egiari errespeto gehixe-a-go zor zaiola pentsatzen dugu guk.

Estatu maillako astentzio-neurriak kontuan hartzeko zirela esan badugu, Gi-puzkoari begira jarrita zer esanik ez. Gar-

AZTERTZEN

biago ikusteko konparaketa batzuk egin ditzagun berriz ere. Lehen esandako Frantziako lehendakari-aukeraketan lehenengo aldiari estatu mailan batez-beste ehuneko 15 izan ziren astenzionistak. Hauteskunde hori oinarri harturik departamentuen artean zer alde izan ziren aztertuz, bi ertz hauen artean sartzen dira denak: ehuneko 10,5 bajaran eta ehuneko 32 altuena. Ehuneko 32 eman zituen Corsica izan zen, hain zuzen boto-kontuan esames asko ekartzen dituen Corsica. Departamentu hau baztertzen badugu, goiena ehuneko 20,1an gelditzen da. Hortik ondorena garbi dator: egoera edo arrazoi berezi bat ez badago, departamentutako erantzunak erdi ingurura errenditzen direla alde haundirik gabe. Beraz Estatuko mediatik hain urruti gelditu bada Gipuzkoa, deskontentu bereizi baten adierazgarri da.

Gehiago oraindik. Egunkarietan azaldu ziren numeroez baliatuz, Gipuzkoako botodunetik ehuneko 45,04 ziren botoa eman zutenak. Erdiak baino gehiago, beraz, azaldu ez zirenak. Lehen dudarik bazegoen, numero hoiek garbi adierazten dute Gipuzkoak Gobernuari bekozko illuna jarri diola. Azaldu ez diren guztiak ez zuten behar bada arrazoi berdiña idukiko edo ez zuten neurri berdiñean sentituko. Hala ere ideia batzuk oso zabalduak eta ontzat hartuak daudela ukatzerik ez dago: presoak kalera oihua batetik, indar publikoen jokaera bestetik, herriak parte hartu gabe egindako legea zelako, gobernuaren konfiantza gehiegi ez dagoelako. Dena dela, azkenean, Herri baten miña, ezinegon, kezka eta konfiantzarik eza hortxe daude inork aztertu eta konprenitu nahi baditu. Eta lehenengo, Gobernuak berak beste horrelako erantzun zakarrak hartu nahi ez badu behintzat.

Eman diezaiozun begiratu bat baiezko, ezezko eta boto zuriei. Ezezko eta zurien esan nahia nahiko garbi zegoen gehienbat. Hemen indar haundirik ez daukagela pentsa dezakete lehen ez bazekiten behintzat. Boto zuriena, berriz, bi eratakoa izan liteke: dudan daudenak edo beldurrez botoa eman dutenak. Hain gutxi direla ikusirik, gure Herriak duda gutxi azaldu du, batetik, eta, bestetik, bildurak uxatu dituela. Azkeneko referenduetik pauso handi bat eman da dudarik gabe gure artean.

Eta, baiezkoak? Hauek ere nahiko zer esana eman lezakete. Boto-emaleen artean gehiengo handi bat jaso dute. Badi-rudi Herriak premia handi bat sentitzen zuela. Demokrazi-ohituretan oinarriturik, legea ontzat emana izan da. Baiña Herri guztia hartzen badugu —honi jakingarria dela deritzat— botodunen artean ehuneko 41,21 besterik ez dira izan baiezko eman dutenak. Harrigarriago oraindik, baiezko hoiek herriz-herriz aztertzen baditugu, Gipuzkoa osoan bost herri besterik ez dira botodunen erdiak baino gehiago "bai" eman dituztenak. Izenda ditzagun herri hau: Urnieta, Hondarrabia, Olaberri, Berrobi eta Irun. Horrekin nahikoa esa-

Ehuneko hamarrez azpiko taldea

Herriak	Botodunak	boto-emalleak	baiezkoak	ezezkoak	zuriak
Ataun	1.478	6,15	89,01	1,09	9,89
Zerain	205	6,82	85,71	7,14	7,14

Ehuneko 10-20 arteko taldea

Abaltzizketa	219	12,32	88,88	0,00	11,11
Mutilo	183	14,75	88,88	3,70	3,70
Larraul	135	15,55	100,00	0,00	0,00
Oreja	68	16,17	100,00	0,00	0,00
Itxasondo-Altaga	598	16,55	90,00	4,04	5,05
Zaldibia	1.242	19,16	89,49	3,36	7,14
Segura	927	19,50	87,50	5,97	6,52

Ehuneko 20-30 arteko taldea

Getaria	1.566	20,17	91,45	3,16	5,37
Idiazabal	1405	20,35	95,10	0,35	4,19
Ormaiztegi	740	20,67	96,07	1,30	2,61
Gabiria	358	20,94	92,00	5,33	2,66
Irurrieta	523	21,98	88,69	1,73	9,56
Ezkioga-Itsaso	430	22,55	86,59	0,00	13,40
Aia	1.622	23,42	83,68	2,63	13,42
Azpeitia	7.166	25,38	91,53	2,19	4,78
Leaburu-Gaztelu	489	26,17	88,28	3,12	8,59
Altzo	228	26,31	76,66	1,66	21,66
Amezketza	436	26,83	87,17	4,27	8,54
Arama	133	27,06	94,44	2,77	2,77
Bergara	10.359	27,98	91,60	2,55	5,59
Asteasu	834	28,41	92,82	0,84	6,32
Billabona	2.837	28,44	92,93	2,23	4,70
Errezil	576	28,47	81,70	1,82	16,46
Deba	3.138	29,19	93,88	1,09	4,36
Motriku	3.789	29,58	90,99	3,21	5,53
Zestoa	2.500	29,96	89,71	2,53	7,61

Ehuneko 30-40 arteko taldea

Alkiza	183	30,05	83,63	0,00	16,36
Lagorreta	1.123	30,27	93,52	2,05	3,23
Lizartza	451	31,92	84,02	9,02	6,94
Oizartzun	4.434	31,95	88,70	2,25	8,82
Lazkao	2.866	32,41	92,24	1,82	5,59
Beizama	135	32,59	91,65	0,00	11,36
Beasain	6.034	33,14	91,65	2,80	5,00
Lezo	3.543	33,38	87,99	2,28	9,63
Ordizia	6.220	34,34	92,46	2,10	4,96
Zegama	1.108	34,92	89,14	2,58	8,26
Oñati	6.856	35,22	92,21	2,69	4,88
Bidegoian	402	35,32	78,87	4,22	16,90
Elgeta	766	35,37	88,92	1,10	7,74
Antzuola	1.443	35,55	90,25	4,48	5,26
Alegi	1.128	36,17	89,46	2,94	7,59
Azkoitia	6.795	36,70	90,73	3,80	4,45
Tolosa	11.986	37,46	92,56	2,36	4,83
Aizarnazabal	292	38,69	84,95	7,96	7,07
Eibar	24.822	38,80	92,79	2,18	4,32
Berastegi	668	39,07	90,42	1,91	7,66
Zarautz	8.470	39,35	93,48	1,95	4,44
Aduna	213	39,43	85,71	7,14	7,14
Usurbil	3.476	39,81	90,46	2,23	7,29

na dagoela pentsatzen dut.

HERRIZ HERRI

Elekzio berrien aurrean jartzen bagara, batez ere, herri-mailla eta probintzi maillako elekzioetan, herri bakoitzean gertatutakoa oso interesgarri bihurtzen da. (Ikus alboan, "botoak herrika" izeneko kuadroa). Alderdiek eta politikagintzan lan egiteko asmoa dutenentzat, amestetan bizi nahi ez badute, behintzat, horrelako ezaugarriak aztertu beharrean izango dira. Egia esan, referendum batek argitasun gehiegi ez lezake eman —aukera gutxi izaten bait dira horrelako elekzioetan— baiña direnak direla eta besterik ez dagoen bitartean, azterketa sakon bat merezi dutela pentsatzen dugu. Gure aldetik, bide batzuk irikitzen saiatuko gara. Horik aurrera norberak bere ondorioak ateratu ditzake.

Lehenengo begiratuan, ordena pixka bat jartzen badugu Gipuzkoako herrien artean, astenzio-gorabeheran oso sakabatuak azaltzen zaizkigu. (Ikus alboan doan grafikoa). Estadistikan joera ezaguna da, legea ere deitzen zaio, gertakizun baten banaketa: gertakizun gehienak, maiztasun gehiena, erdi-inguruan erortzen dira. Erdetik bi ertzerat goazen neurrian, maiztasun gehiena, gutxituz doa. Joera eta lege berari jarraituaz, gertakizuna erditik urrutiago eta harrigarriago bihurtzen da. Lege hori grafika-modura jartzen bada, kanpaina baten itxura hartzen duela esan ohi da.

Gure kasuan esandako guztia asko azaltzen da. Astenzio-maillak kontuan harturik egin dira herri-taldeak. Herririk gehienak, grafikoan garbi ikusten denez, ehuneko 30-40 taldean sartzen dira. Gipuzkoa-maillan, talde hortan sartzen diren herriak erdi-parekoak dituzu, oso normalak probintziko giroan. Alderantziz, berriz, ertzetan daudenak eta, denetan harrigarrienak 70-80 arteko taldean daude. Hain zuzen, talde hontan Irun arkitzen da bakar-bakarrik. Irun dugu beraz, botazio hauetan erantzunik harrigarriena eman duena. Ondorioa berehala dator; edo resultadoak aldatuak izan dira edo Irunek beste herriek ez bezalako giroa dauka edo zeukan botazio-egunean.

Ertzetan jarraituaz, ertz bateko eta besteko taldeak hartuaz, hauetako herriak ere harrigarri xamarak ditugula esan beharra dago eta bi taldetakoak neurri berdinean. Zein herri diren ikus ditzagun: boto-emale askokoak: Olaberrieta Berrobi gutxiokoak, berriz, Ataun eta Zerain. Herri hauen jokabidea nundik, eta zergatik sortu den aztertzeke irakurlearen esku utziko dugu. Donostiako egunkari batek azkar asmatu zuen explikazio: "astenziorik gehiena herririk txikienetan izan da". Eta gure galdera, astenzio gutxi eman duten Olaberri eta Berrobi herri haunditzat ote dauzka? Sakonago begiratzen badugu, herri txikietan giroak agintzen duela esango genuke nahiz alde nahiz kontra, kasu hontan ikusi dugun bezala.

Ehuneko 40-50 arteko taldea

Iruna	516	40,69	88,09	0,95	10,95
Aretxabaleta	3.750	40,72	90,24	3,33	6,41
Elduaian	200	41,00	75,60	2,43	20,73
Zizurkil	1.512	41,23	90,33	1,58	8,08
Pasaia	12.566	41,66	91,78	1,89	6,22
Ernialde	183	42,07	81,81	5,19	12,98
Plaentzia	3.763	43,52	91,81	2,62	5,12
Ibarra	2.140	43,59	90,99	2,25	6,75
Andoain	8.132	44,24	91,27	2,44	5,94
Belauntza	228	44,29	83,16	1,98	14,85
Urretxua	4.003	44,46	92,80	2,13	4,83
Arrasate					
Urretxua	4.003	44,46	92,80	2,13	4,83
Arrasate	15.046	44,68	92,89	2,43	4,47
Hernani	15.101	44,76	91,18	2,30	6,36
Gaintza	124	45,16	83,92	3,57	12,50
Legazpia	5.690	46,04	92,09	2,78	5,00
Orio	2.511	46,11	89,89	2,41	7,51
Zumaia	4.012	46,88	90,11	4,04	5,68
Albistur	247	48,17	87,39	3,36	8,40
Donostia	104.181	49,23	91,03	3,45	5,00

Ehuneko 50-60 arteko taldea

Errenteria	27.135	50,98	90,59	2,07	6,88
Elgoibar	7.446	51,43	91,98	2,32	5,45
Eskoriatza	2.419	52,79	90,68	2,66	6,49
Zumarraga	7.419	53,37	93,66	1,49	4,67
Anoeta	850	53,41	86,78	2,86	10,35
Gatzaga	154	54,54	85,71	5,95	8,33
Urnieta	7.000	55,42	92,57	1,75	5,51
Hondarrabia	6.783	56,47	92,63	2,14	5,06

Ehuneko 60-70 arteko taldea

Olaberri	829	65,25	92,60	0,92	6,46
Berrobi	365	68,76	90,03	1,99	7,96

Ehuneko 70-tik gorako taldea

Irun	31.314	71,46	92,36	2,56	4,80
Gipuzkoa	413.214	45,04	91,51	5,44	2,66

Herriak, bakarka ez-ezik, taldeka hartuta ere aztertzen saiatu gara: Alde bate-tik, botodun gehiena dituzten hamar he-rri ditugu. Hauen boto-emaleen kopurua, ehunka neurtuz, ehuneko 48,49 izan da, beraz goi samar dagoena. Talde hontan nabarmentzen zaizkigu, boto-emale gutxi-rekin, batez ere, Bergara eta askorekin, zer esanik ez, Irun. Talde hontan badirudi etorkiñak zer-ikusi handia izan dutela ba-tekoz beste. Baiña etorkiñen berririk ez daukagunez, zenbaiteraino den egia esate-rik ez daukagu. Nola nahi ere, Donostiak bere etorkin eta guzti, herri haundien ar-tean oso ondo gelditu dela ukatzerik ez dago.

Modu berean, hamar herri txiki-enak ere aztertu ditugu. Erdira jota, hauetako boto-emaleak ehuneko 32,91 gelditu di-ra. Boto-emale askorekin Gatzaga eta gu-txirekin Mutilo. Dena dela, astenzio-gora-behera ez da herri haundi eta txiki-en go-rabehera bakarrik izan.

Herrialdeka ere gauza bera aztertu dugu. (Ikus alboko mapa). Detaille ge-hiegitan sartu gabe, esan dezagun:

— Goiherri-aldean oso nabarmen azal-tzen dira oso boto-emale gutxiko herriak: Abaltzisketa, Zaldibia, Itxasondo, Altza-ga, Ataun, Segura, Zerain, Mutilo eta asko-rekin, hau ere nabarmen, Olaberria.

— Donosti-ingurua, porzentaje haun-di samarrarekin. Askorekin, Irun, Honda-rrabia, Errearteria eta Urnieta; gutxirekin, ingurua kontuan hartuta, Lezo, Oiartzun eta Usurbil.

— Kostaldea eta Urola-baillara, behe aldetik azaltzen zaizkigu Gipuzko maillan hemen ere gora jotzen dutenak baditugu. Hauen artean, Orio eta Zumaia inguruko herrien konformidadean. Urola goikoan, boto-emaleak ugaritzen dira batez ere Zu-marragan.

— Deba-baillara bai behe aldean eta bai goi aldean, goi samarretik ibilli dela esango genuke. Hemen ere exzepzioak baditugu; gutxirekin batez ere Bergara eta askorekin Elgoibar, Eskoriatza eta Gatzaga.

— Tolosa-inguruan, denetik badagoe-la esango genuke. Oso goitik Berrobi eta oso behetik Oreja, Tolosa bera behe-an-tzean arkitzen delarik.

— Kapritxoz, egunkarietan asko azal-tzen diren alkateen herriak ere aztertu di-tugu herri hauetan zer joera nabarmen-tzenden ikusteko. Hogeitalau herri hartu ditugu eta hauen media,erdikoa alegia,ehu-neko 37,75 izan da, ez asko eta ez gutxi.

— Gipuzkoako media,zer herritanho-betoen agertzen den aztertzen ere ihardun dugu. Hortarako, jakiña, puntu guztiak eta erantzun guztiak kontuan hartu ditugu. Gipuzkoaren egitura berdintsua, An-doaínek, Plazentzi eta Legazpik ematen digute. Ondoren Arrasate eta Hernani eto-rriko lirake. Nola nahi ere behin horrela gertatu bada ere ezin liteke esan gero ere horrela gertatuko denik.

Ezezko, baiezko eta boto zuriak az-tertzen ez gara hasiko. Herri batetik bes-tera, gure probintzian behintzat, gorabe-

hera haundirik izan ez delako. Egin nahi duenarentzat bide bat erakutsi dugu eta norberak egin dezake astia eta gogoia duen neurrian.

Ondoren politikoak, bakoitzari eta, batez ere, taldeei eta alderdiei uzten diz-kiegu. Z.A.-ak, zer esanik, ateak irikita dauzka.●

ANDONI LEKUONA

NORK KUKURRUKU!!!

OLLARRAK

OLLOTEGIAN?

...Ez. FAGOR'ek

sukaldian

Transportes **azkar** s. a.

ERAMAN - EKARRIAK, KAMIOI AUNDIAK

Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijón.

Donostitik egunero:

Iruña, Bilbo, Gasteiz, Alicante, Elche, Elda, Murcia, Cartagena, Granada, Almeria, Santander, Valladolid, Zamora, Palencia, Salamanca.

Astean Irutan:

Malaga, Sevilla, Jerez de la Frontera, Cadiz, Lugo, Coruña, Orense eta Vigora joan etorriak.

Hernanirako bide nagusian, ERGOBIA auzoan, DONOSTIAN. Urrutizkiñak: 552650 - 552654 Apartado 1381

JOSE ZINKUNEGIREN
OPTIKA DONOSTIAN
URTEETAN LANEAN OHITUA

Hernani, 4

DONOSTIA

Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira ganadu on, indartsuak, Eta nora jo jakin bear du baserritar burutsuak, Berebiziko aragi pillak; gañera esne putzuak, Olek guztlak berekin ditu Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERREENTERI

bulebar irekia

Prozedura luze bateko argipuntu batetan abiaturik dihardugu, gero eta nabarmenago. Historia errepetitzen ari da, historia sekula kopia hutsa ez bada ere, Federiko Zabala historigileak esango lukeenez.

1931. errepublika jartzeaz batera, udalen inguruan mamitu ziren Euskal Herriko indar popularrak, eta orobat gertatzen ari da diktaduraren ondoko aldi berri honetan. Orain, orduan bezala, alkateon mugimendua politik alderdien eragintzatik at taxutu zen. Eta gerra aurretik Bizkaiko udalak izan baziren haserako eragileak, gipuzkoarrak ditugu aldiz, bigarren bolada honetan.

Jose Antonio Agirrek mugimendu hari buruz esan zuenez: "no había más organismos populares que los Municipios, y si se quería llevar al País a una acción de conjunto, nadie mejor que ellos podrían servir de medio, porque no siendo partido político, ni facción determina da, representaban todos unidos a todo el País". Beste horrenbeste esan genezakeen oraino ere, eta zentzu berean mintzo zen Arrasateko Alkatea joan zen asteko Z. ARGIA honetan: "Une honetan, udalek zerbitzu handi bat eskaini diezaioke Euskal Herriari, eta zeregin honi ekin behar diote. Udalen momentua bizitzen ari gara. Udalek, beste edozein alderdik baino gehiago elkartzen gaituzte gaur euskaldunok."

Guzti hau gertatzen ari da, herri ordezkariak gabeko batzorde batek "Regimen Especial Administrativo" ponpoxo baten aurkezpena egiten duen artean, 1931 urteko "Comisiones Gestoras Gubernativas" direlakoen portaera berbera edo gogoraziz.

Beste konstante bat, Hego Euskal Herriko hiriburuen jokabidea du. Orain, orduan bezala, alkateon mugimendu honek arrakasta handigoizan du herri txikietan, hiriburuetakoa udaletan baino. Orduan, ezkertiarrek zirelako nagusi, orain eskuindarrak direlako, aldiz. Puntu hau eta beste batzu, Etxarri Aranazen argituko dira.

Etxarri Aranazko Biltzarrea

Etxarri Aranazeko Udalaren deiarren ondotik, Euskal Herriko udal-batza guztien biltzarrea aurrera doakigu, eta lerro hauk argitara orduko mugimendua mar txan egongo.

Aurreko astean zehar, Gipuzkoako zenbait alkate Donostiako Gobernariarekin mintzatu dira, eta Madrilera ere joanak, Martin Villa-rekin hilaren 16koa negoziatu nahirik. Edozein modutan, zirkunstantzia batez zein bestez, udal multzo handi bat Etxarri Aranazaruntz abiatuko da segurutik, ZER GERTA ERE GU BAGOAZ esan diote Z. ARGIAri.

Gasteizko Udalak, ordea, ez joatea erabaki du alde z aurretik. "Errepresentatiboak ez direlako, eta beren zeregina administrazioarekikoa delako, soil soilik". Gure ustetan, errepresentatiboak sentitzen ez direnak joan daitezela etxera, eta administratore hutsak izateaz berriz, berrogei urtetan alkatea "Jefe Local del Movimiento" izan ondoren, gezurra dirudi orain hain joko eszeptikorik proposatzea.

Bestalde, eta alderantziz Nafarroako hogeita hamarren bat udal bilduak dira aurrez Iruñean, eta erresuma zaharrean sumatzen den mugimendua egundokoa omen.

Biltzarrearen programa, berriz, ezin sinpleago da eta jakinek. Itxura denez, agiriaren bat irakurriko bide da, Bergara bezalatsu edo. Nork irakurriko duen, zertaz izango den eta beste... "top secret".

Euskararen aldeko manifestapena

Lerro hauk argitara orduko, hilaren 11an eskatua zaio Gipuzkoako Gobernariari, urtarrilaren 22an eta Donostian, euskararen ofizialtasunaren alde manifestapean bat egiteko baimena.

Eskariaren kopiarekin batera, lau orri-alde terdiko agiri bat erruz zabaldu da iadanik han-hemenka, eta herririk herri zenbait bilera eratu da, erakunde esanguratsuen artean firmak bildu ahal izateko.

Ekintza hau Gipuzkoa mailan muntatua izan da, epeak ez luzatzeagatik batipat. Arrazoi berberagatik, ez da agiriari enmiendarik egiteko aukerarik eman. Agiria osatzen duten eskakizunek urtebete iraungo dute (1977 urtean zehar), eta ondotik hedatu eta zehaztu egin ahal izango da, bigarren epe batetarako beste plangintza egokiago bat burutuz, eta praktikaren artikulapena agerteraziz.

Amnistia

Gabonetarako lehenik, Urteberritarako gero, eta azkenik urtarrilaren 6rako etortzeko zen zorioneko amnistia ez da oraindik iritsi.

Iturri nahiko ofizialetik dakigunez, amnistia mota bat "emana", dago duela zenbait aste. aukera hobeago baten zain. Badiruri, amnistiak berak ekarriko lukeela giro hobeago bat, eta ez alderantziz. Dena den, oposizio ofiziala ere hildo beretik ari da, eta gauden noizbaitekoaren zain.

Bestalde, nahiko nabarmen susmatzen da azken bizpahiru hilabeteotan espainiar gizon arruntak izan duen Euskal problemarekiko mentalizapena, kontrako hihitzaldiak ere (Burgos zein Valladolid-en kasu) falta izan ez diren arren. Mentalizapen honetan prentsa ireki batek (El País) izan duen eragina, begi bistan da.

Sasoiko lorea

Donostiako "Real Sociedad" delakoak izena aldatu behar omen du, Gipuzkoarekin zer ikus gehiago uka dezakeen beste izen aproposago bat hautatuz.

Zurumurrak

Gipuzkoan gobernari berria laster izango dugun zurumurrak zabaldu dira. Euskalduna izango ote hurrengoa? Euskal Herriak dituen arazoei erantzuteko gai izango dena izendatuko ote?

Alkateen orduan "Solidario" bat eibarren buru

Alderdi iritzien gainetik, historiak arrazoi eman dio

Euskal Herriak azken berrogei urteotan ezagutu duen nahasmenduan, beste egoera giza-politiko argiago batetan gertatuko ez ziren arbuiaipen pertsonalak sortera izan dira.

Fidakaizkeriaz beteriko lapiko bero honetan, ez dira txartelak, etiketak, susmoak eta zurrumurroak falta izan. "Herri zentsura"ri ezin dakioke, ez, "sudur" onik uka; baina ahaztu ezineko dugu halaber, informazio eza ez dela ere, sekula, kontseilaririk onena izaten.

Esames bihurri hoien artean hainbat urtetan dantzatu izan den gizona dugu Juan Egi Agirre, Gabonetan Eibarko alkate ("en funciones") izendatua, Antton Iraolagoitiaren dimisioaren ondotik.

Ez dugu Juanito (honetatsu diotsate denok Eibarren) mintzarazteko aukerarik geroagorako utzi nahi izan, berea noizik behin gertatu ohi diren kasu hoitako bat denez gero. Susmorik ere badugu, Juanitok asko eta asko sufritu duela; ez dela beti ondo ulertua izan. Eta berorrek horrenbestetik aipatu ez badigu ere, noizbait dena "deskargatzeko" irrikaz dagola esan genezake, are gehiago elkarrekin izan dugun berriketaren ondoren.

Juan Egiak 1977 urtean bere herrian "lortu" duen alkatetzarekin, 1936 urte haretan hasi zen prozedura luze bat amaitzen da. Gerra "guk" irabazi genuela esan duenak, arrazoi du, segurutik, Juanito bera lekuko.

Hamazazpi urterekin militantea

- Egin dezagun historia apur bat. Noiz ekin zenion herri mailan lanari?

- 1931 urtean, Republika irten eta berehala, Euzko Langileen Alkartasunean sartu nintzen. Hamazazpi urte nituen. Batera batera, Alderdian afiliatu nintzen.

- Eta gerran?

- Gerra denboran Eibarko "Junta de Defensa" izenekoaren partaide izan nintzen. Zortzik osatzen genuen harako batzordea. Ni neu, ELA-ren izenean hautatua nintzen.

- Eta gerra ostean?

Santoña eta Ondarretako gartzeletan

- Neretzat gerra 1937 urtean amaitu zen. Preso sartu ninduten Santoñan, eta han egon nintzen 1937ko abuztuaren 26tik, 1940ko abuztuaren 10era arte.

- Ez zaizkizu gero egunak ahaztu...

- Hoik ez dira gero, erraz ahaztutzeak.

- Eta gero?

- Gerra ondoren ahal zen moduan konpondu ginen. 1947 urtean berriro harapatu gintuen ELA-ren ekintza batetan erori ginen. Sei hilabete egin nituen Ondarretan.

- Jarrai dezagun...

Orain dela hogeituroko sindikalgintzan

- 1958 urtean edo sortzen diren lehengo "Jurados de Empresa" izenekoak. Bi sozialista eta hirurak atera ginen ALFAn, langile guztiek aho batez hautatuak. Entrepresa Juratua nintzenez gero, automatikoki Metal Sindikatoko Lehendakari hautatu ninduten mahaiko guztien

artean.

Guzti hau kate bat zenez gero, Eibarko lehendakari izateak Gipuzkoa mailan mahaiko izatea suposatzen zuen automatikoki, eta, probintziako mahaikoen artean, Gipuzkoako Metal Sindikatoko Lehendakari atera nintzen. 1958tik 1960ra arteko hiru urteetan iraun zuen karguak. Urte zailak ziren, estabilizazio garaioak. Urte haitan hasi ziren despido ofizialak.

Ez ote dirudi susmagarri, 1947 urtean Ondarretako espetxean egon zen abertzale bat hamaita urte gero Gipuzkoako Metal Sindikatoko Lehendakari izateak? Urte haitan batez ere?

- Gezurra dirudien arren, gauzak halaxe gertatu ziren. Bestalde, ni neu ELA-ren ordezkaririk proposatua izan nintzen lantegi mailan, eta geroko gorakada guztian ELA ren baimena eta onspena izan nuen.

- Zer gertatu zen 1960 urtetik aurrera?

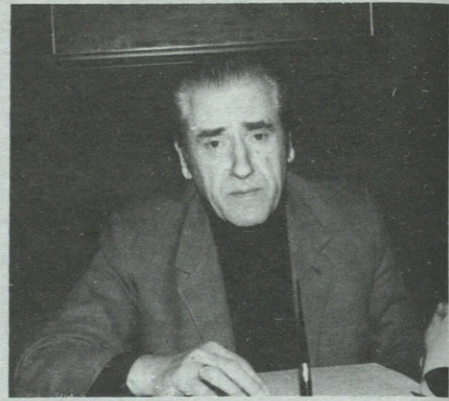
Behartsuen alde

- 1960 urtean utzi nion Metaleko lehendakari izateari, eta urte honetan amaitzen dira sindikalgintzan nere esperientzia ofiziala, 1964an Udaletxera deitu zidaten.

- Eta lau urteko epe horretan?

- Lau urteotan ezer ez, edo hobeto esan, bai. 1960tik 1964era Eibarko Caritas-eko lehendakari izan nintzen. Behartsuen aldeko ekintzak betidanik izan dira nere begiko lanak. Bai sindikatoan, bai Caritas-en, eta bai udaletxean eta diputazioan gero; langile, elbarritu, atzeratu, txairo, preso eta denetarik behartsuen aldeko batzordeetan aritu nahi izan dut.

- 1964 urtean udaletxetik hots egin zitutela esan duzu. Nola izan zen hori?

- Orduko alkate zenak, Pepe Hernandok, gutun bat bidali zidan etxera, udalean sar nadila proposatuz. Oraindik etxean dut gorderik haren deia.

- Garai haretan ez ziren gero abertzeak horren erraz udaletxetara sartzen...

Alderdiaren ezetza berandu

- Nik, sartu aurretik, Alderdiko jendearekin konsultatu nuen. Oraindik gogoan dut "Diana" elkartearen izan genuen berriketa. "Hartu egizu" esan zidaten. Nik baiezkotzea eman nion alkate zenari, eta nere izena Gobernariari bidali zitzaion zerrendan sartu eta gero, handik bi egunetara, Alderdiaren ezezko agindua jaso nuen, ni bezalako pertsona bat udaletxean agertzea ez zela egokia. Berandu iritsi zitzaidan ordena, orde.

- Gaur egun, berri, udaletxetara abertzale jendea sarturik egoteak zer nolako garrantzi eta eragina duen begi bistan da. "Kolaborazionista" eta horrelakoak entzun izan bazenituen ere, badiudi historiak arrazoi eman dizula.. ez ote?

- ... (besoak zabalduz) Horretaz luze hitz egin genezakeen. Liburu bat idazteko materiak adina bada hor. ELA-ko lagunek abixatu zidaten zelakoak entzun behar izango nituen.

- Eta kontzejal ezezki, gero Diputatu ezta?

Ez ziren beren artean konpondu

- Halaxe izan zen, bai 1971 Diputatu atera nintzen, Bergarako Judizio Eskualdeko udalen ordezkari bezala. Kasualitate bat edo izan zen.

- Nola kasualitate bat?

- Bost ginen kandidatoak. Bi abertzale eta hiru rejimenekoak. Guk ez genuen ezer egiterik, besteak akordio batera iritsi izan bailira, "Jefatura del Movimiento" delakoak izendatuko baitzuen. Baina ez

ziren bat etorri, hiruron artean sortea egin zuten, eta tokatu zitzaionak atzera egin zuen aurrez konforme egon arren. Azkenik, Arrasateko Udalak proposatu zuen Fertxu Aranburu eta Eibarko Udalak aurkezturiko neu geratu ginen, biak abertzaleak. Eta hauteskundeetan, berriz, ni hautatu ninduten, zortzi nere alde eta zazpi Fertxuren alde.

Frankismoaren ondoko lehen alkate

- Eta 1977 urtean alkate...

- Bueno, alkate ez, erdaraz, "en funcio- nes" esaten dena. Anttonen (Iraolagoitia) dimisioaren ondotik, eta legeak hautes- kunde berriak arte izendapen berririk permititzen ez duelarik, alkate-teniente naizen aldetik neri dagokit zuzenki kar- gua.

- Eta benetan, barren-barrenetik, egia eran- tzungo badiguzu, alkatetza hau pozez, zure ka- rrera eztabaidagarri honen froga edo amaiera bezala, harrotasunez hartzen al duzu?

- Amaiera bezala bai, nolabait, nik 62 urte ditut -eta-. Pozez eta harrotasunez ez, derrigorrez hartzen baitut. Esan beza- la, legeak ez du alkate hautapenik egiterik uzten orain. Alkate-teniente bezala neri dagokit lehenik kargua. Kontzejalek esan didate, nik ez baldin badut hartzen, bere- tarik inork ez duela hartuko. Zer egin?

- Eta hauteskunde berrian?

- Estatu mailako hauteskunde orokorrak maiztzean izango dira segurutik. Ondotik, konstituzio berria taxutu beharko da, eta udazkenean udaleetako hauteskundeak eratuko.

- Ez dakit galdera garbi egin dudan edo kanka egiten ari zaren. Hauteskunde berrietan zeure burua aurkeztuko al duzu alkatetzarako?

Gazte lekua laga behar

- Ez, ez. Nik, tailarra, udaletxea eta di- putazioa egun berean uzteko erabakia harturik dut. Zenbaiti erlojua geratu zaio eta ez da gazteen problematikaz jabetzen. Gazteei lekua laga behar zaie, ordea.

- Eibarko Udaletxea Bergarako sokan azaldu izan da. Hildo berean jarraituko al du?

- Dudarik gabe. Hementxe dut (eskuan hartuz) Etxarri Aranazko Udalaren deia. Han izango gara gu ere.

- Eta diputatu bezala?

- Olaizola, Telleria eta hirurok izan gi- nen Aterribayen kasuan alkateen agirian alde atera ginarok. Orobat esan genion Martin Villa-ri Santo Tomas egunean. Gi- puzkoako hamalau diputatuetatik gehie- nak, ez dugu lehendakari berririk lehengo sistema barruan aukeratu nahi.

- Amaitzeko, nola laburtuko zenuke hitz guti- tan zure militantziako 45 urte hau?

Gauero lo egin dut.

- Ez ditut beti aurpegi goxoak ikusi. Ez da ederra izan. Baten bati tokatu behar zitzaion. Tripako minak ditut. Hala ere, gauero konbentziturik eta lasai lo egin dut.

Telefonoak jotzen du. Institututoko Guraso El- kartearen izenean galdetzen diote ea euskararen kofizialtasunaren aldeko agiria izenpetzeko zer egin behar den. Eta Alkateak erantzun: "Uda- letxeko kontserjerian dago papera jarrita".

Dudarik gabe, Juanitok irabazi egin du.

ADMINISTRATIO MOTA

BERRI BATEN BILAKUNTZAN

Arrasate eta Zaldibarko alkateak mintzo

Lehengo astean, 14 eta 15 orrietan, Arrasate eta Zaldibarko alkate- kin izandako elkarrizketa inprimategiko "sorginek" nahasi egin zu- ten. Hona nahasitako zatia zuzendurik. Barka arren!

Z.A.— Dirudienez, milioiak dabilta gero hor dantzan. Ekonomi arazoa nola duzue planteat- turik?

Biztanlegoaren arauera

V.L.— Baremo batzu jarririk ditugu, eta hoi- en neurrian eta zerbitzuen arauera, hi- ri bakoitzak ordaintzen dihardu, oraingo mantenimendu zein geroztiko inbertsio- tarako.

Asmorik badugu, gestio eta ordain- keta guzti honetaz arduratuko den bule- goa Astolako Hauzitegi zaharrean jartzea. Honelatsu, etxe berean bilduko liratek Gerediaga Elkarte eta Durangaldeko mankomunitatea, sasoi bateko erakunde juridiko eta administratiboak bertan bate- ratuko.

J.A.A.— Deba Garaian, udalen diru itu- rriekin kontatzen dugu batez ere, biztan- leen arauera, noski. Esan beharra dago, mankomunitateak zerbitzu orokor batzu eskaini ahal izango dituela, eta hiri bakoit- zak erabaki beharko duela gero zer zerbi- tzu komeni zaion, eta zertara apuntatzen den.

Bestelako diru laguntzei bagagozkie, subentzio ofizialak, Estatuarenak zein Di- putazioarenak, lortzeko bidea egin behar dugu. Administraziozko Lege Berria oraindik aprobetxatzeko, eta honek ere zerbait erakarriko du. Bestalde, adminis- trazio mota autonomoago batera joko ba- dugu, oraintxe hasi behar dugu gerta- tzen. Orain taxutzen dihardugun hainbat asmo ez da agian bapatean praktikan egia bilakatuko, baina, segurutik, oraingo pau- suak aprobetxagarri izango zaizkigu laster batetan. Atea irekitzen duten egunean, le- henengo ilaran egon nahi genuke behin- tzat.

Guzti honegatik, elkartu beharra du- gu. Nork bere aldetik, gauza guti egin de- zakegu. Batuz gero, ordea, indar bat izan- go dugu, edozein kultur, politik zein ira- kaskintzarekiko eginkizunetan. Eskualde mailako plangintzak egin behar ditugu, eta behar denarekin zuzenki kontzerta- tzera iritsi. Zergatik ez?

Z.A.— Valentinek orain dela ehun urteko Ge- rediaga amesten du, nonbait, eta Jose Anto- niok, berriz, autonomia aipatzen du. Admi- nistratioari buruz hasi eta, maldaz behera gaiz ez ote gara pasatu?

Euskal Herriari begira

VL.— Nik uste dut udalak ez direla, ez, gaur egun, politikan sartu behar, baina le- henik politikaren mugak erabaki behar ge- nituzke, guk praktikan eraman dezake- gun administrazio mota inguruko politi- kari lotua baitagokio erabat. Gure lanak Euskal Herriari begira izan behar du.

J.A.A.— Are gehiago. Gaur egun, amnis- tia, foru berriztapena eta autonomia es- katzeagatik, politika egiten ari garela es- aten badigute, ba... politikoak izango gara. Baina kontu izan gure eskakizunak ezin dituela ezein alderdik beretzat hartu, gu- reak. Herriarenak baitira.

Udalen ordua

Une honetan, udalek zerbitzu handi bat eskaini diezaiokete Euskal Herriari, eta zeregin horri ekin behar diote. Udalen momentua bizitzen ari gara. Udalek, beste edozein alderdik baino gehiago elkartzen gaituzte gaur euskaldunok. Nik behintzat jendea pozik ikusten dut inguruan, eta bultzaka. Udalen ordua da, gure zeregina betetzen dugunean alderdiei pasatuko die- gu txanda.

ERAIKITZAREN GREBA AURRERA

"Comisión Mixta interpretadora del Convenio de la Construcción" delakoaren batzarrea —astelehenerako konbokaturik zegoena—, konbenioaren laugarren puntuaz eztabaidatzeko ez zen posible izan, zeren, langileen asanbladak, haiek hautatutako batzorde negoziatzailea joan zedila beren interesak defenditzera, erabaki baitzuen.

Hau dela eta Sindikatoen "acta de incomparencia" egin izan zen. Halarik egin izan zen. Halarik ere langileek, une guztietan, garbi garbi utzi zuten beren negoziatzeko borondatea. Gero —arratsaldeko seieta— talde bat, "Erakitzearekin elkartasun" eta "Erakitzeko alokairu gehiago" oihuka, udal-etxeruntz abiatu zen non eta —indar publikorik azaldu gabe— desegin zen manifestazioa.

Asteazkenean bilera batzuetan gero alderdi "ekonomikoa" eta "soziala" —ugazabak eta langileak irakur— akordio berri baten oinarriak ezarri zituzten, orain dagoen konbenioa aldatuz, Empresari eta langileen asanbladak onar zitzatela. Konbenio berri honen baseak hauek dira: peoiek irabaziko dute 19.680 pta. eta egunero azaltzen baldin bada lanera 1.000 pezetako "plus" bat; dietak ere borobiltzen dira eta seguru bolontariak 1.500.000 eta 3.000.000 pezetetan geldituz dira hiltzeko edo ezin mugitasunaren (inbalidez) kasuetan. Beste mailak ehuneko 20,62 igozko ziren.

Azpimarkagarria da nola poliziek harapatutako komisioko langile bi askatu egin behar izan zituzten elkarriketetan segitzeko, etorriko zirelakoan —gertatu zena— eztabaida hoik bukatu bezain laister. Segituan erabat libre gelditu ziren.

Bainan Labriteko frontoian egindako batzarrean, langileek ez dute onartu konbenio berri honen maila eta gehiago eskatu dute: kategoria guztietan 4.680 pezetako ingotzea eta sei hilabetez behin rebisioa.

Hau dela eta, larunbatean manifestazio bat antolaturik izan zan. Manifestanteek —400 gutxi gora behera— pankarta bi erakutsi zituzten eraikitzearekin elkartasuna, sindikato berri baten sortzea eta amnistia orokorra eskatuz. Horrekin batera ikurrin bat.

Zenbait kotxe gurutzatu eta hainbeste karrera egin ondoren polizia armada-koek desegin egin zuten manifestazioa.

Enpresariak ez dute onartu proposamen berri hau eta asteazkenekoarekin gelditu dira.

seme bakoitzeko 1.000 pta.

Alokairu erreala nominan sartzea.

Sozialak: hilero lau ordu asanbladarako Detentzio politiko edo laboraletan, lanpostu konserbazioa.

Hala nola lan egiteko kondizioak hobertzeko etab. Denuntziatu dute Enpresaren "jarrera itxia", zeinen aurrean gelditzea erabaki genuen". Motibo honengatik "soldata eta lanik gabe egun bi zigortuak izan ginen". Lanari jarraitzeko enpresak zenbait eskirol kontratatu zuen. Gero, beste asanblada hastean, enpresak edozein motutako elkarriketa onartu gabe esan zuen, geldiketan zeudenez gero, zigorrez zazpi egun zutela. Larunbatean hamar egun gehiago enpresak eskeini duena ez onartzeagatik —langileek eskatzen zutenaren erdia—. Hau ere aurrera doa, hala nola Girling-España-koek eta orain hasitako "Artes Graficas" izeneko sektorean geldiketa parzialak-ean orduko eta 250 langilek eginak.

METALEKOAK

Ostiralean metalezkoak hasi ziren negoziatzen eta bakarrik lehenengo partea egin zuten, izan ere Sindikatoko ateak itxita baitzeuden, eta konbokatutako asanblada hurrengo asterako utzi egin behar izan zuten.

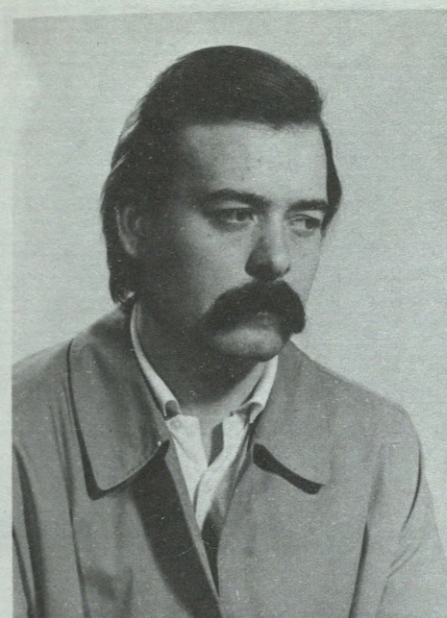
"ECHEVESTE"-KOEK ERĒ

Aste pare bi greban bete eta agiri bat argitara eman dute "Echeveste y Cia"-ko langileek, Abenduan nola azaldu zuten beren plataforma adieraziz, eskakizun honekin.

Ekonomikoak: 22.000 pezetako soldata minimoa 6.000 pezetako gaintitze lineala. Soldaduzkan hiru paga. Eskola adinean

Egiazko Abaitua.

Juan M. Sanz,
Entrevista-ko agertutako gezurrezko Abaitua.

"HONELA HIL NUEN CARRERO" EGIAZKO ABAITUAK EZETZ DIO

Urtarrilak 11. Egiazko Jose Ignacio Abaitua Gomeza ezagutzeko aukera izan dugu. INTERVIU deitu astekarian, abenduaren 23-29ko alean, 32 zenbakian, ASI MATE A CARRERO esan duenaz ez du zerikusirik.

Ziburun, arratsaldeko 6,30etan, egiazko Jose Antonio Abaitua mintzatu zaigu. Telebista eta astekarietako berri-emaleez beterik zegoen gela.

"El País" eta abarrek zergatik ez zuten INTERVIU iturria erabili "L' EUROPEO" k hobeto apaindutako gezurra bait zekarren, errazago sinesteko eran.

"ETA traidorek jositako organizazioa dela adierazi nahi izaten dute Espainiako komunikabideek, esan digu Abaituak. Wilson, Ezkerra eta Apala nahasi nahi izan zituzten Perturen bahitura (eta heriotze ?) hartan".

HAUZITARA

Jose Inazio Abaituak hauzitara jo du. Juan M. Sanz eta honek Abaituaren ahotan jarritako informazioa agertu duten komunikabide guztiei sartu die hauzia.

Juan M. Bandres eta Francisco Letamendia hartu ditu abogadutarako Abaituak. Berri hau honela saltsatzen zuten urtarilaren 11ako "Diario Vasco" k:

— El cuartel general del movimiento vasco en San Juan de Luz y Juan María Bandrés abogado de la organización ETA, han acusado a un refugiado vasco español en Suecia, Jose Abaitúa Gomeza, ex-líder de la ETA, de ser un impostor y un agente del Gobierno español, informa la agencia "France Press" recogiendo una información facilitada en Estocolmo.

Ziburun izan zen kazetaurreko elkarrizketan, garbi agertu zuten Bandres eta Letamendia abokaduek, Abaituaren aurka eaz baizik alde zihardutela. Abaituaren izen ona garbitzeko Abaitua zikindu nahi izan dutenen aurka hauzia sartu dutela. Informazio hau azaldu den Estatu guztietan abokaduak bilatzen saiatuko zirela.

"Gu ez gara ETAREN abokaduak. ETA ez da Iberduero edo petrolio-etxe bat. Haulitegi larderiakioetan ETAKO gazteak defenditu izanaren ohorea dugu", esan zuen Bandresek.

dam-era jo zuen. Holandan ere euskaldunen artera bildu zen. Haiei esan zenez, Frantziar egon zen lehenik; Italian gero; 1974. Belgican izan omen zen. Suezian bizi nahia agertzen zuen beti.

GEZUR BOROBILAK

Zutik egoten ez diren gezurrak esan ditu INTERVIU astekarian. Abaituak zioen, 17 gezur borobil esan ditu eta gezur txikiak ezin konta ahala.

Hasteko, INTERVIU agertzen diren argazkiak ez dagozkie Abaiturari. Juan M. Sanz-en argazkiak dira.

INTERVIUK dioenez, Abaituak 28 urte ditu. Jaiot-agirian agertzen denez, berriz, 26 urte ditu Abaituak oraindik. Medikun-

tza ikasi zuela dio INTERVIU, Abaituak berriz soziologia ikasi du. Emaztea Gabriela duela dio, Abaituaren emazteak al-diz, Amagoya du izena. Eta semeak Yerra eta ez Oskar, Interviu-n dioenez.

Gabriela bere emaztea 1976. urteko ekainean hil zitzaioela dio: Abaituaren emaztea bizi da oraindik eta osasuntsu gainera.

"Wilson", "Zigor", "Atxulo", "Argala" eta "Yosu" omen zituen Carrero hiltzerakoan lagun. Eta honela dio gerora: Wilson Josu y Zigor han sido muertos. Mundu guztiak badaki "Wilson" gartzelan dagoela eta "Josu" eta "Zigor" Ipar Euskal Herrian bizi direla.

ONDO MOLDATUTAKO GEZURRA

INTERVIU agertutako elkarrizketa, hau Italiako "L' EUROPEO" k argitaratu zuen zutik egoten ez ziren gezurrak kenduta. Poliziak ematen duen informazioari ondo uztartzén zitzaion eran argitara eman zuen.

Iturria "L' EUROPEO" dela esanaz eman dute Espainiako egunkariak gezur honen berri. "La Gaceta del Norte", "El Correo Español", "El Pueblo Vasco", "Hiero", "Diario Vasco", "La Voz de España", "El Diario de Navarra", "La Vanguardia Española", "Ya". "ABC".

Jose Inazio Abaitua ondo prestatura agertu da kazetarien aurrean. Dokumentu guztien fotokopiak eman dizkigu: Errefuxiatu agiria, karrerako eta lantegiko agiria, bizilekuko agiria eta ezkontzako agiria.

Jose Inazio Abaitua Gomeza Gernikan jaio zen 1950. urtarrilaren 27an. Dionisio eta Felisa dira bere gurasoak. Eta Gernikan ezkondu zen 1972. abenduaren 6an, Amagoya Beica Aresti neskatxarekin ezkon-liburuetako 15. tomoan eta 323. orrian agertzen denez.

Juan M. Sanz Logroñoko San Asensio-ko "La Estrella" deitu frailetegiari sartu zen La Salleko hermano izan asmoz, 1963 garren urtean. Donostiako Loiolako La Saltearretako nominan ere agertzen omen. 1964. irailaren 9an atera zen fraileztatik.

1976. azaroaren 13an agertu zen Munster-eko euskaldunen artera, Salamancakoa Filosofia eta Letrasetan lizentziatua eta PSOEko zela esanaz. 32 urtetako gartzela bere gain zuelako, ihesegin omen zuen.

Istripu batean eta paper gezurtatzeaz hartu zituen kargen beldurrez, Amster-

"INTERVIU astekarian agertzen den hori Juan M. Sanz Yarritu da", nahiz eta Jose Ignacio Abaitua Gomeza, nere izen deiturak erabili" esan digu.

Abaituaren izenaz baliatu den hori Juan M. Sanz Yarritu da. 1951. abenduaren 21ean jaio zen Bilbon. Felix Sanz eta M. Yarritu dira bere gurasoak. Bilboko Zalbide kalean bizitu izan dira. "Perurera S.A." lan egin zuen garai batean aitak. Gauregur Transportes PESAKO "Director Gerente" da.

PORTUGALETEN larunbat arratsaldean, 4000 pertsona bildu zen kalean eta goardiazibilek sekulako egurra eman zuten. Iluntzean, 16 lagun, elizan sartu ziren, gose greba egiteko asmoz. Eskuin muturrekoak gauez aritu ziren "inkordioan", bai jendea bai elizan bildurikoak mehatxatuz. Elizan hiru "koktel molo-tov" ibota zuten eskuinekoek, zati bat suak hartu zuelarik.

SESTAON ,hemen ere larunbatez, 150 pertsona bildu zen elizara, bai bait dira hiru preso sestaotar eta, gainera, Tarabusi-ko huelgak arriskugarriak iritxi ditu, hila-ren 10ean 54gn. eguna betetzen zela huela-geinez. Aipatu enzerronan, adierazgu-tun bat moldatu zen, euskaraz eta erda-raz.

Igande eguerdian, denak elizatik irten eta ordu erdiz pankarta eta ikurrinez manifestazioan aritu ondoren, plazara hurbildu ziren elizakoen adierazpena irakurtze-ko. Lehenbizi erdarazkoa irakurri zuten; euskarazkoa irakurtzekotan ziren une be-rean polizia iritxi eta kristoren egurra as-tindu zuen. Tabernetan ere sartu ziren. Ohargarri da goardiazibil eta grisak denak batera aritu zirela. Eta hemen dator hilik gertatu zen gaztearen trajeria. Sestaora bi-dali kazetariak jakin duenez gazte hau futbolin batetan ari zen, goardiazibilek aretotik beste jende guztiarekin batera atera erazi zutenean. Atari batetan gorde zen eta eskilaratan gora abiatu zen. Agi denez, beldurak eraginik barrualdeko pa-tio batetan salto egin zuen hiruren bat metrotako altura batetatik. Autopsiak erakutsi duenez, bihotzak ez zion hain-bestetarako eman eta geratu egin zitzaion.

Igandean bertan, 500 pertsona bildu zen batzarrean, arratsaldeko 7,30etan, gauzak argitu nahiaz. Astelehenez 7,30etan Herri Batzarrea egitea erabaki zuten, euskaraz irakurri ezinik geratu agierazgutuna azal-tzeko eta ondoren manifestazioa irtete-ko. Igandean, 9etarako, denda eta taberna guztiak hertsu egin zituzten eta tentsioa oso handia zen. Astelehenean, 7ak aldera gris eta berde frango bazen plaza ondoan, kalean, berri, hirunka zebiltzan. Jendea taldeka eta gero eta multzo handiagoa plaza inguruan. Manifestazioa eratu zen eta oso gogorra izan zen, polizia betiko legez aritu izan zelarik.

ASTEARTEA

25.000 ELIZKIZUNEAN

6,30etan, Sestaoko Plaza Nagusian. Juan Manuel Iglesiasen chortzeta, Aurre-tik, Gobernadoreak, egiteko baimena pa-sa zuen. 25.000 pertsonak betetzen zuen Plaza Nagusia. Meza ondoren, mutil gazte-aren aitak (Babcok Wilkoeko langilea) polizia eta goardia zibilen aurkako herria-ren postura afirmatu zuen. Ez zela bereka-saka hil, egunkari eta parte ofizialek esan duten bezala, polizen eraginagatik baizik.

Euskal Herriko burrukari eta langile klase-arenari ere aipamen batzu egin zituen. Mutilaren gorputza lurreratzean, jendea "askatasuna", "amnistia" eta "no al ter-ror" e.a. deihadarka hasi zen. Gero, egu-rra. Porrak, gomazko balak, korrikak, es-tuaunak; etxelehiotik begira zeudenek balak senti dituzte. Sentitzea bakarrik izango balitz! Zuzenean leihoetara bote-az ibili ziren.

Egun hartan bertan, Las Arenasko lante-gi batetako Sanidade eta Higieneko ardu-raduna tiroz zauritua. Ordu batzuetara, ETAK agiria bota zuen, berak hil duela e-sanez. Bitartean, Madrileko Gobernuan, oposiziokoak Suarezekin elkar hizketan ari ziren.

Euskal Herriko errealitatea eta Madrile-ko ikuspegia behin eta berriro arras dife-renteak. Oraindik kaleko problemak ez ditugu zuzendu, nahiz eta kanpotik, ba-kea, bakea, deihadarka ibili zenbait.

ZARAUTZEN giroa, ingande normal batetan izan ohi denaren antzekoa zen. Euskal Herrian normaltzat jo ohi duguna bederen. Halako batez, arratsaldeko zaz-piak aldera, Sestaon gazte bat hil zutenaren berri iritxi zen herriko zenbait gazte-rengana. Berehala kalera irten eta mani-festatzeari ekin zioten. Hau hasterako, baziratekeen 10ak gutti gorabehera. Ma-nifestazioarigero eta jende gehiago alkar-tu zitzaion ohizko konsignak oihukatzen zirela. Kantatu ere, zarautzar batek sortu-riko "Kalera kalera, borrokalaria kalera" kantatu zen, eta, honela, ordu erdiz edo iraun zuten. Bat batez goardiazibilak sar-tu ziren plazara, non zenbait agiri irakur-tzen bait ziharduten, tirokatzen hasi zire-larik segidan. Egurra gogor eman zuten hemen ere. Azkenik manifestalariak uxatu zituzten, taberna batzuetan ere jendea kanpora eraziz. Jakin izan dugunez, dete-niturik bada.

LEKEITION amnistia-aren aldeko ekin-tza gogor baten eratu beharra ikusiz, be-reziki herriko talde orotan eztabaidatu zen zer egin. Honetatik puntuok sortu zi-ren:

a) Herriko batzarre bat eratzea, b) Batza-rrean gau guztirako enzerronarako deia egitea herri osoari eta d) Hurrengo egu-nean manifestazioa egitea. Beraz, Antigua-ko Amaren eliza nagusian egin zen batza-rrea, guk aipatuz: Presoen zerrenda iraku-ri zen, hoi-en bizimoldea aztertuz; preso-en eta familiaren arteko problemak azal-du ziren, adibidez gartzelan euskaraz min-tzatzen uzten ez zaienean; preso gazteen problematika aipatu zen; era berean ema-kumeen egoera espetxeetan. Ondarroako arrantzaleek egun bizi duten problema (amnistia laborala) aztertu zen. Batzarre honetan, 800 pertsona bildu zen. Bertan erabaki bezala, herriari dei bat egin zi-tzaion gau guztiz enzerra zedin. Bihara-muneko manifestazioaz hitzegin zen, He-rri osoaren baimena beharrezkotzat jo-tzen bait zen hura egiteko.

Ondoren enzerrona egin zen, bertan 200 lagun geratuz. Hemendik ohar bat bidali

Amnistia

Eguberriak latz etorri bazitzaiz, motz geratu. Olentzero joan za-hainbat gartzelatan. Amnistia, gu-baza politiko huts bezala darabilaz. Ez, agian, interes berdinek eragin-jaurti digute berri mingarria: besta-baitek hil ahal zuen? Erantzunak zein bestetara mutil hau beldur beraz, beldur giro honen sortza-ri bizi da eta Sestaokoak berehala-tan. Bizi giroaren islada ttipi bat

zen egunkarietara. Enzerronan zehar ma-nifestu bat moldatu zuten Lekeitioko udalari emateko. Bertan amnistia-aren eta ikurriñaren alde joka zezala, eskatu zitza-ion. Hain zuzen, larunbatean detenitu zi-tuzten hiru lekeitiar, iragan iraileko San Antolinetan gertaturikoak zirela bide. Bestalde "Punto y Hora" hamabosteka-riaren zuzendaria detenitua izan zen Le-keition gertaturiko arazoak karta batetan argitaratu zituelako. Etxarri-Aranazko ba-tzarrean parte hartzeko ere eskatu zi-

ez, hila bai

gun euskaldunoi, Olentzero ez zen eta gure herritarrek preso diraute herriak ezarri duen lehen baldintza, zenbait talde eta jende desberdinek. Azken aste honetan ur hotz bezala hil bat Sestaon; nola izan zen? Nor- ez duke garrantziarik. Modu batetara oaren ondorioz hil da. Azken finean a da erantzule. Herria minberaturik arri du arrakasta beste zenbait leku- acaintzen ahal dugu kronika honetan.

tzaion. Horri ez dio erantzunik eman Udalak. Kontuan har Bergarara ere ez zela joan. Manifestua euskaraz zen eta horrelaxe onartzea esijitzen zitzaion Udalari. Enzerronan zeuden guztiak izenpetu zuten manifestua; puntuokin, baina laburturik, herrian zehar zabaldu zen denek izenpetu zezaten.

Igandez, eguerdiko ordubaketan irten ziren elizan enzerraturikoak eta manifestatzeari ekin. 3000 herritarrek parte hartu zuen bertan. Ikurrin bi eta presoeri aldeko

hiru pankarta erakutsi zituzten kale guztietan barrena. Ohizko konsignak eta herriko "Jon, Julen eta Imanol etxera, Mario eta Gabika kalera" oihukatu ziren. "Eusko Gudariak" eta "Batasuna" abestuz bukatu zen manifestazioa eta poliziak ez ziren herrira azaldu.

IRUIÑEAN

Iruinean, Errege egunean, "encerro-na" delako bat antolatuturik izan zen eta asteazkeneko arratsaldean berrogei eta bat pertsona —preso eta atzerritatu izandakoak presoan familiarrak.... Sartu ziren udaletxean eta adierazi zuten bere borondatea han pasatzeko gau guztia amnistia errealiare bat izan dadin. Bai noski atzerritatuaren etorreren alde burrukatzen dute, gau hartan argitara emandako komunikatua. Aipatzen dituzte langile kanporatuak, emakumeak diskriminatzen dituzten legeak, adibide gisa jarritz Mirentxu Purroy-en detentzioa, eraikitzen greba, Rekartaren kasoa, asanblada debekatuak etab. Honela dio komunikatuak azken partean: "pentsatzen dugu amnistia orokorra eta libertate demokratiko eta nazionalak batuak doazela eta guk honela, gure bitartez helburu honen bila burrukatzen dugula" "Uste dugu ere, enzierro honenkin, herri nahia eta burruka batu egiten dugula errepresioaren era guztietako iturburuak baztertze".

Balkoi batean, pankarta eta ikurriña bat ezarri zuten, denbora guztia han egonez.

Enzierrotik irtetean (osteguneko zazpitan izan zena) bai enparantza eta bai inguruak poliziek hartuak ziren, zeren Iruineko erakunde guztiek egindako deiarri jarraituz gazte talde batzuk enparantzen biltzen saiatzen baitziren.

Laister, eta taldeka, "askatasuna", "amnistia" eta derrigorrezkoak hasi zirenean poliziak ere, berenaldetik pilotaka hasi ziren. Gauerako bost zauritu ziren eta bat zaharrena- kirofanora -benetakor- joan behar izan zuen, barne hazurra apurturik zuelako; beste bi ere ospitalean gelditu ziren eta gainerakoak oinez -nahiz eta gaizki- etxera joan ziren. Donostiako Amnistia aldeko batzordeak delegazio bat bidali zuen manifestaziora.

BAITA TAFALLA ERE

Tafallako amnistia aldeko batzordeak, Iruinean bezala, manifestazio batetara deitu zuen, —amnistiaaren alde, noski— gero udaletxean ageria uzteko asmoz, jakina.

Bainan goardia zibilen presentziari esker hori ez zen posible izan, eta jendea banatzen ez zenez gero —hiru minutu pasatondoren— kargatu behar izan zute goardi zibilek; manifestanteen talde bat Udalletxean sartu zen. Hauek, sesio publiko bat amnistiaaren aldeko egin eta Etxarriko alkateak egin duen deia kontsidera zezala

eskatu zioten alkateari eta denuntziatu zuten bere pasibotasuna goardia zibilen joeraren aurrean —Udal-etxe atarian bertan.

Honez gero kontzejal batek negoziatu zuen barrenean zeudenen irteera. ka- lean korrikak etabar. izan ziren.

GASTEIZEN Sestaon gertatutakoa- ren berri jakin bezain laster, manifestazio bat eratu nahi izan zuten, batez ere gazte taldeek. Halaz ere ez zuten koordinazio azkarrik lortu. Haatik polizia kaleetan be- rehala azaldu zen edozein ekintza mozte- ko prest. Orotara nolabaiteko giroa naba- ri zen kalean, jendea taldeak atzera eta aurrera zebiltzala, baina ez zen ezer gehi- ago eratu ahal izan. Astelehenez ere egoe- ra berdina izan zen. . .

Ez manifestazioak bakarrik

HERNANIKO, Udalak alde batetik eta Herriko Elkarte eta Erakundeek bestetik idatzi bana egin dituzte, erregeri eta aba- rri bidaliko zaizkienak... Udalarena ple- noan hartu erabakiak dira. Bereziki, bizi dugun bortxa eta biolentzia giroa salatzen du. Poliziak, dagokion unean bakarrik in- terbeni dezala eta ez herriko festetan eta horrelakoetan, eta gure Herriarekiko errespetoa eskatzen du agiri honek.

Bestalde, agiriak esaten du, duela bi hi- labete dantzalekuan gertatutakoez atera agiria ez dela kontutan hartu, eta giza es- kubideak zapalduak izan direla. Errespon- tsabilitateak eskatuz eta goardiazibila he- rritik irtetea esijitzen dutela esanez, buka- tzen da agiri hau.

Bestalde, hilaren 23an eguerdiko ordu batetan manifestazioa eratu nahi da Her- nanin amnistiaaren alde, eta guztiok ezagu- tzen ditugun talde "ezezagunen" aurka.

BILBO ALDEAN lanuzteak izan dira hilaren 10 eta 11an, Dirudienez 60.000 langile gutti gorabehera izan dira lanuztai- leak.

Astelehen ilunabarrean, 7,30etan, batza- rre bat egitekoa zen Sestaoko plazan; bai- na hura eta inguru guztiak ongi "zaindu- rik" zeuden: 50en bat jeep eta autobus, 600en bat polizi kalkulala daitezkeelarik. Goardiazibilen jeepak ikusten ziren arren dirudienez ez zuten parterik hartu, aurre- ko egunean bezala behintzat. Ertz batzue- tan hasi zen jendea biltzen, baina baita poliziak ere bolak botatzen; lehioan zego- en emakume bati ere jo zioten. Gizon hel- du bat jeep batek harrapatu zuen; polizi- ak atea eta atariak txikitzen ibili ziren, jendea hoietan sarturik zegoelako; era honetara bi polizi zauriturik gertatu ziren.

Eibarraldean eta beste toki batzuetan ere izan du oihartzunik Sestaokoak.

Egun langilegoak jasan behar duen egoe- ra ankerraren ondotik, argi ikusten da e- rrepresio latzena, azken finean, berari da- gokiola, eta honela, azkeneko hila, langi- le baten semea izan da.

ZAHARREAN 22 METROKO MURALA

Errege egunean Donostiako "18 de Julio" Enparantzan, posible izan genuen GAI-ko mutil gazte gatazkariak jarri zuten mural eder bat ikustea.

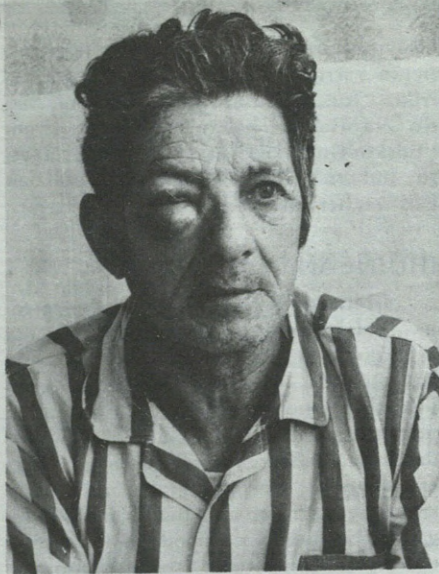
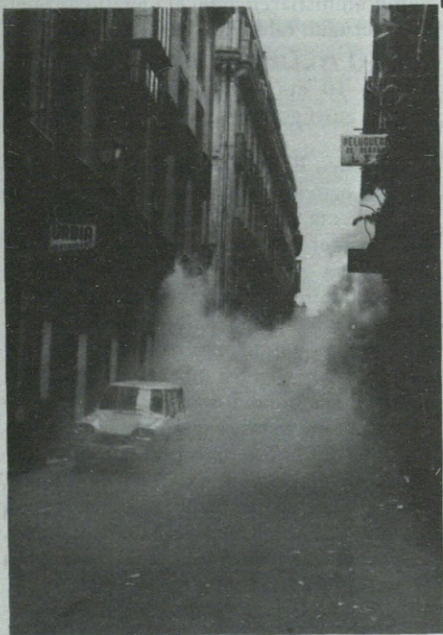
Mural hau 22 metro luze eta 3 metro zabal zen, zenbait arku hartzen zituelarik.

Holako gauza ikusiaz, jende asko bildu zen bere inguruan, han agertzen ziren idazkiak irakurtzeko asmoarekin. Idazkietan burjes gizarteko kontraesan guztiak kritikatzeko zituzten gazte hauek: autoritatea, familia, armada burjesiaren zerbitzari bezala, estatua, edukazioa, poluzioa, amnistia eza e.a.

Idea hauek ez zituzten kritikatu bakarrik egiten, baizik konponbide egokiak proposatu ere bai, zenbait ideia orijinal benetan libertario eta askatzaileak emanez.

Han bildu zen jendeak gustora irakurri genuen, nahiz zenbait hitzeko "abertzale" oso gustora ez izan han egiten ziren kritikekin.

Bizpahiru ordu barru, 2,30ak aldean polizia harmatua han agertu zen bonba eta pelota botaka muralak biltzen zituelarik.

LEGAZPAIA

BESTE "AZIOTXO" BAT

Legazpiako taxista den 63 urteko Jesus Barandiaran dugu oraingo honetan, Zibilen zigor gogorra jasan duena.

Alabari identitateko karneta Urretxun galdu zitzaioala-eta, kuarteletik telefonoz, hotsegin zioten karnetaren bila joan zedila eskatuz.

Urtarrilaren Sean taxi lanetan zebilelarik, ez zuen gaua sartu arte kuartelera joateko aukerarik izan. Gauaz berririo hotsegin zioten, joateko esanez, baina Errege kabalgata zela-eta, eta duen gasolina surtidoretik iragan behar zuela jakinez, antortzen beldur zelarik, kabalgata iragan arte itxedon zuen gero kuarteleruntz abiatuz.

Deitu zioteneko batean, honela esan zioten: "¿ Mi dinero vale menos que el de la ETA?".

Kuartelera iristen, inolako esplikaziorik gabe, Marcelino González goardizibilak eraso zion, joka. Barandiaranen oihuak entzutean, bi goardizibil agertu eta Barandiaran nola zegoen ikusi zutenen, medikuarengana eraman zuten.

Hilaren Setik eta 7ra bitartean Joakin Brita Paja eta Jose M. Alzua sendagileek ikusi zuten Barandiaran. Betazalak erabat haundituta eta aurpegian, okotzaldean zauriak zituen.

Begiko golpea ikusirik, gutxienez egin behar lioketena, buru-hezurreko radiografia, begiaren mugimenduak eta barrua ondo begiratzea etabar. litzakete; baita tensioa hartzea, mediku historiala egitea, bihotzeko gaitzik, diabetes, tensio alturik, e.a. zuenez ikustea, konplikaziorik gerta zitekeelako. Bestalde okotzaldeko zauriak ere behar bezala sendatu behar litzazkioke. Gzuti hau, sendagileok egiterik ez bazuten ere, akonsejatu behar zuten gutxienez.

Horren orde, sendagileek begiko kolpea gozatzeko, pomada bat eman beste-rik ez zioten egin.

HORRELAKORIK BERRIRO EZ

Gertakizun honen denuntzia Legazpiako alkate-ordea den Prudenziio Larrañagak egin zuen. Baina Bergarako "Juzgado de instrucción" delakoan aurkeztu behar zena Legazpiako "Juzgado de paz"era eraman zuen. Honek tramite guztiak atzeratu egiten ditu. Bestalde, denuntzian gauza batzu ahazten ziren, hala nola goardiazibila mozkorturik zegoela eta harma zuela gaineaz; medikuaren zertifikadua dagokion inpresioan joan orde, balio ofizialik ez duen paper ziñatu batean zihoala. Eta, azken aldera, honelako kasu batean paliza, justifikaziorik gabea zela zioen (noiz ote da justifikatua paliza kuartelean?)

Hilaren 7an, Udalak batzarrea egin zuen. Jendez beterik zegoen aretoa. Alkatetik Eibarko goardiazibilen kapitanaren eta gobernadorearen aurrean eginiko jesi-oen berri eman zuen, eta kontzejalei mo- zio bat proposatu, puntu hauk jasoz: Marcelino González Legazpitik aldatua izan dadila eta legazpiarren batek koarte- lera joan behar duenean, Udaleko norbai- tek lagun dieziola. Bestalde, Marcelino, González-en jokabidean ez zuela esan na- hi; goardiazibiletako edonork horrela egi- te duenik.

Jendeak beste iritzi bat zuen eskatu be- har zenaz; "ruegos y preguntas"ean azal- du zen bezala. Marcelino González bere lanetik kentzea eta goardiazibilen deusez- tatzea esijitzen zuen.

Orain hilabete batzu herrian izandako mehatxuak eta Barandiarani gertaturi- koa berrituz ez du nahi, Legazpiako Herriak .....

ARABA ESKUALDEA

ARABAKO IKASTOLAK ERE FEDERAKUNTZA-BIDEETAN

Pixkana-pixkana, azkartzen ari dira Araban ere euskal kulturaren aldeko ekin- tzak. Azkenengo urte hauetan ez zen e- rraza izan, noski, baina hala eta guztiz ere zenbait gauza, eta ikastolak ere, aurre- ra atera ziren, nahiz eta kontrario franko egon, eskuin zein ezker aldetik zetozela. Beste alde batetik, esan behar da ere Ara- bak inmigrazio ikaragarria ezagutu duela. Arabako hiriburuan, esate baterako, gehi- ago dira kanpokoak, Euskal Herrikoak baino. Beraz, ez da erraza batere Araban euskalduntzearen alde jokatzeko.

Bainan, esanak esan, horra hor ikastola sorta eder bat Araban: Gasteiz,(hiru), Laudio, Aramaio, Araia, Agurain (Salva-

tierra), Dulantzi (Alegria)... Laister Amurrio, Oyon eta beste batzuetan ere.

Eta ikastola-mugimendua azkartzen ari dela ikastolek elkarrekin lan egiteko beharra sumatu dute, eta Gipuzkoako Ikastolak Elkarte Batza delakoaren antzeko zer edo zer sortu nahi lukete Araban, bertako ikastolak dituzten arazoak elkar lanean konpontzeko. Dagoeneko halako batzorde bat izendatu da, Gasteizko Ikastolako Batzorde Nagusiko kidea den Angel Ugarte buru dutela. Laster, beraz, Arabako Ikastola Elkarte Batza oimen. Berri pozgarria benetan.

GOVERNARIAREN DEBEKUAK

Arabako Gobernaria den Javier Ansua-tegi jaunak, zer hitzegitekorik nahikoa eman du, Arabako Gobernura etorri zenez geroztik. Araban ez dugu inoiz ikusi horren denbora laburrean errepresiorik gehiago. Jaialdiak, hitzaldiak..., denak debekatuak. Berak publikoki aitortu duenez, P.N.V.koci, nahi beste baimen emateko prest dago. Baina nunbait gure go bernariari ez zaizkio gustatzen Arabako Buru Batzarreko gazteak (Arabako PNV-ko buruak edo buruzagiak oso gazteak bait dira); gobernariaren ustetan oso bihurriak eta erreboltoak dira.

Bainan hara zer esan zuen publikoki lehengo egunean, Arabako PNV-ko gazteei buruz keajaten ari zela: "... a aquí que le traigan a dar mítines y a hablar a ese que escribe libros, al Jose Antonio Agirre ese...".

Nunbait, Ansuategi jaunak ez du jakin ahal izan, gure lehendakaria 1960 urtean hil zela. Eta hori ez badaki, karrera ona egingo du Euskadin, halazankoa !!

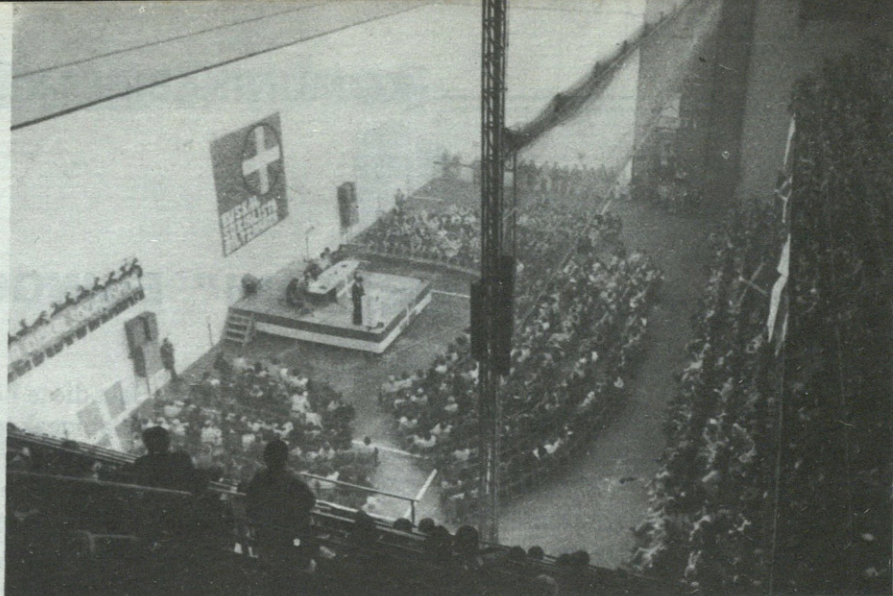
GAIRU LANTEGIKOAK, ZIGORTUAK

Lantegi hontan, 260 lagun inguru daude, eta horietarik 160 zigortuak izan dira. Arazoaren funtsa zera da: langileek, heurak aukeratutako Ordezkarri Batzordea aitortzen dute beren ordezkarri bakarra bezala. Enpresak, berriz, ez du hori onartzen, eta "ilegal"-tzat jotzen baitu langileen erabaki hori, eta 1975.eko Maiatzaren 25.eko dekretorearen arabera, soldata eta enplegorik gabe zigortu ditu langileak. Zigorra, Urtarrilaren 5etik 12ra bitartean luzatzen da, bi egunok barru direla.

Langileak, oraingoz behintzat, aurrera jarraitu nahiaz dabilta. Gainera, Gasteizko enpresa batzuetan langileen Ordezkarri Batzorde edo delako horiek onartuta daude, bereziki lehengo urteko borrokaaldien ondotik. Baina oraingo hontan enpresak ez du Batzorde hori onartu nahi. Zer gertatuko ?

ARAMAIOKO UDALETXEA, EUSKARAREN ALDE

Aramaioko alkate Julian Unzueta jaunak, berri pozgarri bat jakin arazi du Gasteizko egunkarietan. Hemendik aurrera, eta Gobernu baimena lortu dutela, Ara-

E. S. B. ANOETAN

Donostiako Anoeta pelotalekua dugu partidu politikoen jokaleku. Partidu ona jokatu nahi duenak leku hori aukeratzen du. Abenduaren 5ean 5.000tik 6.000ra bildu zituen PNV zaharrak.

5.000 inguru bilduko zituen ESB jaio berriak urtarrilaren 2an. Sasoiko jendea gehienbat.

Juan Akortak egin zuen aurkezpena. Andoni Kaierok ekin zion lanari: agurra euskaraz, hitzaldia erdaraz; Espainiako Estatuko politika uneaz eta horrek Euskadin duen eraginaz. Mikel Irizar euskaraz mintzatu zitzaion gazteriarri. Eduardo Artamendi euskal sozialismoak duen egitekoaz aritu zen erdaraz. Mikel Arbeloa,

Lizarrakoak, euskaraz agurtu ondoan, Nafarroako politika uneaz ihardun zuen erdaraz. Kepa Anabitartek ESB-ren jokabidea agurtu zuen erdaraz. Gregorio Etxabek amnistiaz eta euskal gudariez ihardun zuen euskaraz. Eta Txillardegik ere euskaraz egin zuen hizkuntzak borrokan zuen garrantziaz.

ESB-n sartzeko dei eginaz amaitu zen biltzarrea.

Egia esan, egoki egin zuen ESB-k plaza ratze hau. Euskara-erdara, bi hizkuntzok, erabiltzerakoan bide zuzena asmatu zuela iruditzen zaigu. Txandatzat erabili zituen eta euskaraz esandakorik ez zuen erdarara itzultzen. Egiazko bilinguismoaren baldintzak bete zituen. Zorionak !.

OIHUTXOAK

Aurtengo Urte Berritan zenbait kezka sortu zaizkit bihotzean. Halako baserri bateko sutondoan amonaxo bat ikusi nuen euskal aldizkari hauetako bat irakurri nahiaz. Zerbait ulertzen ote zuen?

Jende isil horrek ere baditu bere jakin egarriak, baita bere esku-bideak ere.

Egunak pasa eta gero, gure artean baztertuak daduzkagun jende euskaldun apal asko etorri zaizkit gogora, gaurko mundu nahastu honetan gertatzen diren gauzak jakin eta garbi ikusi na-

hiaz. Eta halako pena maitetsu bat sortu didate bihotzean. Ondoren, ZERUKO ARGIAren birtatez sarri sarri behoriei argitasun eta itxaropengai batzu eskeini behar dizkiedala, agindu dit kontzientziak.

Gure jende isil hori askiegi alboratua eta ahaztua dadukagu oraingo euskal giro berrian. Eta guztien errespetua eta laguntza merezi duelako, nik —ahal bada asteoro— nere laguntza apala bidali nahi diet ZERUKO ARGIAren txoko honetatik.

Agur ba jende isil horri, eta laster arte.●

ANAIA

maioko Udaletxeko batzarreak euskaraz egingo dira. Batzarreak bukatzeko, halako laburpen bat egingo dute, euskaraz ez dakien sekretario jauna, han mintzatutako eta erabakitakoari buruz entera dadin.

Bide batez, bertako udaletxeko beste erabaki bat jakin arazi du. Kale-izenak euskaraz jarriko dituzte, eta kale batzuei

gerra aurrean zeukaten izena ezarriko diete berriz. Horrela, oraingo "Mártires", Ibargoia bihurtuko da, eta Avenida Nueva España, berriz, Nardeaga. Denborak aldatzen ari...●

GORKA KNORR.

LASTER "EGIN" EGINGO DUGU

EGIN egunkaria laster dugu kalean. Hala diote horretan dihardute-nek: Laster EGIN egingo dugu. Komunikabideak eskuratu behar ditugu euskaldunok. Hoiien indarrak jabetu behar dugu.

Baina Herriak eskuratu behar ditu. Dirudunek eta talde itxiek eskuratzuz ez dugu ezer egiten. EGIN egunkaria zer ote dugu? Donato Unanuek du hitza.

egin

Dirua

— Jendeak Zeruko Argiarekin lotzen du.

— Zeruko Argia ez da egunkari hau antolatzen ari. Ni izan naiz Zeruko Argiako langile eta egunkari baten premiaz askotan mintzatu izan gara Zeruko Argiako langileok. Eta egia esan Zeruko Argian lanean ihardun ez banu ez nintzen egunkari bat egiteko asmotan hasiko. Baina lan honi ekin nionean Zeruko Argia utzi nuen eta bi enpresa desberdin dira biak. Alde horretatik ez dute zerikusirik. Ez dira arbola baten bi adar, bakoitza bere buruaren jabe da.

Loturarik gabea

— Nor zarete, beraz?

— ORAIN du izena gure elkarteak. Nafarroako, Bizkaiko, Arabako eta Gipuzkoako jende osatutako elkarrekin da. Elkarrekin osatzerakoan sasoiko jendea nahi izan da hartu, euskal Alderdiak ondo ikusten duen jendea eta alderdi desberdinekin elkarrekin jarraitu gaiten. Talde politikoki bati lotzen ez zaion elkarrekin da. Izan ere, gaurregun ez daiteke alderdi edo talde bati lotutako egunkari bat egin. Are gutxiago alderdikariaz eta setakariak jokatuko duen talde itxi bati lotua. Zerbait zabalgia behar du Euskal Herriak. Helburu hau gogoan izanik egin da, beraz, talde sortzailea.

— Politikari uko egiten diozute uste lezake norbaitek.

— Egunkaria politikoa izango ez denik ez dugu esan nahi. Euskal talde politikoei beren iritzia agertzeko lekua izango dute, Euskal Herriaren nortasunari dagozkion egiturak sortzen eta indartzen ahalegintzen diren neurrian. Iritziak argitu beharra badago. Baita zeinek zer esaten duen jakin beharra ere. Eta jendeari iritzia ematea politikagintza da. Egunkari honek beraz batzuen eta besteen iritzia plazaratzen lagunduko du. Iritzi hauek plazaratutakoan zenbait gauzatan uste genuen baino alde txikiagoa agertuko da, noski. Eta batzuen eta besteen iritzia agertuz elkarrengandik hurbilago izateko bidea egingo dugu. Elkarren berri emateko elkartzea da egunkari honen helburu etako bat.

— Alderdi politikoetatik aske nahi duzue izan. Eta dirudunetatik?

— Dirua behar da. Askok gainera. Miloiak. 180 miloi gutxi gorabehera. Edozein laguntza eskertzekoa da, baina dirua jartzen duelako inork ez beza pentsa bere diruaren arabera egunkariak baliatuko denik. Horregatik jo dugu herriko jendearen diru bila. EGINen egile herria bera izan dadila nahi dugu, herriaren diruarekin egi-na, beraz.

— Tantaka biltzen den dirua urria da.

— Probintziak egin ditugu bilerak eta herri-buruak aukeratuak ditugu. Bailerak eta herriak arduradunak jarri dira. Lagundu nahi duen guztiari 2.000 peza eskatzen zaizkio. Hörtik gora eman nahi duenak eman dezake, baina 100.000 baino gehiago inork ez. Beste zenbait ekintza ere ez dira dirudunen fruitu izan, herriarenak baizik. Hau ere herriaren fruitu izatea nahi dugu. Honela bakarrik gordeko bait du bere askatasuna. Eta honela bakarrik ihardungo herriaren zerbitzutan.

— Dirua biltzea ez da aski: baimena behar da eta kazetariak behar dira.

— Hitzekoa baimena badugu. 60 miloi biltzen ditugunean izango dugu. Paper guztiak sartuak ditugu. Luzaro baino lehen lortuko dugula uste dugu, beraz.

— Eta kazetariak?

— Orain arte ORAIN sortzeak, diru-biltzea antolatzeak eta baimena eskatzeko paperak zuzentzeak eman digu eskubete lan. Mariano Ferrer da EGIN egunkariaren zuzendari. Orain hasiko gara kazetari taldea osatzen. 30eko taldea izango da.

Euskal Herri osorako?

— Euskal Herriaren zerbitzutan izango dela EGIN esan duzu. Ez ote da Gipuzkoara mugatuko?

— Hernanin, Nafarroako mugan argitaratuko da. Baina Euskal Herri osoko informazioa eman nahi luke. 300 berri-emale izango ditugu, han eta hemen, barreiatu. Eta gainera, hiriburuetan ordezkari-tzak zabalduko dira.

— Hizkuntzaren arazoa larria da gure artean. Zein hizkuntzatan izango da EGIN?

— Oraingoz gehienik gaztelaniaz. Erabat euskaraz izango den egunkari bat amets egiten dugu. Horibilaka dadin saiatuko gara. Oraingoz ahal den gehiena sartuko dugu euskara. Edozein orritan sartuko dugu eta edozer gaitan. Euskarak gai guztiak landu behar ditu.

— EGINek beste astekariak ez ote ditu galduko?

— Astekariak beren egitekoa badute. Egunkariaren zuloa bete dute, agian, orain arte. Baina astekariaren egitekoa ez da egunkariaren zuloa betetzeko. Beste zerbait da. Egunkaria bere egitekoa betetzera dator. Euskaldunon esku den egunkaririk ez dugu. Eta behar dugu.

HERRIALDE

Euskararen aldeko manifestazioa

Donostian hilaren 22an

Gipuzkoako 500 elkarte inguruk izenpeturik dute dagoeneko eskaria. Zenbait alkate eta gizon ospetsuk ere bai.

Urtarrilaren 22an egingo da manifestazioa hau Donostian, arratsaldeko 5etan hasita. Manifestazio honetarako agiria egiten ihardun dutenek komunikabideetako kazetariei dei egin zieten hilaren 7an. Manifestazioaren eta manifestuaren berri Joxe Ramon Belokik eman zuen.

GIPUZKOAKO ELKARTEAK ERATUA

Euskararen aldeko lana ez da talde batena edo besterena. Urtarrilaren 22ko manifestazioa ere ez da alderdi politiko edo sindikatu edo talde batena. Kultur elkarte, Herri Elkarte, Hauzo Elkarte eta gisakoek eratu da. Gipuzkoako Elkar-teek eratu dute. Hau garbi utzi nahi izan zuen Joxe Ramon Belokik.

Indar politikoen planteamenduetatik aparte egiten dira bai manifestua eta bai manifestazioa ere. Indar politikoei bihar-ko Euskal Herria -euskara eta euskal kul-tura bereganaturik izango dituen Euskal Herria- zerikusi handia izanik ere, ez dute manifestu-manifestazio hauek para-tzen zerikusi direktorik izan. Beraian-gatik aparte, kultur ekintzaren autonomia, planteateatuak izan dira. Hala eta guztiz, planteamendu minimo hauek berenak be-zala hartuko dituztela espero dugu, noski.

AGIRIA

Manifestazioa gauza jakinak lortzeko egin nahi da. Hitz p toloz bor bildu ko oihuz jendea lasa zeko ez da egin na i. Euskara koofiziltasun bidean jarri nahi da. Horretarako minimotzat irizten diren zenbait gauza lortuz. Oinarriak botatzen hasia eskatzen da edo botata dauden to-kietan sendotzea.

Horretarako bi bidetatik jotzea erabaki da eta manifestaziorako bi manifestu egin dira.

1.- Estaduak zorrak ditu Euskal Herria-rekiko. Zerga bidez jasotzen duen dirua euskal kulturen zertan inbertitu behar duen esan nahi diogu, hori ondoenik geuk esan diezaiokenez. Eta esan nahi diogu ez hemendik 10 urtetara zertan inberti deza-keen, zertan 1977 urtean inbertitu behar duen baizik. Eta hori hiru sailetan: irakas-kuntzan, komunikabide ofizialetan eta ad-ministralgoan.

2.- Herriak jakin du, orain artean, non-dik eta nola eraman kultur ekintza. Gero ere berdin gertatuko dela pentsatzen du-gu: manifestazioa borondate, gogo, asmo eta erabaki honen agerpen izango da.

ESKARIAK-ESIJENTZIAK

Puntu hau ere asko azpimarratu zen. Eskatu baino gehiago esijitu egin nahi dira manifestuan agertzen diren puntuak. Epe motz batetan, zehatzago 1977 urtean, martxan jarri eta lortu daitezkeenak eska-tzen dira.

Lehendik gure artean nolabait plante-a-tuak izan diren esijentziak berplanteatzea baizik ez dugu egiten.

LEGEZKO MANIFESTAZIOA

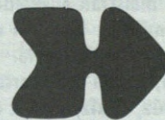
Gipuzkoako herri bakoitzeko kultur,

hauzo eta gainontzeko elkarteei dei egin zaie manifestua izenpetu dezaten eta ma-nifestazioa bil daitezen. Eta manifesta-zio honek herri demostrazio izan behar duenez, haur, gazte eta adineko jende-z osaturiko manifestazio izan behar du.

Honetarako, legezko manifestazioa izango da. Legez jokatu nahi da, legeek beraiek euskararen aldeko ekintza onartu behar dutenez. Ez zaigu burutik ere pasa-tzen debekatua izan daitekeenik. Gober-nariak ere hala pentsatuko duela iruditzen zaigu.

Eta legezko manifestazio batek bete behar dituen baldintza guztiak beteko dira: orden indarrak jarriko, oihuak, pankartak eta pegatik zilegizta-tuko

eta gainontzekoak berdin.

AURRERA

BEZERO ETA ADISKIDEEI

Urtarrilaren 10ean tabernako ateak itxiko ditugu; denbora gutti barru, denontzat egokiago izango den "Self Service" bat zabalduko dugula jakin erazi nahi dizuegu.

Baina orain arte bezala bienbitartean eta ondoren jarraituko du kartara jatetxeak lehenengo bizitzan.

Urbietta, 12 Telf. 412578 DONOSTIA

EUSKARAREN OFIZIALKIDETASUNAREN ALDEKO AGIRIA GOBERNUARI ETA OFIZIAL ERAKUNDEEI

Euskararen ofizialkidetasuna ezinbesteko esijentzia du bere askatasuna beregana nahi duen Euskal Herriak. Ofizialkidetasun hau, bidebatez, ezin da txoko batera edo bestera muga. Gizartearen sail guztietan da, edo, alderantziz, ez da deusik. Horrela, bai irakaskuntzan, bai administralgoan eta bai komunikabideetan ere lehenbailehen ezar dadila esijitzen dugu izenpetzaileok.

Bidebatez, ordea, momentutik bertatik badiugu ofizialkidetasunaren bidean jartzen garelako frogatzeko minimotzat hartzen ditugun esijentzia partikularrak. Eta esijentzia partikular horiek dira gaur Donostian egiten ari garen manifestazioaren agiri honen bitartez -berehala baitetan nahi adina erantzuna izango dutela koan- Gubernuko Presidente Jauna zarenari agerian jarri nahi dizkizugunak.

- egunero ordu bat eman dezatela euskara eta euskal kultura irakatsiz.

- egunero ordu hau ikastorduen barnean izan dadila.

- ordu hauetan, oraingoan, euskara eta euskal kultura emateko, aski izan dadila Euskaltzaindiaren lehen mailako titulua.

- edozein ikasgai euskaraz irakatsi ahal izateko, euskaraz dakiten profesional tituludunek (perito, abokatu, mediku etabarrek) izan dezatela posibilitate irakaskuntzan iharduteko, nahiko irakasle eskaldun ez dugun bitartean.

IKASTETXE PRIBATU:

- Ikastetxe nazionalerako esijitua halabeharrezko minimo izan dadila hauentzat ere.

MAISU-MAISTRA ESKOLA OFIZIALA:

- eskola honetatik aurrerantzean ateratzen diren maisu eta maistrak euskaldun alfabetatuak eta Euskaltzaindiaren bigarren mailako tituluarrekin, gutienez, atera daitezela.

- Honetarako, eskola hau, bertanberatik, beharrezko den diruz, tokiz, jendez eta gainontzeko medioz hornitzea esijitzen dugu.

Ezin ditzakegu ahanitz, ordea, lehendik gure artean euskara jakin gabe ditugun maisu eta maistrak. Hauek denak lau urteren buruan euskara ikas ahal dezaten, bertanbera, medio guztiak jartzea esijitzen dugu.

GAU ESKOLAK:

- Irakaskuntza garaitik ateratako asko eta asko dago Gipuzkoan euskaraz ez dakiena eta ikasi nahi duena. Gau eskolak horiei erantzuteko sortuak dira. Beraientzat, besteak beste, eskola nazionalak beren ateak irekitzea esijitzen dugu, beren lana egin ahal dezaten.

- Eta gaur egun, dagoeneko, horretan Gipuzkoan dabilen 15000tik gorako jende multzo horrek sortu dituen beharrei erantzuteko, Euskaltzaindiari dirua ematea esijitzen dugu.

UNIBERTSITATEA:

- Atzera ezinezko esijentzia dugu puntu honetan: Araba, Bizkai, Gipuzkoa eta Nafarroari, urte honen barruan, "Unibertsital Barruti" bakarra eta propioa aitortu eta rekonozitzea.

EUSKALTZAINDIA:

- Euskarari buruz ari garenez, ezin dugu ahanitz Euskaltzaindiak duen lehenetasuna. Irakaskuntzan ere haren kriterioak izan daitezela euskarari buruzko bakarrak esijitzen dugu.

- Bere lana bete dezan, behar dainako diru laguntza ematea ere esijitzen dugu.

KOMUNIKABIDEAK

Komunikabideei buruz, esijentzia hauek ditugu:

- Lehenbailehen medioz ongi hornituriko "Centro Regional de RTV" bat eraiki dadila Euskal Herrian eta Euskal Herrirako, hots, Araba, Bizkai, Gipuzkoa eta Nafarroarako.

- "Centro Regional de RTV" honetan euskarari sarrera oso osoa eman ezik, seriozki euskararen hedapen eta desarroiloan lan egin dadila.

- "Centro Regional de RTV" hau egin bitartean, Estatuak gure artean dituen Irrati eta Telebistari hau berau esijitzen diegu gaurdanik.

- Euskal komunikabideei, ditugunoi eta sortuko direnei, euskara erabiltzen duten heinean diru laguntza ematea esijitzen dugu.

ADMINISTRALGOA

- Bai Udaletxeen eta bai Diputazioaren batzarreetan euskara ofizialki onartzea esijitzen dugu.

- Eta bai Udaletxeei bai Diputazioari beren batzarreetan eta agiritan euskara erabiltzen has daitezela esijitzen diegu.

- Toponimia eta onomastika (izen deiturak) guztia, gaurtik bertatik, euskaraz jartzen hastea. Eta bai erakunde ofizial, bai herri, bai kale izenak eta bai trafikiko indikadoreak ere euskaraz jartzen hastea esijitzen dugu.

- Bidebatez, administralgoarekin izaniko harremanetan euskara erabiltzeko eskubidea dugunez, eta hau maila guztietan, bere despatxu guztietan euskaraz dakien norbait izan dezala esijitzen dugu.

- Euskaraz ez dakiten maila guztietako funtzionarioek bost urteren buruan euskara ikas ahal dezaten, bertanbera, tresna guztiak jartzea esijitzen dugu.

IRITZI PUBLIKOARI

Izenpetzaileok, Gubernuarekiko eta Ofizial Erakundeekiko esijentziak aldarrikatuaz ere, konbentzituak gaude herri osoaren ekintza etengabeak baizik ez duela aurrera aterako gure Herriaren problematika eta, honen barnean, euskararena eta euskal kulturarena.

Hau honela, ekintza honen aldeko konpromiso gogor bat hartu nahi dugu. Orain arte egin denaren harian jarraitu nahi dugu, etorkizunean ere zer eginik handiena gure esku dagoenaren ustetan.

Agiri honen bidez, geure buruekiko **KON-PROMISO ZEHATZ HAUEK HARTZEN DITUGU:**

- 1977 urtearen barruan, elkarte izenpetzaileok euskal izena jarriko diegu geure elkartei, bakoitzak bereari.

- Euskal izen hau, aurrerantzean, gure izkribu ofizial guztietan agertuko da. Baita gure lokalen rotuloetan ere.

- Izena jarri ez ezik, gure izkribu, agiri eta kaleratuko ditugun orri eta txartel guztietan euskarara erabiltzen saiatuko gara.

- Elkartearen barne bizitzan euskarari oztoporik ez diogu jarriko. Eta ez hori bakarrik: bere desarroilorako iniziatiba guztiak bultzatuko ditugu eta aurrera ateratzen saiatuko.

- Jokaera berdina erabiliko dugu hauzo, herri, bailara, probintzia edo Euskal Herri maila osoan sortzen diren iniziatibekin.

Bidebatez DEI EGITEN DIEGU:

- Gure probintziako maila guztietako ikastetxe pribatuak arduradunei, beren ikastetxeetako giroa euskaldundu dezaten:

- euskaraz irakatsiaz

- euskaraz irakasten hasiaz

- euskal kultura ikasgaitzat hartuaz beren ikasleentzat

- eta euskal kulturaren aldeko iniziatibak onar ez ezik, sortzen eta sendotzen lagunduaz.

- Gure probintziako egunkari, astekari, aldizkari oro, irrati pribatu eta gainontzeko kultur erakunde guztiei, beren orri, iratsaio edo dena deneko bakoitzaren lanetan eta, batez ere, beren jendaurreko lanetan euskara sar dezaten.

Euskal kulturari gertutik jare diezaizoten ere dei egiten diegu, beraien bidez iritsi gaitezen denok haren berri izatera. Horretarako, beharrezko duten euskaraz dakien jendez lehenbailehen horni daitezela, eskatzen diegu.

IRAKASKUNTZA

Irakaskuntzan ez da aski euskara irakastea: euskaraz irakasten hasi beharra dago, gaurdanik bertatik.

- Ez da aski, ezta, Euskal Herriko eskualde batzutan hori egin dadina: Euskal Herri osoan egin behar da hori.

- Bidebatez, ezin da hau eskolurte batzutan muga: hautzaindegirik unibertsitatera, irakaskuntza osora hedatu behar da.

- Hau ere ez da aski, ordea: euskara eta euskaraz irakatsi ez ezik, euskal kultura, bere zabalera osoan, ikasgai bihurtzea bazter ezinezko gaur gaurko esijentzia da.

Honek guztiak programaketa zehatz eta sakon bat esijitzen du, bai ikastetxe berriak eraikitze-rakoan, bai onodoren. Programaketa hau zentzuz eta kabuz egina izan dadin, Euskal Herriatik bertatik, autonomia eta bertako beharrei erantzuki, egina izan dadila esijitzen dugu.

Konkretuki, Gipuzkoako irakaskuntza nola eratua eta zertan dagoen aztertu ondoren, ondorengo esijentziok aurtendik bertatik uka ezinezkoak iduritzen zaizkigu:

IKASTOLAK

- beste edozein ikastetxerekin, besterik gabe, ekipatuak izan daitezela.

Euskarazko klaseak kontutan hartu behar

Gau-eskolak, edo Bizkaian esaten duten bezala euskalduntze-alfabetatzeak izugarrizko indarra hartu du aurtengo ikasturtean.

Fenomeno honen azterketa bat egiteko, bai larrien agertzen diren arazoen aldetik eta baita soluziobideen aldetik ere, mahain-inguru batera bildu nahi izan ditugu Hegoaldeko lau probintzietan eta Iparraldean lan honetan dihardutenetakoak. Bizkaiko Euskalduntze-Alfabetatzeko ardura-dun diren Jon Aurre, Pedro Mari Legarreta —Albaro— eta Xabi Oleaga; Gipuzkoako Gau-Eskolen Elkartearen ardura-dun den Joxe Manuel Odriozola; Nafarroatik Sakanako Juan Luis Larraza, Jesus Razkin eta Eugenio Ula-yar eta Iruñeko “Arturo Kanpion” akademiako Ander Arrazola bildu dira; SIADECoko Juanjo Gabiña hemen izan dugu, talde hori euskaldun-berrien uhaltzeari buruz lan bat egiten ari bait da, Arabako eta Ipar Euz-kadiko ordezkariak ez zen azaldu, beraz, hurrengo batean eman beharko dugu alderdi horietako euskal ikastaroen berri.

Datoek diotena: 35.000 lagun Euskara ikasten ?

Jaso diren datoek erakusten dutenez, euskalduntze-alfabetatzeak aurtengo ikas-taroan hedadura haundia izan duela da-ger.

1974-75 ikasturtean 1.607 ikasle eta 176 irakasle koordinatzen zituen Gipuz-koako Gau-Eskolen Elkartek; iaz 4.162 ikasle eta 386 irakasle; aurtengo berriz 11.454 ikasle eta 700 irakasle; koordina-keta honetatik kanpo guttiena jota bes-te 3.500 lagun ibiliko direla hortik zehar euskara ikasten dio Gau-Eskolen Elkar-teko txosten batek.

Bizkaian, oraindik dato zehatzik jaso bada, ere, beste 15.000 ikasle izango dire-la diote Euskalduntze-Alfabetatzekoak.

Adibide adierazgarri gisa, Deustoko Unibertsitatean 4.000 inguru ikasleetatik 1.400en batek eman dute izena laster ha-siko diren euskarazko klaseetarako; 75 i-rakasle izango dituzte hauek.

Nafarroan koordinaturik dauden bost euskualdeetan —Sakana (15 herri), Lei-tzaldea, Ultzama, Elizondoaldea eta Lesa-kaldea— 971 ikasle eta 57 irakasle ari di-ra. Iruñean berriz, “Arturo Kanpion” a-kademian (hau da hiriburu hartan euska-ra ikasten ari direnen kopuru haundiena biltzen duen ikastetxea) iaz 450 inguru i-

kasle baziren, aurtengo 1.300 dira, 60 ira-kasleekin. Ikastetxe honek zabaldu du di-tu dagoeneko bere adarrak beste toki ba-tzuetan eta batipat Hegoaldera begiratze-ko asmoa du. Aoizen, Tafallan, Lizarran eta Iparraldeko Orbaizeta eta Otsagin ari-tu behar dute iadanik euskal klaseak, na-hiz eta oraindik koordinaketan sartu gabe ihardun.

Dato hauek, ikastoletakoak, e.a. kon-tuan hartuz, euskaldunen kopurua ugaltzeari buruz estudio bat egiten ari da SIA-DECO. Horren ondorioak hauxe diote; orain ehuneko 23 baldin bagara euskal-dun (ehuneko 22 Hegoaldean eta ehune-ko 35 Iparraldean), 1985ean, guttienera jota ehuneko 29 eta normal jota ehune-ko 36 izango garela, hirurehun mila eta gehiago euskaldun berri sortuko direlarik.

Gainera kontuan hartu behar da euskal-dunberri hauek gehienak gazteak izan-go direla eta seme-alaba euskaldunak sor-tuko dituztela, hauen kopurua haundituz.

Behetik gora egituratzen

Euskalduntze-alfabetatzearen fenome-no honek nolabaiteko erakundeak sortu ditu; ez beharri erantzun ahal izateko adinakoak, aurrerako ikusiko den bezala, baina bai momentuak aurkeztu —eta aur-keztzen dituen— posibilitateen arabera-koak.

Bizkaian Euskalduntze-Alfabetatze ba-tzordea koordinatzen ditu euskarazko klaserik gehienak. Karrantzaldera ez beste bailara guztietan dago zabaldu, Arabako Amurrio, Laudio, Areta, e.a. ere bere ba-rruan hartzen dituelarik. Guztira hamar eskualde dira (iaz zazpi) eta eraketa guz-tia behetik gora doa, herrietako ardura-du-netatik hasi eta euskualdekoetatik pasaz Bizkai guztiko batzordera iritsi arte. Hau hiru liberatutik osatzen dute, bakoitzak 3-4 eskualde dituela bere gain. Esan behar da irakasleen eta ardura-dunen funtzioak berezirik daudela maila guztietan.

Gipuzkoan Bizkaikoaren antzeko era-kunde, “baina medioz eskasagoa” dago eratutik, duela bizpahiru urtetik. “Bitar-teko eskasagoak”, aurtengo ere bai bait zen

— ikastolen prozesu propioa onar dezala admi-nistralgoak.

— interes sozialeko deklara ditzala.

— subentzio osoak eman diezazkiela.

— gorago aipaturiko programaketan parte har dezatela.

— Gure probintzieko lantegietako ugazaba eta zuzendariei dei egiten diegu euskara ikasi nahi duten langileei lokalak utz diezazkietela eta beharrezko duten eta zor zaien laguntza guztia eman diezaietela.

— Gure probintziako Banketxe, Aurrezki etxe eta dirudun guztiei euskararen eta euskal kultu-raren aldeko diru laguntza ematen has daitezela edo, hasiz gero, ugal dezatela dei egiten diegu.

— Gure arteko talde politiko eta sindikalei dei egiten diegu jendaurreko mitin, agerpen, agi-rietan eta kaleratzen dituzten orri edo aldizkarietan euskarari bere hedapen eta desarrolloarako zor zaien lekua eta denbora eman diezaietela.

— Publikoarentzat bulego edo gisakoren bat (merkatal etxe etabar.) irekia duten elkarte, e-rakunde edo nolanahiko taldeei dei egiten die-gu jendaurrerako euskaraz dakien norbait beti izan dezatela.

— Azkenik, erakunde mota guztiei dei egiten diegu agiri hau izenpetzen dugun elkarteok har-tu ditugun konpromisook, beraiek ere beraien-tzat har ditzatela.

**aurrezki kutxa
ziurtasuna
eta geroa**

**CAJA DE AHORROS
MUNICIPAL
DE PAMPLONA**

hiru erdi liberatu —Donostian, Goiherrin eta Eibarraldean— jartzeko asmoa, baina diru faltagatik ez da posible izan. Beraz, liberatu bat bakarra du oraingoz Gipuzkoako Gau-Eskolen Elkartek. Oinarrizko medio hoienez ezagatik ez dira beharrezko zerbitzuak eskaintzen eta, honela, ezin dinamikarik lortu. Dena dela, herrietako arduradunak bailaraz-bailara koordinatzen dira zortzi bailaretako arduradunek batzorde koordinatzailea osatzen dutelarik.

Nafarroan duela bi-hiru urte hasi ziren euskarazko klaseak et orain ari dira koordinaketa bat osatzeko ahaleginetan. Lehen aipaturiko bost eskualdeak biltzen dira iadanik; Iruñera eta beste alderdietara ere zabaltzen nahi lukete koordinaketa, Tafallan, Lizarran, Aizoa, eta abarretan ere ari bait dira euskarazko klaseak ematen.

Iruñean, lehen esan bezala, "Arturo Kanpion" akademiak biltzen ditu euskarazko ikasle gehienak eta adar batzu zabaldurik ditu Nafarroan zehar. Iruñea bertan etengabe iristen zaizkio irakasle eskabideak, hauzotatik, e.a.

Arazorik falta ez Ekonomik penak

Dudarik ez da, gauza hauetan beti gertatzen den bezala, euskarazko klaseetan arazorik larrienetarikoa ekonomikoa dela. Subentziorik eta inolako laguntzarik gabe —Lan Kide Aurrezkiak Bizkai eta Gipuzkoako koordinaketari eta Nafarroako Diputazioak Iruñeako "Arturo Kanpion" akademiari eskaintzen dietena salbu aritu behar izaten dute gau-eskolek. Askotan klaseak emateko tokiak dohan lortzen dira, baina beste askotan alkileria, argia, e.a. ordaindu egin behar izaten dira. Materialak ikasleek ordaindu behar izaten dituzte. Irakasleak berriz xoxik ere kobratu gabe aritzen dira ia beti edo, gehienaz, kantidaden sinboliko batzuk jasoaz. Halaz ere, bada desberdintasunik toki batzuetatik besteetara. Esaterako Bizkaian bertan, Bilbo aldean urteko 4.000 pezeta ordaindu behar izaten dituzte tokiren batean; badira astean ordubeteko klasea emateagatik hilean 1.000 pezeta jasotzen dituztenak; Gernika aldean berriz denbora bera gatik 50 pta. Beste toki batzuetan —Lea Arabai lekuko— ez da ezer kobratzen.

Ordaintze sistema honetan berdintze batera iritsi beharko litzatekeela diote Bizkaiko arduradunek.

Bestalde, Bizkaiko bulegoa mantentzeko ikasleko 100 pezetako kuota dago Bizkaian; honen bidez 160.000 pezetako lortu dira orain arte aurtengo ikasturtean.

Gipuzkoan, Gau-Eskolen Elkartek koordinatzen dituen klaseetan, batz bestetik 200 pezetako kuota kobratzen zaio ikasle bakoitzari. Hoietatik 200.000 pezetako jaso zituen Donostiako ordezkariak iaz, Lan Kide Aurrezkiak eman zizkion 100.000 pezetaz at.

Nafarroan ere batz bestetik 200 pezetako ordaintzen du ikasle bakoitzak hilean,

baina irakasleei oraingoz ez zaie ezer edo gutxi besterik ematen.

Tokiz bada problemarik Iruñean. "Arturo Kanpion" akademiak baditu bi pisu, baina oso eskas gertatzen dira 1.300 ikaslerentzat; beraz, ikastetxeetan eskatu behar izan dituzte tokiak. Udaletxeak laguntza agindu zuen, baina praktikan ez du ezer askorik egin. Diputazioak berriz oztopoak jarri ditu askotan beste ezer baino gehiago.

Irakasleak urri eta profesionalizatu gabe

Irakaslegoaren arazoa ez da txikienetakoa euskarazko klaseetan. Irakasle gutti, askotan presaketa haundirik gabe, borondatearik falta izaten ez bada ere... Ekonomi aldeak badu noski zer-ikusirik hontan, toki batzuetan, gutxienetan, ordaintzen

bait zaie ongi irakasleei, baina gehienetan lan edo ikas-orduek kanpo aritu behar izaten dute eta, lehen esan bezala, ezer jaso gabe.

Irakasle falta izugarria da, batipat tokiarik deseuskaldunetan. Iruñean milaka lagun gelditu behar izan dute euskarazko klaserik gabe irakasle ezagatik; beste batzuei euskara hirugarren mailan ikasten ari direnak ari zaizkie irakasten. Bilbon ere, batipat ezker aldean, berdin gertatzen da.

Bestetik irakasleak profesionalizatu beharra dago zenbaiten iritziz, baina SIA-DECOko Juanjo Gabiñak zioen bezala, "irakaslea ondo ordainduz gero profesionalizatzen da". Gutxienak dira irakasle profesional bezala, hau da, euskarazko klaseak emanez beren bizipidea ateratzen dutenak eta bizkaitarrek ziotenez nolabait pribilegiozko egoera dute ezer jasotzen ez duten irakasleen ondoan.

Hizkuntza bizia: Prentsaren laguntza behar

Metodologian ere bada arazorik noski. "Ikasleak euskara egiten ikasi behar du"; hau da, euskara bizi bat behar da. Hari honetan, "Euskalduntzen" berritzeko asmoa ba omen da, gure "alfabeteroek" (Albaroren esanera) esan zutenaz.

Eta honekin lotzen den puntu batez ere hitzegin zen. Alegia, euskara ikasten ari direnentzako aldizkari —edo egunkari— egokiren falta, euskal aldizkariak zaillegiak gertatzen bait dira hauentzat. Xabier Kintanak eta Imanol Berriatuak Israeldik zehar egin duten bidaiaren ondoren jakin ahal izan da erresuma hartan egunkari berezia dutela hebraiera ikasten ari direnentzat, eta badirudi Berriatuak baduela ideiarekin bat Euskalerrian horrelako zerbaitegiteko.

Aldizkariak, edo egunkariak, ulertu ahal izatea izugarritzko pauso psikologikoa dela zioen batek. Eta orain arte "aldizkariak edo egunkariak" honexegatik esan dugu. Jose Manuel Odriozolaren iritziz, euskara ikasten ari direnentzat benetan gauza interesgarriak eta egunkoak emateko, egunkariak eman beharko litzateke; eta horregatik, sortzeko den EGINi eskabide hau egiten zion, alegia, euskal ikasleentzat idazki bereziak egitea. Garbi haxe gertatu zen: hau ez dela euskal —euskaraz ari direnak ulertzen da noski— aldizkarienginkizuna, hauek orain arteko bidean jarraitu behar dutela hizkuntza kontuan.

Euskara ikasten ari direnentzako aldizkari berezi bat sortzea berriz nahikozail ikusten zen ekonomi aldetik, baten batek horrelako aldizkari bat autofinanziatu ahal izango litzatekeela uste bazuen ere. Baina nork jarri haseran hori sortzeko behar den dirua? Bestalde batzuek akats bat ikusten zioten aldizkari berezi bat sor-

Metodologi kontu honetan ere bada beste punturik. Adibidez, euskalduntze alfabetaztea hizkuntzara mugatzerik ez dagoenez gero, kultur mugimentu zabalago batean kokatu behar denez gero, hitzaldien bidez eta osatu beharra. Honek, dudarik gabe, badu loturarik euskara biziagorekin.

Euzkadi mailako koordinaketa

Hontan alpatu zen ere hemengo alderdi politikoez ez dutela oraindik alternatiba seriorik eman eta politikoez, sarritan, ez dutela Euskal Herriko egoera eta izaera ezagutzen. Lehenago beste hau ere agertu zuten bizkaitarrek: euskalduntze-alfabetazearen arrakastan baduela zer-ikusirik toki bakoitzean dominatzen duten indar politikoak.

Hainbat erakundeek jokabide zapaltzailea salatzen, beste batzuren artean Iruiñeak OPUSeK daramana, euskal klaseei eta kul-

Oraindik hainbat puntu gelditu da tratatu gabe: mahain-inguruak bazuen bere muga; baina hemendik aurrera euskarazko klaseak, dinamika biziago bati jarraikiz, berri ugari sortuko dutelakoan gaudenez gero, berriro ere hontaz aritu ahal izango garelaokan gaude. Gaurkoa, gaian sartzea besterik ez da izan.

Eskola orduak ere guztietakoak dira: ordubeteko hiru klase astean edo ordu t'erdiko bi astean edo eta larunbat goizean hi-

ALFABETAKUNTZARAKO

BERTSOEZ

BALIATZEN

Usurbilen, gero eta GAU ESKOLA ari da eratzten. Aurtengo ikastaroan 88 ikasle ditugu, zazpi irakasle.

Urtetik urtera, ikasle eta irakasleen ar-bide urratze berriak asmatzen dira. Horra: aurtengo esperientzia berriak jasotzen ari gara, bertsoaritzaz alfabetakuntza erabiliaz.

Pedagogia aldetik begiraturik izugarriko dinamika sortzen du, bertso bat osatzeak berez duen joku katramilatsu horrek.

Astean behin gutxienez, pozik asmatu ohi dute bertso bat ikasleek; irakasleak, bere aldetik, lauko txikiaren azken lau puntuak eman besterik ez du egiten.

GIPUZKOAN

Hemen ere hasiak dira euskarazko klaseak lantegietan.

Batipat iaizko ikasturtean eta batez ere aurtengoan. Joan zen asteko Z. Argian 720 zenbakia, 25 orrialdea, RAMON VIZCAINOKO euskal irakasle taldeak lantegi hortako klaseen berri ematen zuen. BANCO HISPANO-AMERICANOn, Hernaniko ORBEGOZOn, eta abarretan ere euskara irakasten ari direla jakin dugu.

Esperientzi interesgarri GIPUZKOAKO AURREZKI KUTXAkoa dateke.

Enlaze taldeak probintzi guztiko langileen artean inkesta bat zabaldu eta ondorio hauek jaso zituen: 505 erantzun eta 316 lagun -ehuneko 62- euskara ikasteko prest zeudela. 316 hoiak honela banatzen ziren: 215 Donostiakoak, 39 Irun eta Hernani artekoak eta 62 Gipuzkoan beste tokietakoak.

Guztira ehuneko 34 mintzatzen ziren ongi euskaraz eta ehuneko 25 erdizka, porzentaia txikiaren Donostian eta inguruetan ematen zirelarik.

Dato hauekin zuzendaritzarengana jo zuten eta lokalak eta irakasleei ordaintzeko subentzioak eskatu. Honela, Donostian, Irunen eta Errenterian gutxienez hogeitabi klase -Donostian gehienak- ari dira ematen. Lehenengo mailakoak dira ikasle gehienak. Lokalak eta irakasleei ordaintzeko subentzioa AURREZKI KUTXAk jarri ditu. Hurrengo urteetan Gipuzkoako beste tokietara zabaldu nahi lirateke klase hauek.

1

Aldatua behar dugu neskak gure hizkera, asteroko klasea guaz gaur hastera izkuntza ikasteko ona du tankera saia behar dinagu ikasten euskera

2

Benetako euskaldunak jakin bear du hizkera, guazen denok lenbaillen zabaltzen atera, artarako behar degu eduki tankera, eta maite gogotik idaztea euskera.

3

Mikelek erakusten ari den hizkera, denontzat ongarria bagoaz hastera, ari gara piskana artutzen tankera, jarraitu behar dugu ikasten euskera.

4

Gauza garrantzkoa da gure hizkera, horregatik arduraz goazen hastera, erderaz mintzatzea ez baida tankera, euskal abertzaleak indartu euskera.

5

Beharrezkoa dugu gaur gure hizkera, horregatik joaz denok lehenbailen hastera, euskaldun maitetzuak hau ez da tankera saia gaitetzen ongi ikasten euskera

Ikus dezakegunez, makina bat arau azterrazten zaie bai ikasle bai irakasleei ere. Puntu hauek jorratzen dira ikasleen artean:

- Bertso bakoitzean neurriko hitza aurkitu behar izaten dute, askotan, neurritz at nahiz beste bat eduki. Honela hiztegia aberasten dute.

- Diktatuaren ordezkortasunaz zuzen-keta orokorrak egiteko, bertsoaz asko baliatzen dira.

- Joskera ere, bide batez, aztertzen dute.
- Gaia beroiek hautatu behar izaten dute, lehen esaniko azken puntuak kontutan hartuaz.

- Bertsoaritzaren aberastasunaz ohartzen dira, bai gutxika-gutxika sentitzaera heldu ere.

6

Asko guztatutzen zait neri gure hizkera, oraintzen joango naiz ni ikasten hastera, ezta oso erraza ematen tankera, orain jarria duten batu tako euskera.

7

Gure lurtean bada nahi dugun hizkera, horregatik goaz ikasten atera, azkar emateharren lanari tankera, beharrezkoa zaigu kalean euskera.

8

Nor baitek ezan ziren ez dakin hizkera, horregatik nijoa ikasten haztera zuk ezango diazu zer dan tankera, erdera mintzatu no marraitu euskera.

9

Amak erakutsi dit txikitan hizkera, Beste asko dijoaz ikasten hastera, baina ez da errexa ematen tankera, zaila baita erabat mintzatzen euskera.

10

Herrian gutxi daude mintzatzeko hizkera, saihasu behar dugu lanean hastera, belaxe emango zaio berari tankera, horrela izango da benetan euskera.

- Euskaraz pentsatzen ohitzen dira ikasleak. Hain zuzen ere, hizkuntza menderatzea, batipat, hizkuntza horretan pentsatzean baitatza.

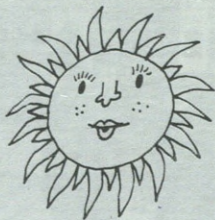
Denen artean atseginez hartzen duten ariketa da hau: ez dira behintzat aspertzen; aitzitik, iraupena damaie.

Esate baterako, lehengo astean azken puntu hauek eman zitzaizkien: HIZKERA, HASTERA, TANKERA, EUSKERA, bertso bat asma zezaten. Ondoren bertso batzuk ipiniko ditugu irakurleak kanta dituzan.

Bertsoak irakurri ondoren konturatuak zarete, badela zer zuzendurik horixe da, bada, gure lana. Beraz, batak bestearena zuzentzen du irakaslearen laguntzaz. Eta, azkenik, bere doinu eta guzti bakoitzak kantatu egiten du denen aurrean. Batzueri bertso zaletasuna sortu zaenez, ziur gaude, hurrengo bertsoari jaijaldira joango direla.

USURBILTZAINDIAK

Olentzero, Errege, festa, oporketak. Zer poza haundia, batez ere haurrentzat. Ez dute ikastolara ez eskolara joan beharrik bi asteren buruan. Haizea lasai har dezakete. Gozokiak jan eta batez ere... batez ere jostailu eta opariak hartu eta haiekin ongi gozatu. Zer zorion!

AZTERKETA TTPI BAT

Lehengo urtean azterketa ttipi bat egin genuen Gipuzkoako herriska batean. Azterketa hau Olentzero eta Errege jostailuei buruz egin zen. Jostailuen kalitateari, batipat, begiratu zitzaion.

Ikastolako bi haur talde hartu ziren azterketa hori burutzeko. Eskolaurreko 5-6 urteko eta 7-8 urteko neska mutikok.

Guztiei galdetu zitzaion, ea zer opari izan zituzten Olentzero Errege jaietan. Marrazkiz eta idatziz informazio zehatza bildu zen. Bi taldeetan antzeko ondoriok jaso ziren.

Neskei	Mutilei
- panpinak	- egazkinak
- panpin jantiza	- autoa
- ontzitzoa	- motora
- plantxatxoa	- jostailu dirijituak
- soka	- buruhausteak
- josteko otarra	- baloia
- margoak	- pelota
	- margoak

Garbi ikusi zen, opari desberdinak egiten direla neska eta mutikoei. Neskei etxeko lanetara bultzatuko diren tresnak eskaintzen zaizkie. Nanci eta bere soinekotxo zoragarriak, barra-barra erosten dira eta soineko hauek kolekzionatzeari ekiten da. Honela, denen gainetik, ama izaten ttipi-ttipitandik haurra hezi ohi da. Beraz ama eta etxeko izan behar dutela muinetaraino sartzen zaie.

Mutilei, berriz, kirol giroko gauza asko eskaintzen zaizkie. Indarrez desarroila daitezen. Gogorak izan daitezen. Jokatzun eta irabazten ikas dezaten.

Buruahauste eta joku bitxia franko ere bai, buruz aska daitezen. Seme tontorik atera ez dadin. Seme hauek gero familieren habe izan behar baitute.

Harritzen gaituena zera da: Mutilak naturallez indartsuak kontsideraturik, gizartea hainbeste nolaz kezkatzen den mutilen desarroilo fisikoaz, aldiz, neskak sinpleak izanik, bere hortan nolaz abandonatzen diren.

GURASOAK ETA HAURRA

Beraz argi dago opari eta jostailuen aukeraketan gurasoak ez direla gehiegi preokupatzen jostailuen kalitatez. Hau esatean, ulertu behar da: haurren desarroilo osorako mesedegarri izango diren jolasgailuak adinari eta ofizioei begira aukeratuak izan behar direla.

Nun nahi entzuten da esaldi molde hau: "hau gure Xabiartxori gustatuko zaio"... "Honekin, pozik jarriko da gure mutila j..."

Jostailuez berriro

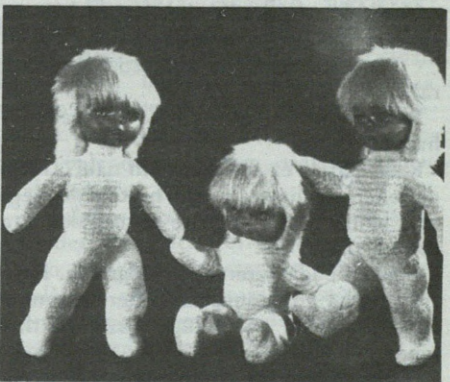
Haurren poza bilatzeari zuzena derizkiot. Bainan ttipitandik Xabiartxoren... gure mutilaren gustoak konkretatzen ari dira. Gurasoak Xabiartxoren. gustoei zer ikusi handia dute Baita haurraren har emanetan dagoen gizarte konkretora ere.

Xabiartxok panpina eskatuz gero, inortxok ez lioke Xabiartxori lehen aipaturiko poz hori emanen. Ezta Mari Karmenartxori baloia nahi izanez gero ere.

Haurra oso ttipitandik konturatzen da neska ala mutila den. Ama eta aita ere horitu egunero... eta noiz nahi bearekin. Horrela, poliki-poliki neska bada ama bezalakoa izatera bultzako zaio, eta mutila bada, berriz, aitaren antzeko izatera.

AMA ETA HAURRAK

Gaurko ama asko ama izateaz soilik ez zaudete pozik. "Guk zer pintatzen dugu

ba?... "Etxe zuloatik ezer enteratzen ahal gara bada?... "Egunkaria (senarrak aukeratu eta eresia) irakurtzeko ere astirik ez dut eta..."

"Gu ezer jakin gabe ezkondu ginen. Niri lotsa ematen dit, ume mukizu hauek eskatzen dituzten argitasunak ematea".

"Ez nuke nahi nire bizimodua nire alabatentzat".

Erraza da, guzti hau, mihiz esatea. Bainan egitez, gurasoen antz-antzeko haurrak egiten ari gara. Gure balore zaharrak, hausti gabe irauten dutenez. Balore zahar hauek guk biziaz, haurraren bizitzera doaz. Garbi esan ohi zaio:

"Zu neska zara eta...Zu mutila zara eta... hori". Bakoitzari bere errezeta pasatzen zaio. Nolako izan behar duenaren formula. Zuzena den ala ez den, pentsatu gabe. Hau bakoitzak dituen gusto eta joerak, kontutan hartu gabe. Gainetik salto egin, zapaldu eta aurrera.

IRAKASLE ETA HAURRAK

Hezketa alorrean gurasoek dute zatirik

garrantzitsuenak, baina irakasleak ere zer egin handia duenez, zerbait aztertu nahi genuke. Ez dugu pentsatzen ikastetxe eta ikastoletan neska mutikoak berdin hezten direnik. Ez dugu uste garbi dagoen arazoa denik. Ikastolak aurrelari izan dira zenbait arazoren aurrean sorrera-sorreratik. Adibidez: Koedukazio lehen urratsak emanak ditu eta bide polita egin ere bai. Guztiz garrantzitsua delarik ere, ez da aski. Ikastoletako irakasleen artean oso gutxi hitzegiten da seksu bereizketa historiko eta kultural horren aztertze eta apurteaz.

Garbi dago ar-emeak biologi aldetik desberdinak garela, baina gaurko desberdintasunak ezin esplika daitezke bereizkuntza biologikoak bakarrik. Hau edonork onartu beharra dauka. Aztertu behar dena zera da: Biologi bereizkuntzak zein diren, eta zein kultural historikoak, gizarretik guztiz marjinalizatu dituenak. Kaltegarri direnez, guraso, irakasle eta hezketa alorrean ari den edonork bortizki baztertu behar ditu.

Eta, baztertu, analisi zehatzen bidez. Hau guztiz egin gabe dagoela adierazteko, zenbait irakasleren jokabidea aipatuko dut.

“Eup! Mutil guztiak frontoira,... futbolaria!... Zu! tira... ez hemen gelditu, harantz joaz mutilekin...!”

Mutikok... begirada oker, triste bat zuzentzen dio eta kolunpiatzera doa.

“Zu, Xabier,... ez ahal joaz futbolaria?”

Burumakur... marmarka... gordeketa hasi da.

Kasu batek ez du ezer esan nahi. Gerta daiteke errealitatea guztiz beste aldera egotea, baina ez dugu uste kasu bakar eta soilak denik.

Goazen bada aztertzeraz, aldatzeraz. Hurrei, neska edo mutil izan, bereizkuntzarik egin gabe, posibilitate guzti guztiak eman behar zaizkie.

Eskuan diren bitarteko guztiak haurrengan jarri eta, beroiek ikas dezatela aukera egiten. Bai mutil, bai neska, ahal den austerena izatera bultza, kapazitate guztiak landu. Mugaketa kultural eta historikoen azterketa egin ondoren, jokabide zuzen bat hurrei buruz antolatuz guraso, ama eta irakasleak. Bota ditzagun akatsak eta arazo berrien aurrean esnatzea susper dezagun.●

I. LAZKANO

FEMINISTA JIPOITUAK DONOSTIAN

“Gipuzkoako Emakumearen Askatasunerako Elkarte”k hilaren 16an batzarre bat egiteko baimena eskaturik du. Aurrekoa abenduaren 19an egin nahi izan zuten, baina larunbatean jaso zuten Gobernadorearen debekua; halaz ere, bildu zen emakumerik —400 inguru— eta baita manifestatzeari ekin ere. Jakina denez, ondo egurtuak izan ziren.

Legaltatearen atzetik

Hilaren 19ko batzarre herri bakoitzean zer egin zen ikusteko, “planing”eko taldearen lana aztertze, e.a. zen. Hurrengo astean, hilaren 23an, aurkeztu ziren Gobernu Zibilean Elkarte legalizatzeako paperak. “Legalitatea errazago lan egiteko bidea besterik ez dugu”. Bitartean Komixio Eragile bat aukeratu da, 15 emakumek osatua; Elkarte hedaturik dagoen herrietako ordezkari dira; herriok, Donostiaz at, Andoain, Arrasate, Beasain, Bergara, Eibar, Errenteria, Hernani, Oinarti, Ordizi eta Urretxu-Zumarraga dira. Elkarteak 400en bat afiliatu laster izango dituela diote Komixio Eragileek. Azkenaldi honetan 250 inguru aritu dira biltzen Gipuzkoa mailan.

Lehenengo bilerak apirila-maiatzaren hasi ziren; 50en bat ziren orduan; gehiago behar puntu batzu diskutitzeko eta taldea handituz joan zen; maiatzaren eginiko bilera batean 300en bat ziren; hurrengo hilean 500en bat bildu ziren eta elkarte legala egitea erabaki. Bide hortan, estatutoak egiteko talde bat osatu zen; beste bat familiaren “planing”a ikasteko. 47 bilera egin dira irailetik aurrera; igandekoak 48garrena izan behar zuen.

Elkarte irekia

Gobernu Zibilean aurkezturiko estatutoetan dioenez, Elkartearen helburuak emakumeen arazoak aztertzea, hoiei buruz kanpainak egitea, e.a. dira. Programan lege, lan, familia, sexualitate eta abarretako eskakizunak egiten dira. Oraindik ez dago oso erabakita zein lan molde erabili-

do dituen Elkarteak.

Elkarte irekia dago emakume guztiei; alderdi eta talde politikoetatik autonomo da, nahiz eta barruan talde politikoetako emakumeak izan. Zentzu honetan, bilaren batean militantzi bikoitzari buruz hitzegin zela zioten, eta botaziorik ez egin arren, bazirudiela gahienak horren alde zeudela.

Legeak dioenez 21 urtetik gorako emakumeak bakarrik izan daitezke Elkartearen partaide; beraz, lan honetan ihardun nahi duten gazteagoentzat talde bat osatu da.

Beste talde feministekin Elkarteak zer harreman dituen galdetu zitzaion. Aurten eginiko “Jornades de la Dona Catalana”n izan omen zuten harremanik hango taldeekin, baina ez Elkarte bezala, artean ez bait zegoen osaturik. Euskal Herrian dagoen beste elkarte feministaz berri, “Asociación Democrática de la Mujer del País Vasco” zera zioten, hor dagoen Gipuzkoako jendea haseran beste talde honetan zebilela eta gero, batbatean osatu zutela aipaturiko Asoziazioa. Dena dela, baten iritziz behintzat ekintzarako batu egin beharko lirarteke dauden eta izan daitezkeen emakumeen taldeak.

Abenduaren 19an bilera debekatua eta jipoitua izan bazen ere Elkarte, aurrera jarraitzeko asmotan da. Urtarrilaren 16ko beste bilera bat egiteko baimena eskatzen dira. Ea suete hobeagorik izaten duten.●

Kiroletan ere "EUSKAL" sena eta usaina nabari "EUSKAL HERRIKO MENDIZALEEN ELKARGOA"

Mendiaz hitzegitea ez da zaila, baina behetik gorantz igotzean, mendiak eskatzen duen sakrifizioa bai, ordea. Hau da, mendia bere barnean senti eta eramatea. Azken finean, natura maitatzea.

Oraingo honetan, zenbait argitasunen eske eta zerbaiten jakin minenez, azpeitiar mendizale batengana jo dugu. Hontarako, pozik eta gogotsu prestatu zaigu goian aipaturiko ELKARGO horretako Zabal-kunde Arduraduna den Joxe Maria Azpiazu gaztea. Goazen ba, hari-ra.

— Joxe Mari irakurleak jakin dezaten, nor haugu ?

— Mendiaren beharrez aurkitzen den, mendia barnean daraman eta mendian hazi den 22 urteko azpeitiar gaztea nauk. Urtarrilean, elgoibarren eginiko Batzarrean, hauteskunde bidez, Prentsa eta Zabal-kundearen arduradun aukeratua.

— Lehen erabat nahasturik ez banago berderen, "Federación Vasco-Navarra de Montañismo" zian izena ustez

— Bai.

— Orain beste izen batez ageri duk. Hori buruz, esaiguk zerbait.

— Orain, "Euskal Herriko Mendizaleen Elkargoa" bezala ageri duk. Hau guztia, aurten Gernikan, urriaren 24ean hain zuzen, eginiko Batzar Nagusiaren ondorioa duk. Hego Euskal Herriko probintzietako lehendakari guztiek harturiko erabakia.

— Erabaki honen arrazoin nagusia, zein duk ?

— Ba, Nafarroa ere Euskal Herria denez gero, Federación Vasco-Navarrak egun, zentzurik eta zer esanik ez duela. Gainera, nafarrek beraiek eginiko eskaria dela hau. Baina, ez eskari honengatik bakarrik, gaur egun, herriko egoera eta herriaren eskakizunak ikusirik, gu mendizaleok ere, egoera horren ispilu izan eta egoera hori nolabait isladatu edo erreplejatu egin behar dugulako baizik.

— Izena Euskaraz, zergatik ?

— Lehenik, euskaldunak garelako. Geure hizkuntza, gai guztietarako baliagarri dela eta hala bihurtu behar dugulako. Nahiz eta "asunto ofizialeterako" bi hizkuntzetan egin, menbrete e.a. behintzat euskaraz izanen dituk.

— Izenez aldatzeko, zein izan duk edo dituk oztoporik handien edo nagusienak ?

— Nik, bereziki bi aipatuko nizkiake. Tradizioz datorrena bata eta burokrazizkoa bestea.

Tradiziozkoa, Federación Vasco Navarra bezala, 40 urte luze hauetan, izan duen jendearekiko eragina. Traba politikozatitzaila duk hori, noski.

Burokrazizkoa, ba, inori ezer esateke, geuk harturiko erabakia izan baita. Honek ekar diezaguken ondorioa... Izen-Estatutoak aldatu beharko dizkiagu. Nahiz eta oraino ofizialki ez izan onartuak, geure lan guztiak izen honekin atereaz, eta eginaz, aurrera joanen garelako uste diagu. Hontan bederen, ahaleginuko gaituk.

— Izenez bakarrik aldatu ahal duzue, hala beste zerbait ere bai ?

— Izena, definizio, motor bezala agertzen zaiguna duk. Zeren izena alda eta barruz ez aldatzearekin ez diagu deusik egingen. Izen hau, bere barrua ere aldatu nahi delako eman zaiok.

— Zer aldatzen duk ?

— Gernikan, urriaren 24ean, harturiko erabakiei jarraituz:

Madrialeko nolabaiteko independentzia lortzearen) tarjeta osagarri bat, Honek Euskal Herri (Iparra barne) guztirako balio izanen dik, Euskararen onartzea (eta noski, erabiltzea), Refugio arazoei aterabide edo irtenbide (ugalduz eta hobetuz) jatorra ematea, eta abar. Baita, Euskaldunok dugun, "Muro de Berlin" hori (Pirineoak) nolabait kentzea ere.

— Euskal Herriko Mendizaleen Elkargo bezala, zer asmo dituzue ?

— Lehen zerbait erantzunik zegok, nik uste behintzat. Baina, hala ere, hau izanen huke, asmorik nagusia: eraerrikuntza eta aldatzea. Ez lehengo tradizioarekin hautsiz, gaurkotuz baizik.

Barne egiturak aldatu. Espedizio handiei (hauei ere bai) baino herri ekin-tzei garrantzia handiagoa ematea, (laguntzak, Eskola Nazionala, materiala, e.a. Ahalik eta elkarte gehien bildu eta nolabaiteko EUSKAL kutsuz, Herri kutsu bat eman.

Mendiaren zentzu hertua zabaldu, hau duk, ez mendia igo eta jaitsi bakarrik inguru guztia, natura guztia maitatzen irakasten saia. Abeastasun eta gaurko gizarte honen aurkako espresio eta reakzio bezala. BELAGOAKO natura deuseztatze doan plan horren aurka burruka gogorra egin eta aurrera eramane.

Mundu guztiaren aurrean, EUSKAL-

DUN bezala agertu.

— Elkargo honetan, euskarak, sarrerarik ba ahal dik ?

— Sarrera haundia izanen dik. Baina hala eta guztiz ere, kolpetik dena euskaraz egitea ezina zaigula pentsatzen diagu. Adibidez, lehenengo lana Pirenaica aldizkari bietara egitea duk. Honela euskara pixkana-pixkana zabalduz joanen duk. Baita, ELKARGO hontatik irteten diren paper guztiak ere.

— Zerbait esan nahi ahal diek irakurleei ?

— Bi gauza eskatuko nizkiek: laguntza morala eta bestelako laguntza guztia. Hemendik izanen ditugun arazoak konpontzen lagunduko digun laguntza morala eta kuotak ordainduz emango ligukeen laguntza ekonomikoa. Denen beharra bait dugu. Honen ordaina izanen duela agintzen zieat.

Kolaborazioa ere eskatuko niekek. Adibidez, Pirenaica aldizkariarekiko. Kasimiro Bengoetxeari sarri entzun diodan bezala, nik ere hau errepikatzen diat: "exijentziarik zer egonik ez dagoela, kolaboratzen ez den bitartean".

Baita elkarrizketarako prest gaudela ere. Norbaitek, zerbait badu, etor dadila guregana. Lasai eta astiro hitzeginen dugu. Hor Bizkaian zehar hala-nolako talde batzuek gure aurka irtenak dira (eta azken finean Euskal Herriaren aurka...) eta horiekin ere elkar hizkerarako prest gaudela esan nahi dut. Nahiz eta horien asmoak ez hain euskaldunak izan. "Vizcainismoa" orain ere ?

Eta, hemendik aurrea "Muga" hori, guretzat ez dela muga izanen.

Mila esker, Joxe Mari.

Tamalgarria litzateke izenaren aldaketa hutsean bakarrik gelditzea, baina, hala ere, urrats handia eman dela esan beharra dago. Euskal Herriak, beste gauzetan bezala, bakarrik ibili eta elkarte bat sortzeko adina indar baduela pentsatzen dugu. Horregatik bada, ELKARGO honek emaniko urrats eta harturiko bide berri horri, tinko eta gogotsu jarrai dakiola eskatzen diogu.

AURRERA, EUSKAL MENDIZALEOK!!

TXITXAN

SAKANA

Joxe Ramon Anda Goikoetxea

eta bere eskultura lana

"Hitzez edo mintzairaz, eskultura edo pinturaz, ikuspegi edo esplikazio bat ematea aski zaila dela derizkiot. Hala ere, hitz gutxi bada ere, ahaleginduko naiz argibide bat ematen, zenbait puntu beltz, erabat ez bada ere, argixeago ikus dezazuten..."

Nere lan guztia aztertzen hasten bazarete, ikusiko duzue, azken aldera, eskultura edo lan guztiak idea nagusi herrikoi baten inguruan dabilatzala, batzutan hau garbi ikusten da, beste batzuetan badirudi ikusleari zerbait esan nahi diotela, honen bere barruko izateari askatasun oso bat utziaz, egitura edo eskulturak bere gisara erabili ditzan"

Horrela mintzatzen zitzagun, orain bi hilabete Iruinean egin zuen erakusketan, gure lagun ospetsu Joxe Ramon Anda Goikoetxea.

Jaiotzez, bakaikoarra dugu, eta bere haurtzaro guztia zerra, zinzela eta arotz baten tresna tartean hezi zen, Bellas Artes de San Fernando, Madrilgo ikastetxera ikasketak egitera, joan zen arte.

1974ean, Beca de Roma lortu zuen, eta sei hilabete bertan igaro ondoren, itzuli beharra izan zuen, hango seriotasun eza ikusita.

Geroztik, berea lanen erakusketak,

1975an Etxarri Aranazgo Euskal Astean, Donostiako Museo San Telmon, Iruinean, Beasaingo liburu eta disko azokan, Zumarragako Euskal Astean, eta azkenik, Iruinean egin ditu, azken hontan inun bezalako harrera egin zitzaizlarik.

Joxe Ramon, hire ikastaldiak Madrida egitera zergatik joan hntzen?

- Arte eskolarik ez zegoen Euskalerrian, egun Unibertsitateak ez dagoen bezala. Horregaitik horrelako lanetan sakondu nahi badugu, gure herritik irten beharra izaten diagu euskaldunok.

- Hau horrela delarik, Euskal Herriak duen arte bereizi hori galtzeko arriskua ez al zegok?

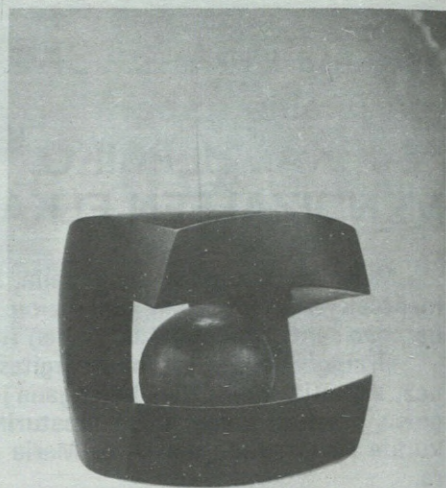
- Nik uste, lehenik ezin esan dezakegula hasiera batetan behintzat, Arteak, nun nungoa berezia denik. Hala ere, esanen diat, nortasun handiko lan herrikoia badirela, hain zuzen, baserritar eta bestek normalki egiten dituzten hainbat lan herrikoia: hoiek izango dituzke herri nortasuna adierazten duten lanak. Baina gero, Arte hori lantzen denean, denontzako, oinarri batzuk dizkik. Geroago, norberak bere herrian, herri hortan bizi, herri horren nahi, sendimendu eta izateaz jabetu joan behar dik, hoiek guztiak bere lanetan nolabait azaltzeko.

- Euskal Herria, herri bezala, zeuok egindako lan hoietan ere ikus ote zitekek?

- Bai. Ikusi besterik ez duk, nola hemengo Arte guztiak, zer bereizitasun, zer euskal kutsua duen, bai pintura, eskulturan, nola bestetan.

- Horrela bada, euskal artea konprenigarri ote Euskal herritik kanpora?

- Arte lan batek gizakiguztientzat konprenigarri den base edo oinarri batzuk dizkik. Gero, bere nortasuna nolabait

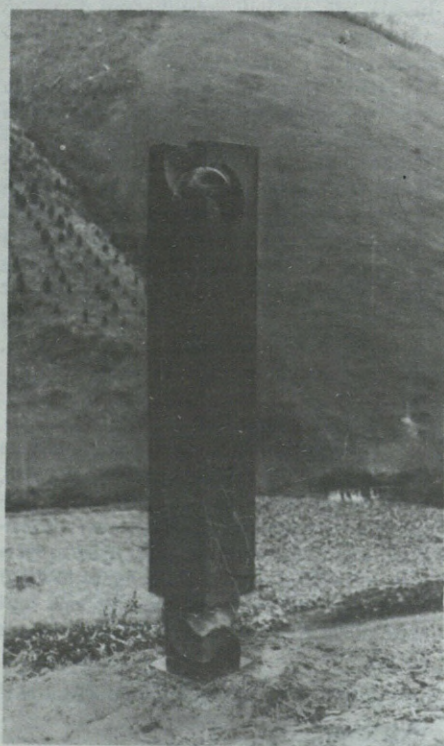

ezartzen zioke egiten ari den lanari.

- Arte eskola sortzeko, aldi batean entzun genituen zurrumurru haiek, zertan dira?

- Euskal Herrian, talde bat sortzeko asmoa bada. Hala ere, horrelako eskola bat eskual Unibertsitatearen adarra izan behar huke, biak batera joanaz. Lehenik azterketa lanan lekua izan beharko lukeela, usce diat nik. Honelako eskola batek gaz-

• • •

errege - eguna bertso - egun ONDARRABIAN

teriarri orain ez ditugun posibilitadeak, heziketa, eta abar, erraztu behar lizkioke.

- Egun ez al duzue laguntzarik?

- Laguntza badugu, eta izateko posibilitatea denok izan dezakegu, baina, arte lanetan gabiltzanok, taldea nahi eta behar diagu eta ez gizon soil bat. Talde hori guztiok osotu behar genioke.

- Pasa gaitezen hire lan pertsonala aztertzeraz. Sakanan, Nafarroan atsegin zaizkiguk hik egindako gure herriaren sinbolo hoiek. Hala ere, hiri ez zaizkik hoiek atsegin, komertzialegiak ikusten dituk eta.

- Horrelako lanak, atsegin zaizkidak neri ere, duten esan nahiagatik; orain, arte lan bezala nik ez ziet balio handirik ematen; arte lan batetan gogoan izan behar baititugu, egilearen irudimena, herri baten edo arazo batzuk nolabait errepresentatzeko. Hor zegok hain zuzen, lan sakona: bestelazkoak, hik esan ditunak, azken batean kopia batzuk besterik ez dituk, eta askotan hoietaz baliatzen gaituk bizitzeko, beharrezko bai diagu horrelako lanak egitea, jan eta bizi nahi badugu.

- Esan nahi duk, Arte lanak ez direla komertzialak, hau da, horrelako lanaz ezin bizi daitezela egun?

- Gure lana zaila egiten zaio herriari, ez bere eruz, hain zuzen, baizik herria bizi den Gizarte-sistemak, hori ulertzeko posibilitaderik eman ez diolako. Hala ere, esan behar diat, Iruinetik oso pozik etorri nintzela, espero ez nuen bezalako interesez handiz zebilela jendea ikusi bait nuen.

- Iruineko erakustetan ikusi genian ikusleak ez zirela ikusle bakarrik; hemen eta han ezpozioan zeuden lanak ikutu eta beste batzuek baliatuz zebilen jendea, era batera eta bestera, postura desberdinak sortuaz.

- Hasieran nioen, herriak gure lanak ulertzeko, erabili egin behar dituela nork bere erara, Artea ez baita hila. Horregatik, erabiltzea honek anitz burutazio sortu behar dizkio ikusleari. Horrela begiratu, hezketa lana dela pentsatzen diat.

Gaztea da, eta nahiz gudaritza dela eta alde egin

Gaztea da, eta nahiz gudaritza dela eta alde egin beharrean izan, ziur gaude bizi duen lan hau aurrera eramanen duela.

URGAIN

Aurtengo Errege egunak ez zuen bero usai haundirik. Eguraldi hotza etaristea zen.

Baina Ondarrabia aldera bertso haizean bildu zirenek bota zituzten hotzak. Ondarrabitarrek bazekiten nun bilatu leku goxoa eguerdiarte pasatzeko. Bertsolaritara joan ziren eta han kendu zituzten eskutako eta bihotzeko hotzak.

Izena ere halakoxea eman zioten. Nahizta jaialdia aspalditik pentsatua eduki, hil berria dugun Xalbador zenaren gogoangarritan ospatzen zela jakinerazi zuten eta jende asko bildu zen. Mila bat lagun sartu zen arrantzaleen "merkatu" bezalako aterpe hartan.

Bertsolariek zernahi gai izan zuten jendea berotu eta gozatu ahal izateko. Gai jartzaileak ez zuen ahanzi, Ondarrabia mundu osoan, lehenez gain, ohoretsu egin duen Zabala zenaren izenik. Ez zituen ahanzi, aurtengo Eguberriak beren etxetik kanpora pasa behar izan zituzten euskal-semeak. Yeu izeneko ugarteak daukagun senideentzat izan zen agurra. Orain begien bistan ikusten dugun ikurriña ikusi gabe joanak ditugun abertzaleak ere aipatu ziren. Espetxetara ere bidali ziren albisteak Errege egunean Ondarrabiatik.

Baina ez zen hori bakarrik izan jaialdia. Negar ez ezik irri ere egin ahal izan zuen jendeak. Elkarri erregenetako erregaliak egiten ibili ziren Lazkai-txikik eta Mitxelena gauza bitxiak esan zituzten. Galtzak zikinduta ibili omen zela bezperan eta jakin genuen zergatik Lazkanoren ahotik. Aukera izan zuten bertsolariek kantatzeko eta gozatu zuten Ondarrabiako eta handik kanpoko jendea.

"Axi-taldeak" antolatua zen jaialdia. Ugari dabil nunbait pizti hori Ondarrabi aldean eta talde bat dago hoiei gogor egiteko. Bestaldeko euskaldunak ere lagun izaten dituzte lan hortan. Ai euskaldun guziok horrela elkartuko bagina axeri klase guziak garbitzeko gure herritik!

Izena bakarrik ez zioten eman Xalbador zenarena jaialdiari. Egun hortan ez zioten alargunari ezer eman; baina bertsolariek Arozamena zenari eta bieri egitekoa dien omenaldian entregatzekotan gelditu ziren oroigarri polit bat. Hori hitzman zuten ondarrabitarrek. Beraz ez zen izena bakarrik.

Gustora gelditu ziren antolatzaileak eta gerorako asmo haunditan dira. Lehengoa baino urte hobe izan dezatela berria eta beren asmoak egia gerta daitezela.

Irrazionaltasunaren apologia edo gaurhuts

1976eko abuztuan, Mugalde argitaldariai liburu arras interesgarri bat atera zuen, berritsua, bai aurkezpen aldetik bai adierazpenaren aldetik.

Liburu objektua bere aurkezpen/adierazle aldetik eta adierazi aldetik arte lan bat dela deritxo. Euskadin, beste arlo askotan bezala Oteiza da hastapenak jartzen dituen... Quosque Tandem!. Gero Arzeren (Harzabal) olerki luburuak: Izturitzetik Tolosan Barru..., Sasi guzien azpitik... e.a. Mugalde argitaraturiko liburu hau, tradizio artistiko honi jarraitzen zaio. "El País" madrildar egunkari bere ere, mintzatu da liburuaz. GAURHUTS izenorde batek zinatzen du, ez dakigu nor gordetzeko; Gaur 1964ean Oteizak sortutako ederti talde bati deitu zitzaion, Huts bere teoriari dagokio. Guk, hemen, sakontzeko astirik eta lekuri ez dago, eta informazioaz batera irakurri ez duenarentzat aurre-eritzi, (hobe ez) eta irakurri duenarentzat kontraeritzi daitekeen eta ezker abertzalearen debate etangabeen kokatzen dugun gain-begirada kritiko bat emanen diogu liburuari.

SOBRE NACIONALISMO REVOLUCIONARIO, SOCIALISMO ABERTZALE Y MARXISMO NACIONAL VASCO liburu baitan erlazionatzen/elkar osatzen diren bi liburu daude batean, gure ustez, bi egilerenak ere daitezkeenak.

1.- Liburu estetiko subjektibo bat. Hainbat zatitan; a) Un Metalúrgico haciendo teoría, b) Del Discurso de la subsistencia; c) En Euskadi cada militante es una organización Alde estetiko honek, beste alde politiko indartzen bide du.

Lan honen adierazia J. Oteizak orain 13 urte baino lehenago biribildutako teori metafisikoetan oinarritzen da. Teori hauk HUTS hitzaren adierazi semantiko komunikatiboan oinarritzen dira. Teoria aski eztabaidagarriak eta zientifikoki frogatu ezinak. Oteizak zioenez, historiaurrean Euskal Herria osotasun forma batetara ailegatu zen, mentalki eta sozialki bizitzaren zentzu tragikoa eta gizakitasunetik atko trazendentziaren ideiak baztertu zirelarik. Kontradikzio oro (erligio/erru, absolutoa/erlatiboa, gizaki/gizartea, e.a.) erabaki zituen prozesu bat gertatu omen zen, sozial harreman berri/oso bat ezartzeko gai den oztoporik gabeko herritar komunikabide baten gailurra jo zuena. Erlijio material taiuko zerbait da, existentzialismoaren ezer ezarekin (hutsarekin) erlazio duena, bere antipodetan dagoen arren: ez baita pertsonalismo, pentsamendu, espazio... aldaketa eta denbora

baizik. Orain, osotasun hura galdu baiken (bertsolaritza relakia delarik) ondorio politikoak dituen estetika bat lantzen omen dugu, nazional estilozkoa.

Un metalúrgico haciendo teoría atala kantu poetiko eder bat da. Azken urteotan bizi izan ditugun kontradikzioen azalpena da, azken erabakia, kontradikzio hoik gaixo/ero batek bezala bizi izan behar ditugula dioelarik.

El discurso de la subsistencia sailean, gure eguneroko egoeren aurka jotzen du, hil ala bizitzekoa dela, heriotzetik (estinsio kolektibotik) urrats batera gaudelarik: estinsioaren aurka borrokatzeko azken belaunaldia gara. Herriak benetako politikak behar ditu. Arrisku handia den kontzientzia txar bat ere sortzen ari da.

En Euskadi cada militante es una organización atalak militantzia diziplinatu, baina guztiek egindako batera deitzen du.

Lehen liburu hau, arte lan, poema liriko eta irrazional eder bat da, sentimentu bortitz baten joeraz eta sakonki sortua eta Oteizaren teorian arras sustraitua. Bigarren liburuarekin zer ikusi/antz handia du...

2.- Liburu politiko (objektibo ?) bat. Lau ataletan: a) Sobre nacionalismo revolucionario, b) Sobre socialismo abertzale, c) Introducción al partido político eta d) Apéndices.

Liburua, presaka egina edo, ETA pm VII Asanbladaren debatan situatzen da, ezker abertzalearen alderdiaren eraketa debatan.

Lehen atalean, ETA eta linea politiko-militarraren apologia egiten du, bere karakterizantea eta estilo nazionala adieraziz. Azken konzeptu berri erdi ditu, nolabait ondoriak ere determinatzen bait dituzte, eta euskal arazoa genuinoa delako extinción, renacimiento y reconstrucción nacional, marxismo nacional e.a.

Euskal egoera honela definitzen du: "Euskadi es una Sociedad Histórica Nacional en FASE DE EXTINCIÓN, pero que reúne todos los elementos constitutivos de una sociedad nacional" (26 orr.) ez da kolonia bat. Nazional arazoan, sistema sozial autonomo baten eraketa eta soberania dira oinarriko konzeptoak. Euskal gizartearen karaktere genuinoa "todo en nuestro país es revolucionario, solo porque es genuino" (137 orr.) azpimarkatzen du. Eta "lo nacional vasco, como producto socio-político anterior a la historia de las clases" (106 orr.).

Une honetako zereginik garrantzitsu/determinantea ezker abertzalearen politik eraketa finkatzea dela dio. Ezin daitezke

NATUR ZIENTZIETAKO HIZTEGIA ARANTZADIK EMANA

linea arrotzak aplika, genuinoa baizik. Euskal marxismo nazional eta Euskal Iraultza Sozialista Nazionalaren gorputz teoriko orokorra formulatu behar da, ezker abertzalearen joeren batasunaz, alderdi berri dirigente bat lortzeko. **Euskal estimoa**, marxismoa eta nazional dialektika izango dela dio, sozialista eta komunisten batasuneko alderdi abertzale sozialista dirigentean, euskal prozesu genuinoan. Gaur, euskal borroka klase borroka da. Alderdia beraz, abangoardiako alderdi marxista nazionala izango da, (masa organismoak ere izango dituelarik era zabala-gatean), legala ere izango da.

Genuinotasun idealismoak hankaz gora ezartzen du azterketa. Azken aldeko errealtatearen analisi desfasatua alde batera utzita, kooperatibismoaz eta interklasismoazko gaiak ere utzita, ideia zeharo idealistak ditu: sozialista eta komunisten batasunaren justifikazioa; sozialismo abertzalearen berezko karakter dirigentea; nazioaren konzeptzio esenzialista e.a. Itzelezko astakeraia baten argi agertzen da kasu konkretu batetan: Euskadin ezker abertzalea maioritario dela, erabat, espainiar ezker minoritario, barne-krisidun eta histerikoaren ondoan (23 orr.) Hauk idealismoaren gailurrak dira. Genuinotasuna da oinarria Gaurhuts baitan. Azterketa lar irrazionala dela uste dugu. Marxista ote den galdetzen dugu. Ez da ez zientifiko ez arrazionala, eta ezker abertzaleak, une honetan batez ere kontuz aritu behar du irrazionaltasunarekin.

Bukatzeo. Itxuraz dotorea, grafikoki ederra, pospoluen joku fotografikoak batez ere, eta edizio bera. Kontenido aldetik, irrazionala, imaginatiboa eta sentimental da. Gaurhuts-en adieraziarekin ados dagoena, areago legoke entrega emozional joera batez analisi arrazional batez baino.

JOSEBA BASARTE

Natur Zientzietako Hiztegi hau euskararentzat da irabazi ikaragarria, Euskal Herri osoarentzat, eta ez Natur Zientzietako ikasle eta irakasleentzat bakarrik.

Euskararen aldetik -eskua du, gero, Fernando Mendizabalek gauzaotarako- ikasleentzat eta espezialistentzat izan daitekeenaz aparte, Natur Zientzietatik denok behar izaten dugunaz aparte orobat, Hiztegiak esperientzia guziz interesgarri dakizkigu, beste eremuetan ere arrunt balio dutenak: Agirrebaltzategiren hitzaurre mamitsu eta metodiko garbi batetan argitzen dira. Irudipen hutsetan ibili gabe, esperientzia baten gainean estudio genitzake orain problemaok. Sistematikoki joan gintezke, kritikak, sujerentziak, eginez. Atzizkiak aprobetxatzen, adibidez, pila bat ikas daiteke liburu honetan. Zientzietan beharrezko frasekera ere finkatu da: "Area, liseri-guruin bat da, urdailaren eta duodenoaren artean aurkitzen dena". Edo ta: "Biologian asoziazio izenaz izendatzen da: espezie berdineko nahiz desberdineko lagunen elkartzea edo taldekatzea...". Euskaraz gozoa eta fresko-freskoa, halare, beti.

Gauza nabarmena da, Natur Zientzietan daukagula oker-okarrenik euskara. Hori eskolan ikasten bait da, ez etxean. Eta eskolak, Euskadin, espainol hutsak dira. Suarek Mnistroaren burlak haserratu egiten gaitu. Arrazoi gutiz. Baita Suarezek arrazoi duelako ere, euskaraz fisika nuklearra irakasterik ez dagoela, esaten due-nean. Ez Suarezek nahi lukeen zentzuan, baina hori egia da. Ordea, egia horrek adierazten duen egia guztia, haxe da: berak orain gidatzen duen Estaduak aspaldian holakoxe kondizioetan daukala euskara. Kasualitate haundi batez, Suarezek eta, ohartu ez duten kasualitate batez, maisu espainolek ez dakite Natur Zientziak alemanez edo ingelesez irakasten, eta maisu alemanek eta ingelesek bai. Estaduak horrelaxe prestatzen bait ditu bere maisuak. Euskadin, ordea, ez. Lotsatu behar lukeena Suarez da, ez gu, baina harrotu egiten da hura, eta lotsarazi egin nahi gintuzke gu. Horrela, bi aldiz burlatzen zaigu Estadu hori: lehenengo goseak edukiaz eta jaten ez emanez; eta, gero goseak gaudelako eta ahul gaudelako farre eginez.

Gainera eguneroko hizkuntzatik alden-duena, hizkera espezialena, "eskola hizkuntzarena", horixe da. Mintzaira hori da, gutien-gutien aurkitzen duzuna tabernan, lantokian, periodismoan, politika gaietan, nobeletan, kiroletan, eta egunaren buruan kristauak hitz egiten duen ehundik larogei eta hemeretzi eta piko-tan. Aplikazio eremu guztiz mugatua du bizitzan, hortakoz, alde hortatik. Zeinek aipatzen du, eskolatik kanpora, lamelin-brankiorik? Halere, guzti hori zein inpor-

tante dugun, gure mundu honek, zuzen ala zehar, Natur Zientzia horiexetatik dependitzen duelako, ez dago esan beharrik. Horrexegatik, ordea, espezialistek berek, eta ia inoren laguntzarik gabe, eta hortaxe propio jarrita egin beharrezko lana izan dute. Saiakerak, periodismoak, eta abar, ez zeukaten hemen haiei laguntze-

abar, ez zeukaten hemen haiei laguntzerik. Eta horra: filosofoz eta teologoz eta soziologoz eta politikoz eta historigilez eta beteta gabiltzala, dirudi; baina kalean gutien nabarmetzen diren natur-zientifiko apalak izan ditugu, saiatu dira eta egin, egin dute. Lan egitea eta herri egitea horri esaten bait zaio. Beste dena kaka zaharra da. Berriketak.

Lezio bat eman digu, ederra, Arantzadiko biologari-geologari talde honek. Lotsatu ere egingo ginateke, eman diguten poza haundiegia ez balitz. Zentzua, lehia eta metodoa, erakutsi eta irakatsi dizkigute. Beharbada jarraituko gatzazkie, nor bere sailean. Eta, beharbada, "kulturalista" beti burlatuen atzetik, politikoez ere ikasiko digute, horrelaxe lan egiten. Harri-garria lana. Harrogarria. Pozgarria.

Hau da referendua, referenduinik behar bazen!

Alabaina, holako obrarik ez zen posible izango, elkar lanik gabe; eta lan eta lan aritu izan ez balira aurreko urteotan Arantzadikoak berak, Elhuyarkoak, Uda-ko E. Unibertsitatea, Kintana, Etxebarria, Larrinaga, Peilen, X. Garmendia, itzultzaileak eta testugileak, eta nik dakit zenbait gehiago. Gorazarre horiei guziet. Hiztegi haxe da horien gorazarre hoberena, nik uste. Guztion lanaren fruitu bat da. Hiztegiaren kalitatea ez da airean asmatu den obra batena, lan aski helduarena baino. Jende askoren eta prestaketa lan luzearen emaitza da. Erabateko eta guztizko batasunik ez baldin bada ere oraindik lortu, asko lortu da. Inportanteena baietz, esan-go nuke. Falta diren gauzatxoak, erraz burubida litezke: hitz hasieran r-rik onartu ala denak er-,ar- hasi; objetu ala objektu, etc.

Optimistenez berek nekez itxaro zeza-keten lana daukagu Biologia-Geologia Hiztegiaren. Ikasleek nahiz irakasleek, tresna bikain batez gainera, hor dute meatze bat, Uda-ko E. Unibertsitatean nahiz nekukoan, nahi adina urte eta zilar bilatze-ko.

Baina, oraintxe bertan, begientzat ere plazer bat den hiztegi hori egin izanak soil (ohi duen artista agertu da berriz ere Aduriz, argitalpenaren moldatzailea), euskara eta Euskal Herri osoa eta guztiok ohoratzen gaitu. Esker on eta ohore, herria hain zaldunkia ohoratzen jakin digute-noi.

JOXE AZURMENDI

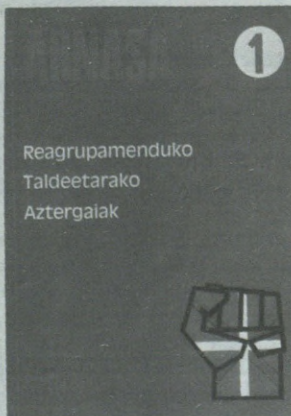
URTARRILA 16-23

LIBURUAK

AMODIOZKO PENAK
BERTSO BERRIETAN

AMODIOZKO PENAK BERTSO BERRIETAN, Antonio Zavalak. Auspoa. 147 orr., 150 pta. Aita Zavalak hitzaurrean dionez, bertsolariak ez dituzte amodioaren pozek, penek bai- zik, bultzatu. Eta liburu hone- tan bada horren frogarik. Ga- rai desberdinetako bertsoak di- ra, egilerik gabe azaltzen dire- nak. Sail bakoitzari buruz ko- mentariotxo bat egiten du Aita Zavalak eta batzuen doi- nuak ere ematen ditu.

Reagrupamenduko
Taldeetarako
Aztergaiak

ARNASA, 1, Reagrupamen- duko Taldeetarako Aztergaiak. **MUGALDE**. 100 orr., 200 pta. Euzkadiren egoeraz, klase al- detik, baita alderdiez eta giro politikoaz eta, azkenik, euskal langileriaren alderdiaz, bere ideologiaz, eraikipenaz eta hainbat puntu taktikoz min- tzatzen da liburu hau.

ALDIZKARIAK

LAN DEYA, 38 orr., 50 pta. ELAren 3. Kongresoaz zen- baki berezia. Bertan Kongre- so horren berri zehatz ematen da: ponentzi enmiendak, inbi- taturiko ordezkariak, saioak, Alfonso Etxeberriak -idazka- ri orokorrak - aurkeztu infor- mea, e.a. Honekin batera, se- parata batean, Kongresoan onarturiko programa eta ekin- tza plana datoz.

DE ETNOGRAFIA VASCA, Juan Garmendia Larrañaga. Col. DOCUMENTO, Caja de Ahorros Provincial de Guipúz- coa. 250 orr.

"El caserio", "Ritos fúne- bres", "Galera del boyero" eta "Las ferrerías" izenburuez saikera bana gai hoiei buruz.

Hoiei dagozkien marrazki eta fotografiak ere azaltzen - ditu liburuak.

ELHUYAR, 8. zenbakia. Atze- raturik bada ere, kaleratu da **ELHUYAR**-en zortzigarren zenbakia; bertan aurki daitez- ke "Metodologia matematiko baten bila", J.M. Goñik; "Zenbakuntza sistema", I. Azkunek; "Ahoz eta euskaraz irakurtzekotan, nola irakurri behar dira algebrakko formu- lak?", Karlos Santamariak; "Eguzki energia gaur eta bi- har", A. Sagarnak, e.a.

VINDICACION FEMINISTA, 7- 1977ko urtarilekoa, 80 pta. Zenbaki honetan iraku- beharrezkoak, "Contracepción todos somos delincuentes", S. Balaguer-ena; "La anticoncep- ción: un medio para la mater- nidad libre", M. Oranich-ena; "Flora Tristán: mujeres del mundo, uníos...!", C. Alcalde- rena, e.a.

DISKOAK

ZAURIETATIK DARIO, Gontzal Mendibil eta Xeberri. I.Z. 425 pta.

"Gogoa nun dugu", "Kai- lean zehar" -oso hitz berei- ziak dituen- horrenbeste za- baldi den "Bagare" eta beste bost kantek osatzen dute L.P. hau.

GORKA KNORR. KARDAN-
TXA-MOVIEPLAY. L.P.400
pta.

Mikel Arregi, B. Gandiaga eta Gorka Trintxerperen poe- si bana, bere letra batzuk, Luis Llach-en "La estaca" (euska- raz "Agure zaharra", Xabier Leteren itzulpenez) eta Ara- bako herri kanta dakartzi Gor- ka Knorr-en disko berri honek. 1.976.ean argitara eman diren euskal diskoen zerrenda.

EDIGSA HERRI GOGOA:

- **AMETS** taldea-Araba.-HG 117 LS.

- Pantxo eta Peio. HG 119 LS.

- Txano Gorritxo. Xaribari. HG 121

- Mateo Txistu (Haur ipui- nak) HG 123.

- Sakabi Egañazpi. Trikitixa. HG. 125 LS.

- Ansola anaiak. Txistua. HG 127 LS.

- Quinteto de Viento de Bil- bao. HG 128 LS.

- **ARRATIA**. HG 129 LS.

- Lurdes eta Xabier HG 130 (disco ttikia)

- "EZ DOK AMAIRU". HG 131 (lehenko kantu bilduma).

- **PIERRE TOPET "ETCHA- HUN"** HG. 133 LS.

- **TXIRRITA**. Xabier Lete eta A. Valverde. Bertsoak. HG. 135-136 (Bi haundi dira)

- Euskal abestiaren VII lehia- keta. Tolosa. HG 139.

– **OLENTZERO.** Oskarbi. HG 140 LS.
– **HITZ URRI BATZUK.** Oskarbi. HG 142 LS.

– **XALBADOR.** Ifarraldeko kantu zaharrak. HG 144-146.

Oharra, diskorik gehienak, haundiak dira. Eta bakoitzak bere KASETTA ere ba du.

ELKAR-BAIONA

– Aseari. “Euskal Herria”.
– Pantxika (disco ttikia) Elk.9
– ORTZIKEN (bi haundi) Elk. 10-11

– Erramuzpe-Berterretxe Elk. 12.

– Harrixuri (oraindik plazazarteke) Elk. 13.

– Eiharabide anaiak (ttikia) Elk. 15.

– Ospital-Carrere (ttikia) Elk. 16.

– Kantariak (Blarritzeko korala) Elk. 19.

– Maite Ildirin “Hazia sortzen denez...” Elk. 20.

– XALBADOR-en omenaldia eta hiletak. (Kasetak).

OHARRA: diskorik gehienek beren kaseta ere ba dute.

ARTEZI-DONOSTIA.

– **NIK NAHI DUDANA.** Goraka Knörr. AZ 6.

– **KANTATZERA NOAZU.** Xabier Lete. AZ 7.

– **Ortzadar taldea.** Nafar kantauak. AZ 8.

COLUMBIA MADRID.

– Eusebio Bilbao. Soinua. CPS 9451.

– Polentzi Gezala. Txistua. CPS 9443.

– **NAHIKARI TALDEA.** MO. 1609.

IZ:

– **AUNTXA-ITURBIDE.** Soinua. Kaseta 1011Z.

– Schola Cantorum. Donostia. IZ 101.

– Fernando Unsain IZ 103.

– **KOSKA taldea.** Elgoibar. IZ 102.

NOVOLA-MADRID:

– **Urko, ttikia.** P. 43.

– **URKO haundia** NLX 1066.

CBS-MADRID:

– **Selección Semana Coral** “Goiko mendian”. ENB, 31266.

– **OSKORRI.** CBS, 3786.

– **Oskorri.** CBS 4438.

– **Oskorri.** CBS 4870.

– **OSKORRI.** S. 81771.

USANDIZAGA. DONOSTIA:

– **Schola Cantorum.** Coro Parroquial Zarauz. O. A13.

PHILIPS. MADRID:

– **GORA EUSKADI.** (bi haundi) 66.41.566.

LEHIAKETAK

Arrantzale Abestien II Lehiaketa, Bermeoko Abesbatzak, Donibaneko Askatasunak, Ondarrabiako Amuitzak, Ondarroako Kresalak eta Zarauzko Euskalzaleak elkarteek eraturik. Hona oinarriak:

– Abestiak letraz eta musikaz orijinalak eta berriak izan behar dute. Mezu bat izan behar dute, arrantzalea eta bere problematika oinarritzat

harturik. Euskara batuan idatziz izan behar dute abestiak. Baldintza hauek betetzen ez dituztenak haseratik baztertuak izango dira.

– Melodiek euskal kultukoa izan behar dute baldintza hauek beteaz: silabatasuna, bostgarren interbaloentzako jokera, diatonia (behar ez diren kromatismoak alde batera utzirik), sensiblearen funtzio berezia... Gaurkotasuna izan behar dute ritmoan, eta abestu nahiz dantzatzeko balioz.

– Abestien partituras helbide honetara bidali behar dira: **KRESALA ELKARTEA,** Primo de Rivera, 23-1. ONDARRROA. Beste xehetasunak jakiteko ere, aipaturiko elkartera zuzendu.

IKASTALDIAK

Tolosan, Kultur Ikastaroaren, barnean, Joxe Luis Lizundia, bere saioari jarraiki, “Politika, ekonomia eta giza geografia”z arituko da, hilaren 18an.

– 20an berriz Joseba Intxausti “Euskararen sorburua. Geografia historikoa” gaiaz mintzatuko da.

Saio hauek Lan Kide Aurrezkiaren aretoan izaten dira iluntzeko 8etan. Nahi duen guztiak har lezake parte saio hauetan, klaseko 100 pta. ordainduz.

IHARDUNAK

Zestoako herri elkarteak eraturik:

– urtarrilaren 17an, ilunabarreko 8,30etan, alfabetatzearen hasera gazteriaren biltokian.

– 19an, Jon Urrujegiren hitzaldia “Elebitasuna eta euskararen beharra” gaiaz.

– 21ean, zine-forum: “El fan-

tasma de la libertad”.

– 24ean, mus txapelketaren hasera gazteriaren biltokian; izena emateko epea hilaren 22an bukatzen da.

Donostiako Balda pelotalekuan, urtarrilaren 16ko goizeko 11,30etan, Joxe Lisasori omenaldia: agurra bertsolari lagunek eta saioa, Agirre, Lazkano, Gorrotxategi, Lopategi, Azpillaga, Lazkao-Txiki, Mitxelena eta Mattinek; gai-jartzailer: Joxe Mari Iriondo.

ETA BESTE

Bertsoak

1

Zergatik utzi nazun ez dakit
nago hutsaren peskitsan.
Zu zer zeraden agertuko dut
mundu denak jakin dezan,
faltsokerian ibili zera
nahiz —“maite zaitut”— esan
nolaz diteke emakume bat
hain enbustetua izan?

2

Zuri segika hor ibili naiz
ni maitasunezko suan,
baina guzia bukatua da
urte beteko plazuan
esperientzi hau gordeko dut
nere bizitza osuan,
berriro erori ez nadien
horren esku tranposuan.

3

Baina pozten naiz alde batera
nexasatxa horrek uztean,
nerekin nola eta zergatik
ibili dan ikustean;
bestela pasa beharko nitun
bi ostirale astean
engainaturik nengoen eta
maite ninduen ustean.

4

Inoren tatxak publikatzeko
nik ez dut izan bihotzik,
baina kasuak agintzen duta
zertarako izan lotsik.
Ta ez dezala nere kontra hor
inun zabaldu abotsik,
deskuidatutzen bada bestela
ez du eramango hotzik.

5

Gainera nola kalterik egin
neskatxa horren famari?
ajolarikan ez dio eta
berez faltsua danari;
Gaur beragatik gauz itsusiak
entzuten zaie danari,
justu-justuan aldegin nion
bizi guziko zamari.

6

Jaungoikoaren esku santuak
aintzen duela gizona!
Ni ere harek zaindu ote naun
nago pentsatzen egona;
askok ez dute usteko baina
izan dut suerte ona,
txoratzekua ez da sekula
gustatuagatik gona.

7

“Soltero” hitzik nere buruan
lehen ezin zen kabitu
nahiago nuen alferra edo.
holako zerbait aditu,
baina gizonak bizitzan zehar
mudantzak izaten ditu
Gaur nahiago dut ezkondu baino
kasi mutil-zar gelditu.

8

Nahi duenak irakurri hor
nun dauzkan bertso berriak,
Prantxiskok bere andregaiari
motiboakin jarriak,
alaja ona haiz hi Jaxinta
sendatzeko elbarriak
Inpernurikan baldin badago
pasa beaitun gorriak.

P
R
A
N
T
X
I
S
K
O
K

J
A
X
I
N
T
A
R
I

ELORRI-ARANTZA

XALBADORREN OMENEZ

Milla beatzireun hirurogeita
hamaseigarren urtian
Kolpe gogor bat gertatu zaigu
Urepeleko herrian
Omenaldi bat prestatu zuten
hark merezi zun bestian
Eta Xalbador hantxen sartu zan
zeruetako bidian

Uste gabian susto handia
izan da hau danontzako
Nola oraindik gu prest ez gauden
bera gabe bizitzeko
Baiña jua da ta onen-onena
eskatu zeruan sartzeko
Jaunak lekua ziur dauka ta
gertu Xalbadorrentzako

Edozer gauza eskatu eta
hura zan beti prestua
Begien bistan eukitzen zuan
gizontasunaren sua
Bertsutan eta baita hizketan
zintzu eta goxua
Hitz baterako nere ustean
gizona oso osua

Asko esandare asko da palta
haren danak esateko
ajolarikan bate etzio
edozeini laguntzeko
Abertzalea jaiotzatikan
eta herriaren aldeko
gauza asko guk danok daukagu
beragandik ikasteko

Egun hartatik Euskal Herria
aurkitzen da miñ gogorrez
Abixu gabe jua ziñan da
gelditu giñan negarrez.
Orain zerura begira gaude
ta Xalbadorri didarrez
hemen lagundu dagigun beti
handi Jesusen indarrez

Izen geitutzat jartzen genion
Xalbador zala haundia
Bene benetan orain dakigu
gendula danok maitia
Urte askuan zaila izango da
bere izena azitia
Herrian alde eman zulako
zedukan odol guztia

JOSE A. SOLOZABAL

gipuzkoa- erriakin gaude

Erria ondo baiño obeto ezagutzearren, edonun sakabanatuta, Donosti ta Gipuzko-lurralde zear, orain-
goz, 60 lantegi dauzkagu, aurki geitzeko asmotan.

Baiña guk, DONOSTI-AURREZKI-KUTXA'k, bertan izateaz gaiñera, erkide izan nai genuke, Gipuzko-
erriko diru-kezka, gizarte ta jakintza-arlo ta larri-aldietan lagun egiñaz. Bertako gizakiakin artu-emanak
izan eta auen buru-austek argitzen alegindu. 1879 garren urtean jaioak gaituzute ta ia 100 urteko bizi-
laguntza daramakigu.

Itxaro ba gudan!

Donosti-Aurrezki-Kutxa

Yaniv

